

Filomena Kadored (Koulmig Arvor) Mouez Meneziou Kerne

Bet embannet e 1912 gand Moullerez Ar Gwaziou

Ganet e oa bet Marie Philomène Cadoret e Bonen e 1892, ha marvet e Rostren e 1923, neuze pa oa 32 vloaz. Savet he-doa eul leor kanaouennou a zo e ano « Mouez Meneou Kerne ».

Berz braz e-noa greet al leor-ze. Kanaouennou 'zo a oa bet adkemeret gand kanerien Fisel ar vro-ze.

Amañ e vo kavet he leor. Modernnaet eo bet an doare-skriva.

Souezuz a-walh eo ar barzonegou-ze : pa oa bet embannet al leor e oa Filomena 20 vloaz. Gouzoud a ree skriva brezoneg KLT ha gwenedeg war eun dro, daoust ma ne veze ket kelennet brezoneg er skoliou.

Eur wech e oan eet da Vonen evid gweled tud hag o-defe anavezet anezi. Ne oe lavaret nemed eun dra din : « Speredeg abominabl » e oa-hi. Bet he notennou evid ar zantifikad. Red eo lavared e oa dreist ar re-ze.

Eur bern traou a zo e-barz al leor-mañ heñvel ouz skridou eur beleg euz an amzer-ze.

Gand Le Guennec e oa bet greet an tresadennoù. N'am-eus lakaet anezo toud e-barz ar gopienn-mañ.

Degemer mad

Goulennet ho-peus diganin, ma henvroadez ker, skriva eur ger a zegemer mad en penn-henta ho levrig. Ha setu amañ ar ger-ze, eur ger hag am-befe c'hoant e vije lennet er bed oll, evid ma ouije ar bed oll a zo ganet da Vreiz koz eur verh dispar hag a hwez en he halon, yaouankoh evid biskoaz, awen on drouizezed gwechall, d'ar houlz ma vije trohet gand felhier sakr bodig glaz an uhelvarr en Koajou Brekilien.

N'eus telenn ebed en ho taouarn, o ! Filomena. Ho pizied n'o-deus desket nemed gwriad, mez ho spered a nij a-uz d'ho nadoz, ho spered a zo eun "nadoz-êr" gand diouaskell lugernuz, hag a oar gwriad huñvreou kaer a bado pelloh evid kement korfenn pe kement broz ho-po staget warne ho taoulagad sklêr, o kemenerez yaouank ! Nann ! n'eus telenn ebed en ho taouarn, mez an ene a gan en ho mouez. Peleh ema an delenn arhant pe an delenn aour kap da zon evelti ?

N'am-eus klevet ar vouez dudiuz-se nemed eur wech ; mez, keit ha ma vevin, e klevin anezi, evel en deiz benniget - soñj ho-peus - ma savas, dindan an oabl koumouluz, evid meuli eur gonterez koz, kousket en bered Perwenan. Paour-kêz Liz Belleg ! Kalz a draou kaer a oa bet lavaret diwar he fenn, hag en galleg, hag en brezoneg, gand tud kustum da gaozeal brao. Mez pa dostaas d'ar bez eur Gernevadez, gwisket e-giz Rostren, ha pa 'n em lakaas da gana, kroazet he daouarn ganti war he zavancher, ar maronad he-devoa kompozet da vaouezig Treger, kement hini a oa eno a blegas e benn, evel pa vije bet Spered ar Varzed vraz, Spered Gwennklan ha Taliezin, o tistrei d'ar vuhez war muzellou ar ganerez. Kenavo, adaleg neuze, an dud ouizieg ! Oll e stouent o halonou dirag ar gemenerez dister, rag er plahig-se Breiz koz a oa adveo, Breiz koz a oa adyaouank !

Bennoz Doue deoh, Filomena Kadored ! Ra vezo ho soniou erru mad en pep ti Breiz ha gand pep Breizad ! Ra vezint kanet war douar ha war vor ! Eur feiz don hag eun esperañs hir a zo enne. Nann, nann, n'eo ket maro c'hoaz bro Velleda, bro Vivyan ! Ar levrig bihan-mañ a zo ennañ eur gentel vraz. Ne houlennin evitañ nemed eur mennad hepken, da lavared eo ma tesko da bep hini ar pezh en-eus desket din ma-unan : karoud mui-ouzh-mui or gouenn, or bro hag or yez, ha beza sur, keit ha ma vo kemenerezed evel Filomena Cadoret da wriad de¹ dillad a seurt-mañ, na varvfont biken.

ANATOL AR BRAZ.

Porz-Gwennn, d'an drede a viz Gwengolo.

¹ de : deze (da "bep hini")

Kenskrid

Genel, beva ha mervel en heveleb leh !

Mouez Menezioù Kerne ! An nebeud gerioù-ze, kenvroiz ker, ne zeblantont ket deoh eur barzoneg ar haerra ? Ne gasont ket ho spered d'eur vro dizanvez-tre evidoh, eur vro e leh ma seblant ar vuhegez kerzed skañvoh ?

A-dra-zur, forz peleh ho-peus c'hoarzet da genta d'ar vuhez, en Gwened, en Leon, en Treger, lehig ho kavell a chom bepred stag ouz ho kalon. Ar garantez-se ne harz ket ahanoh, koulskoude, d'anzav, gand lealded, e vank eun dra bennag deoh evid beza Breizad rik a-walh ; ar garantez-se na harz ket ahanoh d'ober anaoudegez gand eur rannvro e-leh m'eo dastumet, koulz lavared, Breiz gand heh oll donezonou. Evid lavared berr, ar garantez-se a boulz ahanoh, en eneb, da glask Kerne, rag en Kerne e kaver, war an dro, penn-kaled ar Gwenedour, feiz al Leonad ha dizeblanter eun tamm faëuz an Tregeriad. Ar Hernevad, daoust d'an droug a zo bet kontet diwar e benn gand tud ha n'o-deus gallet biskoaz, heb mar, hen anavezoud, en-eus anaoudegez vraz en espern, spered peurvuia da werza, ha karantez wirion da ginnig, da vihanma mar ouier kemer anezañ en e bleg... Rag arabad, 'pet soñj, kemer anezañ a-dreuz : têt daonet eo ivez, ha neb hen goapa a gav dioustu d'ober gand e bar. Mar ve dikriet ar Hernevad ken aliez, eo abalamour ne zizolo ket d'an oll e galon, e galon aour klenket en eur hlaouier dir. Kement-se a zo furnez : ar vignoned vad a zo tano, ha morse n'o dibaber gand evez a-walh. Ar Hernevad war ze a zo heñvel ouz e veneziou morennet, a vir o dudi d'an neb o har en gwirionez, d'an neb a deurvez selaou o mouez, ar vouez-se a zeblant tro-ha-tro mouez Barzed an amzer gwechall o kelenn, mouez ar Zent koz o prezeg, mouez an Hendadou o tiarbenn, mouez an Anaon oh hirvoudi, pe c'hoaz mouez ar vrezelourien dêr o huchal war leziregez ha yenienn o diskennourien.

Mouez Menezioù Kerne a ve klevet en-pad ar bloaz ; n'ehan tamm da voudal. Sevel a ra d'an amzer nevez gand kan an alhoueder, en kreiz an hañv pa weler ar parkadou segal o wagenni evel ar mor braz, d'an diskar-amzer pa bleg ar gwez dindan an avalou, ha d'ar goañv pa glever kolvez ar gannerez-noz pe pa weler al lutuned o korollad en-kreiz eur valaneg, tra ma sav ouz ar hoz-kleuzennou youh spouronuz ar gaouen.

*
* *

Mouez Menezioù Kerne ne ve ket klevet, koulskoude, gand an oll, - zoken gand kement a dlefe he hlevet, siwaz ! Evid he hlevoud, eo red beza ganet en Kerne pe, da vihanma, beva enni ha gwestla dezi eur garantez frank... Ha c'hoaz eo diêz, rag Kerne ne gar ket nemeur al lez-vugale.

Kerne a zo eur vamm vad, mez ivez pegen ismiguz² ! N'he-deus teneredigcz ha ne ro madelezou nemed d'he gwella krouadurien. Ar re-mañ ne dint ket stank, lavaret on-deus, mez karoud mad a reont o mamm. O mouez, emeze, n'eo ket kaer a-walh evid he hana, o homz entanet a-walh evid he meuli nag o halon birvidig a-walh evid testenia dezi o anaoudegez-vad. Hag e welom aneze, neuze, oh unani o haniou, o melodiou, o harantez evid sevel d'o mamm eur barzoneg dispar, kan peurbaduz, e leh ma weler kemmesket levenez ha glahar peb remzi, euz an amzeriou kuzeta d'an amzer a-vremañ.

Unan a vugale Kerne, eur plahig yaouank, bet ganti digand Doue donezonou a gened, a furnez, a spered, bet ganti, dreist-oll, hag en eun doare ijinuz, donezou ar varzoniez, a ginnig hirie d'he Mamm-vro eur gurunenn goant a zoniou hag a werziou c'hweg..

Evel ma lavarom uheloh, *Koulmig Arvor* he-deus pleet abred hag a zo bet chomet, meur a wech, heb mar, da zelaou ar han tener a zav diwar Meneziou he bro. C'hoantaet he-deus goude rei d'ar han eur horv, d'ar vouez komzou, evid galloud, evel-se, rei lod d'ar re all en evurusted gouzañvet ganti heh-unan. Ha setu perag on-deus hirie, dastumet en eul levrig ar brava, ar pezh a glask pep Kernevad, pep Kernevadez : Mouez o Bro a gresk levenez, Mouez o Bro a zistan poan hag a luskell anken... Setu perag on-deus hirie Mouez Meneziou Kerne !

*
* *

Kalz a chom souezet e hall eur plah yaouank sevel evel-se danvez eul levr. N'eus ket gwall bell c'hoaz, eur henvreur a lavare dirazon : « Penaoz eta he-deus gallet Filomena Cadoret ober labouriou ken kaer, pa welan ken stank endro din tud pell muioh desket ha n'int ket gouest, peurlvuia, da zispak an disterrañ mennoz uhel ? »

Penaoz ? N'eo ket diêz displega an dra-ze. Ar pezh a laz bremañ or bro, ar pezh a ziframm ahanom diganti, ar pezh a lak da weñvi or halonou, ken buhezeg koulskoude eo an *Divroerez*. An êrouant a ree kement a spont d'on Brizeux meurbed karet, en-eus roudennet bremañ pep tachenn a Vreiz. Kement traonienn beohuz, kement plênenn binvidig, kement koad didrouz, kement lanneg moredet, a zo treuzet hag hedet gantañ. E hwistelladennoù dipituz hag e drouz-ivern a drubuill anaon ar Re-Go, a strafuill an evnedigou, a voug mouez an Delenn, a spouron an dud oadet hag a dro penn ar yaouankiz gand sorhennou diboell ha, Doue oar, pegen noazuz...

Eur bern tud a guita ar vro bep bloaz, eun niver brasoh a zivroidi en em zistaol warni evel eur wagenn-vor, hag ar rederien baour-mañ n'o-deus na spered-bro, na tiegez, nag oaled ebed ! Heñvel int ouz sardon ha gwesped. Kollet gante o spered-bro - diazez pep peoh ha peb evurusted - ne houlont mui

² ismiguz : fazi moulla ? "pismiguz".

kroui eur ruskenn ; ha nag e rafent, n'ouzon dare hag int a vefe gouest da boanial, enni, evel o henvroiz chomet doujuz da roudenn ar Re-Goz. Beza int, siwaz deze, tud diwriziennet, tud dianket. Dre-oll ema o bro, mez nebleh ne gavont an oaled o-deus kollet. Pebez gaou o-deus greet oute o-unan, ma Doue, ha nag e karfem lavared deze, ken aliez deiz ma sav an heol, heol lintruz Breiz, a domm kenkoulz izili ar beorien hag a ra ouz peb lochenn eur palez a yhed hag a frankiz... Ya, nag e karfem lavared deze :

An oaled ! Ger tener, ne glever siwaz ken,
Gwir mên-font al ligne ha distan an anken ;
Leh a frealz paduz, teñzor an eñvorioù,
Minihi pep tiad pa deu ar glaharioù.

An oaled !... Ar re goz, a rumm da rumm warni
O-deus bet barlennet ha tommet pep hini ;
O buhez, o skwerioù hag o maro a dud reiz
Eo a zalhas difank ar gizioù mad en Breiz.

An oaled ! Daou bried !, a-veh c'hoaz unanet,
A ziazez warni o amzer da zoned ;
En-dro dezi, bemnoz, eur pennad goude koan,
O halon a ziskuiz war-lerh devez a boan...

An oaled !... Bugelig, kar anezi ervad,
Mar tegouez dit, biken, evel eun emzivad,
Gonid da damm bara e-touez estren garo,
Ar soñj euz an oaled a denno dit daero' !

An oaled ! ar havell, n'o-deus nemed eul leh,
Ha, mar vent dilezet, n'o haver mui nebleh ;
- O ! na guitait ket, m'ho ped, en an' Doue,
E leh m'ho-peus c'hoarzet da genta d'ar vuhe' !

Me a garfe kavoud mouez ar Barz bleo melen,
Ha gand e vouez tener kavoud c'hoaz e Delenn,
Evid lared d'an oll : - « Eun oaled pe vervel ;
Ar wezenn hep gwrizioù ne stourm ouz an avel³. »

*
* *

³ An oaled a zo eur barzoneg kinniget ganin d'ar Barz greduz Abherve an deiz ma teurvezas e vignoned hag e ziskibien, bodet oll en Sant-Brieg, lida eur gouel dispar en e enor ha rei dezañ, evel eun testeni a zoujañs hag a garantez, kaerra kador-dero, eur gador-vreh kizellet, a roas biskoaz Barzed Breiz-izel d'o Helenner ha d'o mestr karet.

Nann, ar wezenn hep gwrizioù n'hall stourm ouz an avel ! O selaou bep beure ha bemnoz Mouez he Menezioù, *Koulmig Arvor* he-deus meur a wech pouezet talvoudegez eun oaled. En karantez an oaled he-deus kavet he galvedigez, ha setu a beleh e teu dezi an donezon kaer a lak kalz a dud souezet.

Netra gaerroh, eme furnez an dud koz, eged genel, beva ha mervel en heveleb leh ! On telennourez yaouank a zo neuze evuruz. N'he-deus biskoaz anavezet trubuillou ankeniuz ar hêrioù, hag o spouron na strafuill tamm he halon dinamm. Evuruz eo gand *evurusted ar mêzioù*, evurusted na ve ket dalhmad anavezet o veza ma ver boazet da veva ganti. Gouzañvet stard e ve koulskoude, goulennit kentoh digand ar paotr-saout a gan hep goud dezañ, war zigarez e richan an evned ; digand al labourer, pa zav e gein en-kreiz e bark, ha pa deurvez an heol benniget, a-dreuz eur beurevez mougennet, evel ma weler ken stank en bro-Gerne, strinka warnañ eur bann a sklêrijenn ha karga e galon a levenez hag a zudi ; digand kement hini, en eur ger, a gemer plijadur o sellad ouz an dremmwelioù, fiñvuz evel an amzer, hag a ginnig, dreze, daoulagad ar Breizad, a-leiz a daolennou koant ha diskuizuz.

Koulmig Arvor a zo eta evuruz gand evurusted ar mêzioù. Ne oar ket pegoulz e teuy an Ankou da droha dezi kerden he zelenn aour ha d'he has, goude, dreist koulmoul he Menezioù, d'al liorz dispar e leh ma sav kaniou ar Varzed ha kantikou on Zent koz evel eur mor a zudi, etrezeg tron an Dreinded. Mez ganet, ha beva ra en eun ti bihan koant, koant, savet en eun draoniennig kled e leh ne gouez ket avel binimuz an droug na korventenn ar gasoni. Eno ema he buhez hag he gwella pinvidigez ; petra a fell dezi muioh ha gand petra ouspenn e hallfe beza trubuillet !

Ker-Siou ! Gwaskedet a bep tu, troet d'ar zav-heol, garlantezet a vleuniou, degemeruz da zor vreizeg, c'hoarzuz da brenestou gwer gand o ridochoù gwenn, ar *Goulmig* a gan ennout noz-deiz, hag a lavar d'an oll pegen kevannezuz eo beva war douar Breiz-Izel, n'halle kavoud neiz dereatoh !

*

* *

Miret beo war an heveleb oaled an tan sakr c'hwezet gand an Hendadou, skoulma warni anellou ar chadenn a unan ahanom a rumm-da-rumm d'ar re o-deus diazezet ha roet d'an tiegez eun ano, n'eo ket kenderhel eun tamm labour ar Hrouer e-unan, en-eus teurvezet rei eun tiegez da beb den, eur vro da bep tiegez hag eur bobl da beb bro ? An tiegez a zo d'an oaled evel ar frouez d'ar wezenn ; dispennet an oaled, tiegez ebed, ha hep tiegez 'n-eus ket a vroadelez pe, mar deo gwell ganeoh, a spered-bro. Ar vro a zo greet gand tiegeziou, gand "famillou", ha nann gand tud. An den a zo diharp, diskoazell ; an tiegez en-eus eun diazez, an tiegez en-eus gwrizioù. Gwasad torfed 'eneb d'ar vro ha gwasad gwalenn tennet war an dud, an deiz ma teuas an Dispah milliget, en eur

hoantaad, tra diskiant ! lakaad an oll war an hevelep troad, - da ziskar galloud ar penn-tieg, da zismantri an herez gand peb maro⁴, da stlabeza ha da daol goude, hep divenn, peb ezel etre treid ar bed ! Gwechall ar peadra a oa paduz, an herez a oa sakr, ar mab a gemere micher an tad, an ti a chome en e zav ; en kichenn hirie, o veza m'eo red lodenni re aliez ha paea beb gwech truachou pounner, eun tiegez ar hreñva ne bad ket peurvuia hirroh evid e berhenn. « Ha goude ! e vo lavaret din, marteze, bremañ da vihanna pep hini a dap e damm, dezañ neuze da zacha gwella ma hall war e sparl bihan. »

Gwir mad eo, mez amañ en em gaver c'hoaz en heveleb pal ganin. Hag e houlennan adarre petra a hoarvez neuze gand an tiegez. Diskaret eo, n'eo ket gwir ! Hogen an herez, sakr gwechall, a zalhe an tiegez en e zav hag hemañ a chome, daoust d'an amzeriou diêz, kavell benniget ar ouenn, minihi pe repu e ziskennourien - ar penn anezañ a vire ar garg a dad, - hag, ar pezh ar gwella, kastell-kreñv ha divennour giziou fur ar vro. Bremañ n'ez eus kazi tiegez ebed ken ; labour ha poan ar re goz, berniet gwechall a rumm da rumm, a zo pulluhet a-raog m'eo diskennet o horv er bez ; an tiegezigou a van c'hoaz, a bad d'an hirra daou pe dri remziad. Hag ar vro, kollet ganti an dud vad a zistrempas he douar gand c'hwezenn o zal, a zo renet gand divroidi divergont, tud savet fall, aotronez kouezet diouz lost ar harr, hag a gemer eur blijadur diaouleg, p'o-deus flastret dindan o zeulioù al lodenn vrasa euz ar bobl, o waska hag oh heskinad an dornadig tud chomet digabestr hag a vir c'hoaz nerz-kalon a-walh da stourm ouz al laeron, ouz sunerien gwad ar Vretoned.

Ma henvroiz ker, taolit mar plij eur zell en-dro deoh, ha lavarit din hag eñ n'eo ket gwir ?⁵

Adlavared a ran c'hoaz, e zo greet eun torfed spontuz 'eneb d'ar vro ha sachet war an dud ar wasa gwalenn o laza an tiegez. Ni, Barzed, a stourmo, a-dra-zur, tra ma chomo ganim eun elvenn-vuhez ; mez keit ha ne vezo ket adsavet an tiegez, on foan, doan vraz am-eus, a zougo nebeud a frouez mad.

Divennom eta an tiegez ; poaniom evitañ hep damant ha kennerzom ar re - niveruz evid c'hoaz - a vrezel evid an oaled ! Enor d'an dud a chom kandelherien ar giziou yah, divennourien ar Ouenn ha, dre eno, skwer ha kelennerien o henvroiz. O labour a zo talvouduz, heuilla a reont eur halvedigez uhel, hag an aotrou Doue a skuill warne e wella, e builla bennoziou !

*

* *

Bez' ez eus tud hag a gred deze, dirag froudennou ar bed, ar spered-diavêz hag an deskadurez implijet fall, eo diêz, kazi dreist nerz an den zoken, mired beo ar hizioù fur ha derhel an tiegez en e zav. Netra êzetoh. Ha kement-mañ a zegas eñvor din euz an henta gwech eh is d'eur pardon brudet braz ha darempredet kalz, hini Sant-Kare, a gredan. Abaoe zo pell, pell. Bihan e oan,

⁴ gand peb maro : iskiz ar gerioù-ze.

⁵ hag eñ n'eo ket gwir ? : a-ziwar-lerh eo mennoziou Ar Yeoded-Bocher !

dianaoudeg euz pep tra, mez d'an oad-se, kement a ve bet gwelet a chom garanet mad er spered. Eno e teskis da genta peseurt krog o-deus ar zent war or Bretoned, ha perag, kaer a zo, ne deuer ket a-benn da vouga en on diabarz fulenn ar feiz.

Frealzusad tra ! Pell a-raog, e oa divizet mond d'ar Chapel-Nevez. Da zul ar Pantekost, abred ouz ar mintin, e oa staget. A-raog an overenn e tegouezjom. Amzer da zistaga, da zebri eun tamm, ha ni d'ar chapel. Ti ar Werhez, kaer ha kempennet brao-kenañ, gand listri, banniellou a-vern hag a beb liou, gouleier o steredenni, tud o pedi, a zeblante din eur porched Baradoz, ar pezh a oa, en gwirionez. Skeudenn Itron-Varia-Druet a-uz d'an aoter, ar Werhez ouz troad ar Groaz, he Mab Zantel war he barlenn, Eñ maro ha goloet a houliou, a vantras ahanon. Ar bugel a zo evel-se : e spered eeun c'hoaz, e galon digailhar, o weled taolenn ar Halvar, hep hen intent ervad, eh anaveze dioustu, gand sikour ar hras, karantez divent ar Zalver evid an dud hag ar poaniou braz a goustas Dezañ o dasprena. Leh ebed d'azeza hag ouspenn an overenn-bred a vez lavaret e-barz an tour, en-pad ar pardon, dirag eur mor a dud. - « Deom er-mêz, a lavaras ma zad, (maro abaoe, Doue da veza gand e ene⁶ !), frankoh e vo warnom ha gwelloc'h e heuilh an overenn. » Ha ni er-mêz. Ar hleier a vralle d'an drived zon ; ar vugale a gase trouz ar pardon gand sonerezed ha garmadeg ; en-dro dim ar beorien, an dud gouliet ha mahagnet, a houlenne aluzenn en an' Doue : « Eur gwenneg bennag d'ar paour ivez, ma zud kêz ! » eme unan. « Kemerit truez ouz ar paour-kêz dall », a lavare eun all. A-damdest dim, eur vaouez, hag a welis aliez goude en pardon ar Goz-Yeoded, a gouezas en droug-zant. Kleved a ran c'hoaz he dent o strakal en he fenn kenkoulz ha ma welan diou pe daer amezegez o terhel dezi he diouvreh reudet ha neziat gand ar boan. Paour-kêz klañvourez !

En-pad an overenn, daoulinet war ar yeot glaz, ar bobl a bede hag a bede kaloneg. Eun heol tomm, distanet gand eun êzennig flour ha gand skeud ar gwez - chapel Sant-Kare he-deus c'hoaz miret he hurunenn gwez braz, daoust d'al lezenn zod a lak bremañ meur a vêr da zizoloi ar beredou evid ober eur gwenneg bennag diwar goust ar re varo, mezuzad tra ! - eun heol tomm eta, a bare hag a greske kaerder ar gouel. Miret am-eus meur a gomz euz prezegenn ar pardoner, a zisplegas ken lugernuz karantez ha truez ar Werhez evidom. War-lerh an overenn, lein e-barz eur prad, e-tal ar chapel ; goude, d'ar gousperou ha d'ar prosesion, hemañ kaer, a dra zur, hag a zeblante kalz kaerroc'h o veza ma oan bihan.

Hag e teuas adarre koulz an distro. Kenavo d'ar Werhez truezuz, eur pok d'he skeudenn garet, kenavo d'ar pardon⁷, tremenet pell re vuan, ha ni war or hiz, leun a frealzidigez evel ma vez ar Vretoned pa zarempredont gand doujañs ha feiz pardonioù santel o Bro.

⁶ Doue da veza gand e ene : ar hontrol kentoh !

⁷ kenavo d'ar pardon : gallekadur. "Kenavo" a zo "ken a vo", alese "kenavo ar wech all".

Bet on c'hoaz abaoe er Chapel-Nevez. Beb gwech am-eus kavet an heveleb evurusted ha beb gwech e teu soñj din hag euz komzou ma zud hag euz al laouenedigez a welen o vervi war o dremmou. Mond d'eur pardon gand an oll vugale, a zo d'eun tad ha d'eur vamm eun diskuiz en-kreiz poaniou ha trubuill ar vuhez, eur hennerz da vond war-raog gwelloh evid biskoaz. Ar vugale a heuill goude skwer o zad hag o mamm, ha, d'o zro, e teskont d'o bugale ivez ar wenojenn a gas da bardon pe bardon a Vreiz. Peleh ema, lavarit din, ar Vretoned n'o-deus ket en-dro deze, a-bell pe a-dost, eur pardon e leh ma 'z int bet kaset gwechall, e leh ma kavont bep bloaz ar feunteun vurzuduz a skuill en-dro dezi yehed ha buhez ? Peleh ema ar Vretoned ha na garont ket, dreist ar hleier all, kloh eur chapel bennag, ha n'hallont kleved e vouez heb ma teu kerkent takennou puill a zour da ruillal war o diouchod ?

Sed aze penaoz e vez miret ar hiziou fur ha dalhet eur vro war-zao ha didreh. Ha kement-mañ - arabad hen ankouad ! - a zo gwir, nann hepken evid ar feiz, mez c'hoaz evid kement a zell ouz buhez eur bobl. Eun herez on-deus bet digand on Hendadou ; n'hallom koll lodenn ebed anezañ hep hen dismantri a-bez, da lavared eo, hep en em varn da vervel evel pobl ha da veza, prestig goude, sklavourien ha divroidi war douar or havell, hag houmañ eo gwas a gwalenn a vir an Aotrou Doue d'ar poblou a nah o istor hag a dro o hein d'o galvedigez.

*
* *

C'hoaz eur wech, hag eh echuan, a-benn karoud eur vro evel m'eo dleet, ez eo red anavezoud anezi ervad, hag a-benn anavezoud anezi ervad, e vez red genel enni, beva enni ha kavoud enni gwrizioù don. Hag e tizroan a-nevez war ar pezh a lavaran uhelloh d'ar henvreur souezet a houlenn diganin ma zoñj diwar-benn oberourez *Mouez Menezioù Kerne*. Filomena Kadored a zo eur Goulmig a Vreiz-Izel. Evel ma tenn ar blantenn he bevañs euz an douar e leh m'eo diwanet, evel ma taol heb ehan ar vleunienn c'hwez vad en-dro dezi, evel-se or *Houlmig* a gan, hep poan, ar pezh a wel, ar pezh a gar, ar pezh a houzañv ; hag a gempenn en eur zon, a zastum en eun diskan, peadra da lakaad, goude Kerne, Breiz a-bez da dridal !

Ya, *Mouez Menezioù Kerne* a vo da bep gwir Vreizad, da gement hini n'en-eus ket nahet e vro, eun horzennig⁸, eur garlantez a vleuniou hañv, a strink en-dro deze, gand karantez ar vro, gand furnez ar gizioù koz, douster eun nozvez-vae pa zav c'hwez ar sporn-gwenn dreist ar girzier ha pa deu an deliou, c'hoaz o tifluka, da greski donder ar hoad ha da garga anezañ, en-pad ma kan an eostik-noz, a huñvreou alaouret, huñvreou a blij kement d'ar Varzed.

Na petra lavared bremañ diwar-benn pep bleuennig ? Amañ ma fluenn a garfe kerzed ha skriva e lizerennou skeduz ano kement perlezenn a welan kuzet el levr : mez eun dra bennag a lavar din goustadig : - « *Pehed eo ober ze ; lez kentoh pep hini da lavared a-greiz-oll, sebezet : Ma, sell 'ta, ar zoñj-se am-oa ivez.*

⁸ eun horzennig : ?

Ya. Ya, se zo bet degouezet ganin, mez biken n'am-bije gallet hen displega !... » - ha plijadur pep unan, evel ouzout, a vo neuze brasoh, rag e spered na vezo ket sparlet gand eur varnedigez estren.

Hag em-eus sentet... Lavared a rin koulskoude - o ! heb digeri al levr, ma chomo ar boulh kenta anezañ gand e ragprenerien niveruz - ez eus en *Mouez Menezioù Kerne* soniou, gwerzioù ha barzonegou euz an dibab. Kavet e vez enne ar pezh a glasker dalhmad : buhez a-leiz, spered lemm, mennozioù uhel, teneridigez, freskadurezh hag ivez - hervez an danvez - eun dristidigez vreizeg, tristidigez a fraill ar galon en eur zevel anezi uhelloc'h c'hoaz etrezeg ar spi, tra ma kouez warni, en giz eul louzou mad, glizenn ar frealzidigez.

Kenvroiz ker, c'hoant ho-peus da gavoud plijadur, c'hoant ho-peus da gavoud levenez, c'hoant ho-peus d'ankouaad pe da zistan ho poanioù, c'hoant ho-peus da garoud gwelloc'h ho Pro ha da gavoud nerz da lakaad karoud ha meuli anezi dre-oll ? Kemerit neuze levr dispar ho kenvroadez, Filomena Kadoed, selaouit ennañ mouez Menezioù Kerne, hag e klevfet, war an dro, ar flourra kan a zavas biskoaz euz traoniennou an Argoad, kan dudiuz *Koulmig Arvor* !

AR YEODET- BOCHER.
Kerbernez, gouel Sant Servez 1912.

KAERDER BREIZ-IZEL

WAR DON: J'aime surtout ma Bretagne.

O pegen kaer out, ma Breiz-Izel,
Gand da zaonennou gwaskedet ;
Gand da veneziou sonn hag uhel
Karget a reier morgousket !

Diskan

O Breiz-Izel, o bro dudiuz,
Te a zo kaer, te 'zo dispar !
Ennout e ver bepred evuruz ;
O ma Breiz-Izel, me da gar.

Kaer eo kleved, 'barz da vrouskaajou,
Al lapoused o kanañ flour,
Hag o sevel euz da draouiennou
Hiboud sklentin ar wazig dour.

Kaer eo gweled, gand gliz an noziou,
'Touez da hlazennou, bleun lirzin,
O lintra evel perlezennou,
Dindan bannou heol ar mintin.

Kaer eo en noz, 'uz dit o lintrañ,
En bolz an neñv, loar ha stered,
Heñvel ouz sellou an tenerrañ
O tiwall da hun, Breiz karet.

Kaer out, gand bleun an nevez-amzer,
Gand parkadou ed gwennn an hañv,
Gand deil alaouret ar goz-amzer,
Ha kaer gand liñsel wenn ar goañv !

Ya, da zouar 'zo kaer, Breiz-Izel,
Ken kaer evel en amzer goz
Mez marteze da Ene santel
A hirvoud bemdeiz d'on zud koz.

O Mamm-vro garet, seh da zaerou ;
'Vid Breiziz, me 'lar dit hirie :

« Mar oa gwir Vretoned on zadou,
Ni a vo de⁹ gwir vugale !

⁹ de : dezo.

« Ni 'zalho stard d'ar yez, d'ar giziou,
O-deus greet bepred da enor ;
Ar feiz, nerz ha sklêrder ar broiou,
N'az kuitao biken, Arvor !

Huñvre dispar

Hunvre dispar

Tempo di marcia ..

Eur zerr-noz a ne-ve am-zer a goue-e zioul
ha dis-par; En dis-heol eun der-ven
u-hel, e a-ze-is di-la-var.
Ma chalon a oa tru-buil-het, Pa deu-as eun
hun-vre kaer, Da le-dan war ma foan-
spe-red, eur vo-ren leun a zous-der.

Eur zerr-noz a nevez-amzer a goueze sioul ha dispar ;
En disheol eun dervenn uhel eh azezis dilavar...
Ma halon a oa trubuillet, pa deuas eun huñvre kaer
Da ledañ war ma foan-spered eur vorenn leun a zouster.

Gweled a reen ma Breiz-Izel digabestr ha dishual¹⁰,
Adkavet ganti ar frankiz da 'n em ren evel gwechall ;
Mammenn a beuh¹¹, a fe gristen¹², mirerez pep tra uhel,
He brud en pevar horn ar bed a nije war an avel.

Ar Vretoned, 'vel o zud koz, a oa tud a lealded,
Tud dispont ha tud a galon, 'n o hredenn pennou kaled ;
Mennoziou dispar ha santel a rene 'n o halonou,
Hag ar gwir war ar gaou hudur a drehe en o sperejou.

Breiziz a gare o Mamm-Vro hag, e-kreiz peuh he mêziou
E tremene drant o buhez 'touez lapoused ha bleuniou
N'anavezent ket ar fallentez, n'ouvezent fallgaloni :
Bevañ 'reent en eur labourad ha mervel en eur bedi !

Ar furnez hag ar garantez, teñzoriou ar Yaouankiz,
A ree dei¹³ mired gand doujañs fealded hag onestiz ;
An dud koz a oa enoret, ha furnez o henteliou
A sturie o mibien zentuz da gerzed en o roudou.

Urz a oa en tiegeziou ; breudeuriez, karante',
'Tre an oll, paour ha pinvidig, 'n on bro gristen a rene ;
War beb menez, en pep traouienn, e lintre Kroaz On Zalver,
En-dro dei noz-deiz tud stouet, oh azeuli o Hrouer.

Gand he dremm leun a vadelez 'welen ar Werhez santel
'N eur goumoulenn gaer o parañ 'uz da zouar Breiz-Izel ;
Santez Anna hag on zent koz, bodet oll en he hichenn,
A lenne dei on oberou hag he fede d'on divenn.

Dre-oll e lintre an dudi, ar vuhez a oa seder,
Rag pep hini evid Doue a ree laouen e zever ;
En eur ger, en hent ar furnez an oll a gerze eüruz,
Hag eñ o rene dianken d'al levenez peurbaduz.

Siwaz ! setu-me dihunet... Ha ma huñvre alaouret,
Gand ma joa, ma evurusted, en avel a zo nijet ;
Ar bed 'zo 'vidon adarre leun a zroug hag a yenienn...
O Doue ! perag ne badas ma huñvre kaer da viken ?

¹⁰ Breiz-Izel digabestr ha dishual : iskiz. Morse ne oe digabestr ha dishual Breiz-Izel.

¹¹ a beuh : peuh = peoh.

¹² fe gristen = a feiz kristen.

¹³ dei = dezi.

En koajou Breiz

En koajou Breiz

Da Glomig-er-Rion.

Andantino

Pa oan yaouank, en ti ma zad, Pa oan yaouank
en ti ma zad, Ma fli-ja-dur a oa dalc'hmad
En koa-jou Breiz, Ma-lu-rou! Mont da va-le.

Pa oan yaouank en ti ma zad, (*diou wech*)

Ma flijadur a oa dalhmad

En koajou Breiz, maluron,

Mond da vale.

Plahig dineh ha dizoursi, (*diou wech*)

Da glask huñvreou a zudi

En koajou Breiz, maluron,

'H een da vale.

Eun deiz, siwaz, eur barr-avel (*diou wech*)

Lakaas em fenn eur zoñj diboell :

Pell a goad Breiz, maluron,

Mond da vale.

Hag hebdale, e kemeris (*diou wech*)
Penn an hent a gas da Bariz.
Pell a goad Breiz, maluron,
'H een da vale.

'Vel ma kerzen gand an hent braz, (*diou wech*)
Eur vouez em halon a laras :
En koajou Breiz, maluron,
Dous eo bale.

Dihunet gand ar homzou-ze, (*diou wech*)
Pep tra din a lavar neuze :
En koajou Breiz, maluron,
Dous eo bale.

An êzennig o houibanad (*diou wech*)
A lar da 'zeliou glaz ar hoad :
En koajou Breiz, maluron,
Dous eo bale.

Gwazig ar prad, en eur dremen, (*diou wech*)
A gan tener en he fedenn :
En koajou Breiz, maluron,
Dous eo bale.

Hag eun durzunell da ziskenn (*diou wech*)
Da ganañ klemmuz em hichenn :
En koajou Breiz, maluron,
Dous eo bale.

«Plahig yaouank a Vreiz-Izel (*diou wech*)
Perag kuitaad bro da gavell ?
En koajou Breiz, maluron,
Chom da vale.

Plahig, deus ganin eur wech c'hoaz (*diou wech*)
Da chilaou mouez ar hoajou braz,
Da goajou Breiz, maluron,
' Deus da vale.

« Eno, 'n eur vodennig didrouz, (*diou wech*)
Emañ kuzet ma neizig dous...
Da goajou Breiz, 'maluron,
Deus da vale.

« En neiz am-eus daou lapousig, (*diou wech*)
Ha war ar skourr eur mignonig,
Da goajou Breiz, maluron,
Deus da vale.

« Me zo evruz¹⁴, heuill ma hentel (*diou wech*)
Chom da vevañ en Breiz-lzel !
En koajou Breiz, maluron,
Chom da vale ! »

« Tavit, tavit, turzunellig, (*diou wech*)
Rannañ a rit ma halonig,
Pell a goad Breiz, maluron,
C'hwero eo bale.

« Ne guitan mui an evrusted, (*diou wech*)
Evid kêriou a boan-spered,
Da goajou Breiz, maluron,
Dem¹⁵ da vale ! »

Hag e heuillis al lapousig (*diou wech*)
A gane laouen ha flourig :
En koajou Breiz, maluron,
Dous eo bale !

¹⁴ evruz : evuruz.

¹⁵ dem : deom.

KENTELIOU AR Grouadelez

Kenteliou ar Grouadelez

Kenteliou ar Grouadelez

Kinniget d'am ferson, an O. Cadre.

Andantino

Eun devez o va-le war ribleur wa-zig dour,
Me glev eun evn o ka-na wareur skour: Sav, Sav
da zellou, merc'h yaouank, War Vreiz-Izel, peotra enni zo koant;
Sav! Ped e-vi-ti Dou-e, Ma ker-zo eün gant hent
ar wi-rio-ne.

Eun devez o vale, war ribl eur wazig dour,
Me 'ghev eun evn o kanañ war eur skourr.

Diskan

Sav, sav da zellou, merh yaouank,
War Vreiz-Izel ; pep tra enni 'zo koant,
Sav, ped eviti Doue,
Ma kerzo eün gand hent ar Wirione'.

« Me, eme an estik¹⁶, eo krouadur Doue,
Deut euz e berz d'az kenteliañ hirie.

Perag eta, plahig, biskoaz n'az-poa soñjet
Kaerad e¹⁷ 'r vro out bet enni ganet ?

D'am daoulagad n'eus bro a ve dudiusoh,
Na d'ar galon n'eus karantezusoh.

An heol a bar skeduz 'uz da Vreiz venniget ;
Al lann, ar hoad gantañ 'zo alaouret.

Ar chapel er brouskoad, ar halvar 'lein ar roz
' Zo testeni euz a feiz da dud koz.

Tro-war-dro ar mor braz gand e drouz a luskell.
A rumm da rumm, pennou-heurt Breiz-Izel !

Neuze eo dous, plahig, bevañ fur, mad ha reiz,
Genel, bevañ, mervel war douar Breiz !

Evel da hendadou, kav gwell ganit mervel
'Vid nah Doue ha da vro Breiz-Izel !

¹⁶ estik : eostik.

¹⁷ E : eo.

Ped Doue ma chomo dispak 'vel diagent,
Banniel ar feiz en on Breiz, Bro ar Zent.

An evn a vouskan c'hoaz ; kuitet 'n eus e vrankig ;
Em halon 'klevan bepred e zonig.

Me a distro¹⁸ d'ar gêr o soñjal 'n e gentel;
Hirie, d'am zro, me 'lar da Vreiz-Izel :

« Breiz ! Breiz ! pa 'h out eur vro ken kaer,
Me a vezo karanteg 'n ez kenver,
Breiz ! daoust d'an dud dizoue,
Me 'vo da vugel 'hed ma oll vuhe' . »

¹⁸ a distro : ne ra ket ar hemmadur D/Z

Pa deuy an Hañv

Pa deuy an Hanv

M.M. ♩ = 116

'Neun draouienn a Ger-ne, Lou re di-ra di-ra - la -
li-re di! 'Neun draouienn a Ger- ne, E - man
ma charante, E-man ma charante O! E-man ma charante..

The musical score is written on three staves. The first staff is in 2/4 time with a tempo marking of M.M. ♩ = 116. The melody consists of eighth and sixteenth notes. The lyrics are written below the notes. The second staff continues the melody and lyrics. The third staff changes to 3/4 time and then back to 2/4 time, with a final flourish and the word 'O!' underlined.

'N eun draouienn a Gerne,
Lou re di ra di ra la li re di,
'N eun draouienn a Gerne,
Emañ ma harante',
Emañ ma harante',
O, o!
Emañ ma harante'.

Eur plah fur ha dispar,
Lou re di ra di ra la li re di,
Eur plah fur ha dispar,
Labourerez douar, (*diou wech*)
O, o!
Labourerez douar.

Triweh vloaz 'oa Monig,
Lou re di ra di ra la li re di
Triweh vloaz oa Monig,
Pa hounezas Yannig. (*diou wech*)

O, o !
Pa hounezas Yannig.

Eun devez o foennad,
Lou re di ra di ra la li re di,
Eun devez o foennad,
E prajeier he zad, (*diou wech*)
O, o !
E prajeier he zad.

Bep taol forh ha rastell,
Lou re di ra di ra la li re di
Bep taol forh ha rastell,
Outi e reen eur zell, (*diou wech*)
O, o !
Outi e reen eur zell....

He stumm ken deread,
Lou re di ra di ra la li re di
He stumm ken deread, (*diou wech*)
Am skoas evid mad,
O, o !
Am skoas evid mad.

Eur pennadig goude,
Lou re di ra di ra la li re di,
Eur pennadig goude,
'N eur pardon a Gerne, (*diou wech*)
O, o !
'N eur pardon a Gerne,

E prenis d'am dousig,
Lou re di ra di ra la li re di,
E prenis d'am dousig, - '
Eur bizou herminig, (*diou wech*)
O, o !
Eur bizou herminig .

Prometet em-eus dei,
Lou re di ra di ra la li re di,
Prometet em eus dei,
Gwalenni he biz kleiz, (*diou wech*)
O, o !
Gwalenni he biz kleiz.

Pa gano, gand miz mae,
Lou re di ra di ra la li re di,
Pa gano, gand miz mae,
Skrill ar brug en Kerne, (*diou wech*)
O, o !
Skrill ar brug en Kerne,

Pa gano ar voualhig,
Lou re di ra di ra la li re di,
Pa gano ar voualhig,
En uhellañ brankig, (*diou wech*)
O, o !
En uhellañ brankig,

Traouienn ha meneziau,
Lou re di ra di ra la li re di,
Traouienn ha meneziau
Seder e tregerno, (*diou wech*)
O, o !
Seder e tregerno !

Gand ar biniou laouen,
Lou re di ra di ra la li re di,
Gand ar biniou laouen
Hag ar glarinetenn, (*diou wech*)
O, o !
Hag ar glarinetenn.

O zon a lavaro,
Lou re di ra di ra la li re di,
O zon a lavaro
Da dud yaouank ma bro, (*diou wech*)
O, o !
Da dud yaouank ma bro :

Deut oll ha deut timad,
Lou re di ra di ra la li re di,
Deut oll ha deut timad
D'eun eured kernevad ! (*diou wech*)
O, o !
D'eun eured kernevad !

Evid ho tegemer,

Lou re di ra di ra la li re di,
Evid ho tegemer,
Jistr 'zo war al leurger, (*diou wech*)
O, o !
Jistr 'zo war al leurger ;

Kaniri ha koroll,
Lou re di ra di ra la li re di,
Kaniri ha koroll,
Plijadur 'vid an oll, (*diou wech*)
O, o !
Plijadur 'vid an holl !

War dal eur varrikenn,
Lou re di ra di ra la li re di,
War dal eur varrikenn,
Eur bombarder laouen, (*diou wech*)
O, o !
Eur bombarder laouen.

E vouez drant ha sklentin,
Lou re di ra di ra la li re di,
E vouez drant ha sklentin,
A lar eur zon lirin, (*diou wech*)
O, o !
A lar eur zon lirin.

« Traou¹⁹ d'ar jistr, ma zud vad,
Lou re di ra di ra la li re di,
Traou d'ar jistr, ma zud vad,
Ha beh d'ho potou koad, (*diou wech*)
O, o !
Ha beh d'ho potou koad ! »

Fenoz, oll en eur vouez,
Lou re di ra di ra la li re di,
Fenoz, oll en eur vouez,
Ni 'gano 'r zoubenn 'l lêz, (*diou wech*)
O, o !
Ni 'gano 'r zoubenn 'l lêz ! *

¹⁹ traou = traoñ.

MAZI BIHAN

Ma zi bihan

D'am zud karet.

WAR DON: *Ar Bempoulezenn.*

'N eun draouiennig dispar, dudiuz,
En disheol eun dervenn uhel,
'Touez ar glazur, - ar bleuniou meluz,
'Leh ma richan an durzunell,

Distro ha sioulig,
War lez eur wazig,

Ma zi hihan a zav deread,
Hanter-guzet 'touez ar hoad gwer ;
Bemdeiz dezañ, gand pok an deiz mad,
An heol 'ro e gentañ sklêrder.

Tridal 'ra ma halon o weled
E vogerious sklêr ha laouen,
E brenestou ken brao kurunnet
Gand deliou glaz eur winienn ;

'Uz d'e zor, skeudenn
Ar Werhez 'n eur zichenn ;

E borz kloz, d'an hañv leun a hweziou,
Kelhiet gand eur hleuniad²⁰l spern-gwenn,
'Leh ma ra an evned o neiziou,
'N eur richanañ mil kanaouen.

Ouz toull e zor, bemdeiz, en draouienn
'Klevan ar waz oh hirvoudi ;
Heh hiboud a luskell ma anken
Ha ma huñvreou a zudi ;

Gand pebez douster
D'an nevez-amzer.

E welan en-dro d'e chiminal,
'Leh ma rejont²¹ o neiz kentañ,

²⁰ eur hleuniad : eur hleuziad.

²¹ rejont : reas ar wennili he neiz... Meskaj a zo gand ar skrid : ar “gwennilied” hag “ar wennili”.

Ar wennili skañv o tarnijal,
'N o goudor evruz o vevañ.

En tiig koant-se ez on ganet,
'H eo bet luskellet ma havell ;
E zioulder en-deus degemeret
Ma hentañ mousc'hoarz a vogel ;

Amzer evuruz,
Eñvor dudiuz

Ennañ gand eur breur, eur hoar garet,
Bugaligou glan ha dinamm
Drant ha seder on-deus c'hoariet
Dindan sellou tener eur vamm.

'N on ti bihan e teue buhez,
Bemdeiz, gand mouez kloh ar Werhez,
On moueziou skiltr ennañ, 'hed an deiz,
A dregerne gand levenez ;

Hag en-dro d'e dan,
Bemnoz goude koan,

Oll evuruz en em dastumem
'Kichenn kador goad on mamm-goz,
Hag, en eur grenañ, e selaouem
Komz euz troiou lutun ar roz.

Ennañ, er goañv, ped nozvez dudi
Gand mignoned vad tremenet !
Kontadennoù, c'hoarz ha kaniri
Gand gwrez ar jistr tomm difluket ;

Seblanti a ree
Tridal, pa vije

En korn e oaled vraz o tommañ
Eur paourig koz war ar skabell,
O lakaad da dregerne ennañ
Kanaouennou koz Breiz-lzel !

Ar bedenn laret a vouez uhel,

Goude-ze, 'n on gweleou kloz,
Sonig tener skrill ar fornigell
On luskelle e-pad an noz ;

'Tre e vogeriou,
Skañv on speredou,

Daoust d'an arne ha d'ar gorventenn,
Daoust da gounnar an aveliou,
Dineh meurbed dindan e doenn,
'Nijem da vro an huñvreou...

Ennañ, dre ma kreskem en furnez,
Kenteliou eur vamm hag eun tad
A hade 'n on halon gand evez
Mennoziou kristen ha breizad ;

Evruez e vevem,
Dineh e kreskem ;

Dudiuz e ve ar vuhegez,
Pa ren e-barz ar halonou
Ar garantez, an unvaniez,
Hag ar memz c'hoantegeziou.

Bremañ 'n he skeud, dindan an dervenn,
Ma spered skañv ha dishual,
Êzenn flour war ma dremm o tremen,
Me blij din chom da huñvreal ;

Em zoñjou kollet,
Ma halon leuniet

Dirag kaerder dispar ma neizig,
Laouen oll e trid ma ene,
Hag evuruz war ma zelennig
'Kanan dezañ ma harante' !

O leh dispar, ken liez pleustret
Ha ken karet gand ma zud-koz !
O ti bihan en-deus gwaskedet
O buhez bemdeiz ha bemnoz !

Te 'garg ma halon
A zouster gwirion...

Ennout, e-kreiz ma bro Breiz-Izel,
Pell diouz trouz ha nehamant,
'Karfen ivez chom beteg mervel,
Tostig d'iliz ma Badeziant !!!

Ker-Sioul, d'ar 7 a viz C'hwevrer 1911.

Son Eured evid ar Plah Enor

WAR DON : *La chanson de la mariée.*

En-dro din ne welan nemed joa hag eürusted,
Pep tra a zo en gouel, 'vid ho meuli, daou bried :
Pa 'z on ho plah-enor, me ivez, gand dudi,
A fell din en deiz-mañ kanañ ho meulodi.

Bezañ ganah²² choazet d'ho ren, en deiz hoh eured,
'Zo 'vidon, gwreg yaouank, enoruz ha kaer-meurbed,
Trugarez dah²³ eta, rag kement-se ivez
'Zo din ar merk gwellañ dimeuz ho karantez.

En-pad ho yaouankiz, nag a bennad levenez,
An eil gand egile on-deus bet, ma mignonez;
An heveleb soñjou, dizeblant, a vleunie
'N on halonou skoulmet gand eur wir garante'.

O vale, dibreder, dre on mêziou dudiuiz.
'Ped gwech ho mouez tener a gomzas din evuruz
Euz ar garantez vraz a houzañveh bepred
'Vid an hini 'zo deut da vezañ ho pried.

Hirie eo deut da wir huñvre kaer ho puhegez²⁴ ;
Bezeta seder, bezeta leun a levenez ;
'Vid biken unanet d'eur mignon ar gwellañ,
'N eun huñvre a zudi c'hwi 'vevo er bed-mañ.

Evidoh, gwaz yaouank, an deiz-mañ a zo ivez
Eun deiz kaer ha santel, leun a joa, a garantez ;
War ho tremm e lenner al levenez wirion,
An eürusted dispar a verv en ho kalon.

Rozenn ar yaouankiz hoh-eus choazet da bried,
Eur galonig tener, leun a furnez, a hlandet,
Dibabet gand Doue 'vid bezañ da viken
Ar paradur dleet d'ho kalon a gristen.

Dalhit mad, me ho ped, d'ar pezh am-eus ho klevet
O prometi hirie ouz taol Doue daoulinet ;

²² ganah : ganeoh.

²³ dah : deoh.

²⁴ ho puhegez : ho puhezegez.

D'ho pried, roit dudi e-pad he buhegez,
Dimeuz he yaouankiz, paeit dei²⁵ ar furnez.

²⁵ dei : dezi

Hirie 'ta, daou bried, ho puhez 'zo unanet
Gand eur chadenn dispar, eul liamm 've ket torret ;
War ar skoulm-ze siell nerzuz ar garantez
'Rey dah treuzi dispont mor euzuz ar vuhez.

En-dro dah e welan kerent, ivez mignoned,
Diredet oll, gand joa, da ganañ hoh eürusted ;
An dremmou 'zo laouen ha, 'barz ar halonou,
'Vidoh e verv tener ar gwellañ mennoziou.

A-berz ho plah-enor, hirie ivez, priedou,
Teurvezit degemer ar gwellañ gourhemennou ;
Dister eo he homzou, mez laret a galon,
Karget a garantez hag a hetou gwirion.

Pedi a rey Doue ma vo en ho puhegez
Kalz a joa, a zudi, nebeud a dristidigez,
Ma roy dah buhez hir, skoazell 'n hoh ezommou,
Ha ma kerzo pep tra hervez ho mennoziou.

Ha da guitaad ar bed pa deuy 'vidoh an termen,
Ma nijfet eün, raktal, didrubuill ha dianken,
'Trezeg ar baradoz, ouz ho kortoz digor
Setu ar pezh a houl 'vidoh ho plah-enor.

Ma hoefig gwennn

Ma c'houefig gwen

Da Franseza Nicolas « Merc'h Breiz-Izel »

Allegretto, (♩ = 116)

Gwechall pa oan er ger, Ma c'houefig gwenn! Yaou-
ank ha di-breder, Ma c'houefig gwenn! Gand
ma mamm, bep sul, bep gouel, Leve - nez em c'ha- lon a vu-
gel, 'C'h en d'an o - fi - sou santel, Gand ma c'houef gwenn.

Gwechall, pa oan er gêr,
Ma hoefig gwenn,
Yaouank ha dibreder,
Ma hoefig gwenn
Gand ma mamm, bep sul, bep gouel,
Levenez em halon a vogel,
'H een d'an ofisou santel
Gand eur hoef gwenn.

War gern ar menezioù,
Ma hoefig gwenn,
Gand ma deñvedigou,
Ma hoefig gwenn,
Nag a bennad eürusted
'M-eus bet, e-touez ar brug alaouret,

O kanañ ma Breiz karet
Ha ma hoefig gwenn.

E-pad ma yaouankiz,
Ma hoefig gwenn,
Gand enor e talhis
D'am hoefig gwenn ;
Ped gwech em-eus baleet
A Gerne ar pardonieu brudet,
Gand ma brozig marellet
Ha ma hoefig gwenn.

War ma hent, eun devez,
Ma hoefig gwenn,
O dousad levenez !
Ma hoefig gwenn,
Me a gavas eur mignon,
Eun den reiz, eur Breizad a galon,
Hag a gare eveldon
Ar hoefig gwenn.

Din-me, gand karante',
Ma hoefig gwenn,
'Liez e lavare,
Ma hoefig gwenn :
« Abaoe pell 'zo, mignonez,
« Em-eus da choazet, dre ma tougez,
« En stumm eur wir Vreizadez,
« Da goefig gwenn. »

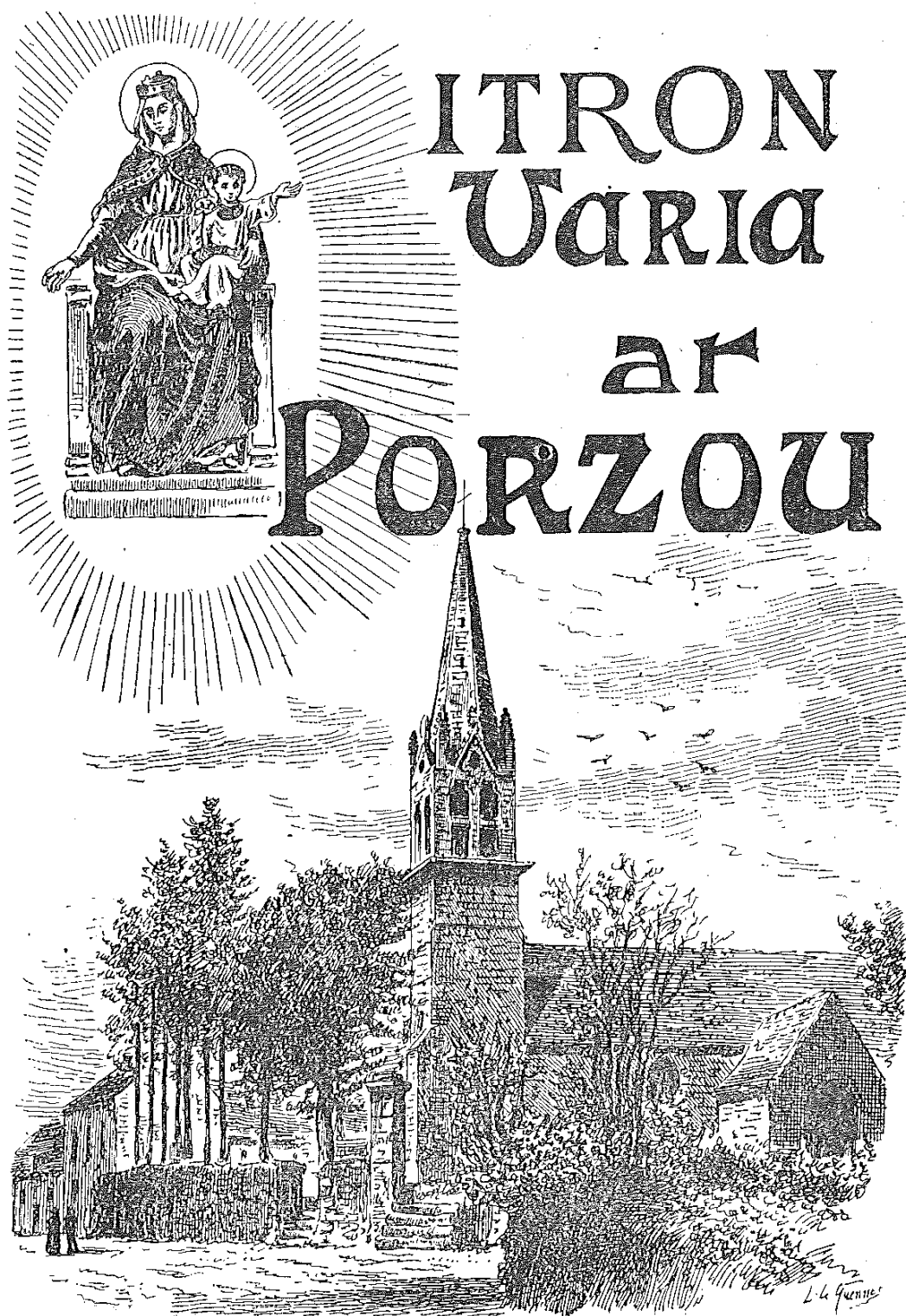
Hag eun deiz ar gwellañ,
Ma hoefig gwenn,
'Oan unanet dezañ,
Ma hoefig gwenn,
O pegen kaer on eured, -
En-dro dim kerent ha mignoned,
Gand tokou bourlouzennet
Ha koefou gwenn !

En zioulder ar mêziou,
Ma hoefig gwenn,
Pell diouz trouz ar hêriou,
Ma hoefig gwenn,
E vevan, gand levenez,
Ha, 'vel bremañ, 'pad ma buhegez,
Me a veulo, hep paouez,
Ar hoefig gwenn.

'Veldon, Bretonazed,
Ma hoefig gwenn,
Mirit, mirit bepred
Ar hoefig gwenn,
Dougom-hañ, on fenn uhel,
Harzom na deufe tog ar strinkell
Da drehi, 'n on Breiz-Izel,
War ar hoef gwenn.

Ganim, 'hed on buhez,
Ar hoefig gwenn,
On heuilo c'hoaz en Neñv,
Ar hoefig gwenn ;
Ar haerrañ vo da weled
Eno, 'touez ar poblou kurunet²⁶,
'Vo c'hoaz ar Bretonazed
Gand koefou gwenn.

²⁶ kurunet : kurunennet (?)

Itron Varia ar Porzou

Itroñ-Varia ar Porjou

Andantino

I-tron Va-ri- a ar Porjou, Mamm de-ner-hon
za-dou koz, Teur-ve-zet eus lein an Nen-vou,
Skuilh warnomp oll ho pen-noz! Sa-lud, Ma-ri,
gwir Rou-an-nez Eus an Nenv hag an dou-
ar; Sa-lud, o Mamm a dru-ga-rez,
A greiz ka-lon ni - la-var.

Diskan:

Itron-Varia ar Porzou,
Mamm dener on zadou koz,
Teurvezet euz lein an Neñvou
Skuill warnom oll ho pennoz !

Salud Mari, gwir Rouanez
Euz an Neñv hag an douar !
Salud, O mamm a vadelez,
A-greiz-kalon ni lavar :

Choazet a-viskoaz gand Doue
'Vid bezañ Mamm da Jezuz,
Roet oh da Vamm dim ive' :
C'hwi on rento evuruz !

Lechiou santel 'zo dibabet
Da enori ar Werhez,
Eno e plij dei skuill bepred
'Teñzoriou he madelez.

Parrouz Bonen gand on zadou
A-bell 'zo a zo gouestlet
Dah, Itron-Varia Porzou ;
Bezeta he skoazell bepred !

Amañ, 'n hoh iliz venniget
E pede stard on zud koz :
O fedenn drezoh, Mamm garet,
A yee eün d'ar Baradoz !

Piou a hell lared, Mamm dener,
An niver euz ar grasou
Hoh-eus skuillet en peb amzer
Amañ war an eneou !

Nag a beher kêz glaharet
Drezoh en-eus bet pardon,
Adkavet an evurusted,
Hag ar gwir beuh a galon !

Evel on Hendadou ivez
Diredom 'trezeg Mari :
Bepred eh e' leun a druez,
Prest da zikour pep hini.

C'hwi, tadou ha mammou kristen,
Gouestlit dei ho pugale ;
Degemer mad 'rey ho pedenn,
Hi a zo ho Mamm ivez !

Tud yaouank, 'vid heuill ar furnez,
Pedit Mari d'ho sikour ;
Nan oh nemed sempladurez
Da stourm ouz ar bed treitour.

E-kreiz ho poaniou, klañvourien ;
Ho fiziañs enni laket²⁷ ;
Gand dour burzuduz he feunteun
Kalz a zo bet pareet.

C'hwi oll hag hoh-eus poan-spered,
'N ho klahar, pedit Mari :
Gwaz 'vidoh 'h e' bet trubuillet ;
Konfort ho-pezo ganti !

Tenerreet eo on halonou
O soñjal 'n he madelez ;
Unanom eta on moueziou
'Vid he meuli hep paouez !

Itron ar Porzou benniget
Liez c'hoaz en hoh iliz
Ho pedfom, Patronez karet ;
Klevit pedenn Boneniz.

Plijit degas war on mêziou
Gliz hag heol tomm d'ar mare ;
Mez dreist-oll en on eneu
Degasit grasou Doue.

Mirit bepred da ren 'n on zouez
An urz vad, ar garante' ;
Grit ma vo en pep tiegez
Ho mab Jezuz gwir Roue.

'Pet soñj ivez, Mamm a drue'
Euz on herent tremenet :
Da baeañ o dle da Zoue.
An Anaon kêz sikouret²⁸ !

²⁷ laket = lakit.

²⁸ sikouret : sikourit.

Hent ar vuhez a zo riskluz
Da guitaad on zrubuillou.
Grit ma'h im ganah²⁹ da viken,
Gwir Borzourez³⁰ an Neñvou !

Imprimatur
Brioci, die 27 Augusti 1909
Y. M. Le Pennec
Vic. Gén.

²⁹ ganah : ganeoh.

³⁰ borzourez : porzourez, porzerez.

Ma Farrouz³¹

War don : Feiz on tud koz.

Diskan

Traouienn dispar, parrouz santel,
Te eo perlezenn Breiz-lzel,
Me da garo da virviken,
O ma Bonen ! O ma Bonen !

Em halon ez eus eürusted,
Ma mouezig a zav drant meurbed
Da ganañ hirie, gand dudi,
D'am farrouz koant mil meulodi.

Ken kaer ne gavan eul leh all,
Nag en Bro-Breiz nag en Bro-Hall ;
Bezañ 'h e' ma farrouz, heb mar,
Eun eil Baradoz an douar !

Ar gurunenn a veneziou,
A gelh tro-dro he douarou,
A diwall³² he mêziou bepred
Ouz an aveliyou kounnaret.

'Uz d'ar bourk, kuzet 'n eur brouskoad,
Eun tourig a zav deread ;
War e benn moan e splann bepred
Ar groaz, banniel ar Vretoned.

'Touez ar hoad stank, war ar mêziou,
Eo kuzet ar hêriadennou,
E leh ma vev, gand eürusted,
Tud a feiz kreñv, gwir Vretoned !

En draouienn, 'kreiz ar prajou glaz,
E ruill sioul ar ganol vraz ;
Dous eo, d'an hañv, war he riblou,
Bale en eur gutuill bleuniou.

³¹ Ma Farrouz : parrouz = parrez.

³² A diwall : a ziwall. Evel e tregerieg ne ra ket ar hemmadur D/Z

“Kroaz ar Botan”, kein ar roz braz,
Daoust d'ar bed fall, a lugern c'hoaz ;
En he disheol, 'tre he diouvreh,
Parrouz Bonen a zo dineh.

Pelloh war douar Lomaria,
E sav chapel Itron ar Joa :
Gwechall he zour kaer hag uhel
A oa brudet en Breiz-Izel.

En o farrouzig disheñvel,
Bet a-viskoaz fur ha santel,
E tremen buhez Boneniz
'Vel o zud koz, er wir frankiz.

Penaoz galloud biken kuitaad
Eul leh ken kaer, ken dous, ken mad ?
O nann ! me a fell din, noz-de'
Tost d'am havell, gortoz ma be'³³.

Ha neuze, pa deuy an Anko'
D'am skuba gand e falh garo,
Me a fell din mond dianken
D'an Neñv, d'az meuli c'hoaz, Bonen !

³³ ma be' : ma bez.

O ! pa oan plah yaouank !

D'am mignonez Virginie Caurel, Plougerne

O pa oan Plac'h Yaouank !

D'am mignonez, Virginie CAUREL, Plougerneve.

Andantino. (♩ = 100)

Ma c'halon a zeu da dri-dal, Ma c'halon a zeu da dri-dal, Pa son-jan em am-zer gwechall... O pa oan plac'h yaouank! Ya, pli-ja-dur am oa, Pa oan en oad a driweh vla.

Ma halon a zeu da dridal
Pa zoñjan em amzer gwechall.

Diskan

O pa oan plah yaouank !
Ya, plijadur am-oa,
Pa oan en oad a driweh vla³⁴.

Pegen dous e oa levenez
Nevez-amzer ma buhegez !

Soñjou tener ma yaouankiz
Huñvreou kaer, deut³⁵ war ho kiz...

³⁴ vla : vloaz.

³⁵ deut : deuit.

Gret din advevañ, eur pennad,
Ho karantez hag ho c’hwez vad.

Deut gand kened, joa, kaniri,
Mignonezed, c’hoarz ha dudi

Lehiou dispar, traouiennou frank,
‘Leh em-eus huñvreet ken stank,

O selaou an evned seder
Hag o kutuill bleuniou tener.

Koulmig, dineh ha dizoursi,
Kanañ 'oa ma brasañ dudi.

Luskellet gand son deread,
Dudiuz e vez labourad.

Bep sul, d'an hañv, d'ar pardonioù,
Beb noz goañv, d'an neadegou³⁶.

Buhez evruz, devezioù kaer,
Tehet oh dirag an Amzer !

Tarnijet oh 'vel eun huñvre
Hoh eñvor eo heol ma buhe’.

‘Kreiz ma zrubuill, ma melkoni,
Me 'gan evid 'n em frealzi.

³⁶ neadegou : ? ar beilladegou.

Deus en D'ro, neve-kann

Deus en-dro, Nevez-Hañv

Kinniget gand doujañs da Dir-na-Dor.

DEUS ENDRO, NEVE-HANV

Kinniget gant doujans da Dir-na-Dor.

The musical score is written in 2/4 time. It begins with a tempo marking 'Adagio' (♩ = 80) and a triplet of eighth notes. The tempo then changes to 'più vivo' (♩ = 100). The melody is written on a single staff with a treble clef. The lyrics are written below the staff, with some words underlined. The score ends with a double bar line.

Adagio (♩ = 80) 3 più vivo (♩ = 100)

Deus en-dro, ne-ve - am-zer, gand da zu-di dis-par, Gand
da zu-di dis - par, Da strinka al le- ve - nez, o
ge tra la la la la la la la la la! *Da*
strinka al le- ve- nez, Ar spi war an douar, Ar spi war an douar.

Deus en-dro, nevez-amzer, gand da zudi dispar,
Gand da zudi dispar,
Da strinka al levenez : O ge tra la la la la la la la la la la
Da strinka al levenez, ar spi war an douar,
Ar spi war an douar.

Deus da hada, niveruz, bleun lirzin er prajou
Ha da wiskañ a hlazur skourrou seh ar hoajou.

Deus, 'vid ma ray an evned, er brouskoad, o neiziou,
Ha ma lintro el liorz bleun per hag avalou.

Deus, gand ar mintiniou kaer, ma kan 'n evnedigou
Ouz sklêrder eun heol lintruz, dindan gliz an deliou.

Deus, gand serrnoziou dispar, ma hallo ar Barzig
Huñvreal, 'n eul leh kuzet, o selaou an estik³⁷...

Deus, gand noziou miz Mari, ma'h aim a-vandennou
Da ginnig d'on Mamm garet c'hwez-vad on hantikou !

Deus da gas an dud yaouank, bep sul, d'ar pardonioù,
Ma pleustrfont c'hoaz, gand furnez, gwennojjenn o zadou.

Deus da rei d'ar hlañvour kêz, war e wele dispi,
Gand bannou da heol seder, esperañs ha dudi.

Deus da rei gand madelez d'ar paourig gwall eüruz,
Goude skorn ar goañv kaled, êzenn flour ha gwrezuz.

Ya, deus prim, amzer garet, da zihun Breiz-Izel,
A goantiri, a gaerder, marellet he mantell !

³⁷ an estik : an eostik.

FRAÑSOAZIG ha PIERIG

Fransoazig ha Pierig

M. M. (♩ = 56)

The musical score consists of three staves. The first staff is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a time signature of 8/8. It contains the melody for the first line of lyrics. The second staff is in bass clef with a key signature of one flat and a time signature of 8/8, containing the melody for the second line of lyrics. The third staff is also in bass clef with a key signature of one flat and a time signature of 8/8, containing the melody for the third line of lyrics. The lyrics are written below each staff.

De-mat d'ach, mi- no-re-zig koant, Fransoasig, o Fransoa-

sig. De-mat d'ach, mino-re-zig koant, Plachig du-di-us, ma holl

choant; De-mat d'ach, mi-no-re-zig koant, Plachig du-di-us, ma hollchoant.

PIERIG

Demad deh³⁸, minorezig koant,
Frañsoazig, o Frañsoazig !
Demad deh, minorezig koant
Plahig dudiuz, ma oll c'hoant.

FRAÑSOAZIG

Gwall-flour e kavan ho komzou,
Pierig, o Pierig !
Gwall-flour e kavan ho komzou,
Gwall-dener ho kourhemennou.

PIERIG

Tenerroh eo ma neventi³⁹,
Frañsoazig, o Frañsoazig !
Tenerroh eo ma neventi :
Deut on d'ho koul⁴⁰ da zimezi.

³⁸ deh : deoh.

³⁹ neventi : nevezenti.

⁴⁰ d'ho koul : d'ho koulenn.

FRAÑSOAZIG

A-raog respont d'eur seurt goulenn,
Pierig, o Pierig !
A-raog respont d'eur seurt goulenn,
E fell⁴¹ kuzul ha sklêrijenn.

PIERIG

Na vezit ket re didruez,
Frañsoazig, o Frañsoazig !
Na vezit ket re didruez,
Degemerit ma harantez.

FRAÑSOAZIG

Pell 'zo e vefen dimezet,
Pierig, o Pierig !
Pell 'zo e vefen dimezet,
Paneved aon a wall-bried.

PIERIG

O ! mar 'peus aon a wall-bried,
Frañsoazig, o Frañsoazig !
O ! mar 'peus aon a wall-bried
En an' Doue, ma hemeret⁴².

FRAÑSOAZIG

Oll e komzit brao evel-se,
Pierig, o Pierig !
Oll e komzit brao evel-se,
Garo dindan, dous war horre.

PIERIG

Ma halon n'eo ket treitourez,
Frañsoazig, o Frañsoazig !
Ma halon n'eo ket treitourez;
Leun eo a deneridigez.

FRAÑSOAZIG

Ma vefen sur ez oh gwirion,
Pierig, o Pierig !

⁴¹ e fell : e fell din kaoud.

⁴² ma hemeret : ma hemerit (miret eo bet an dibenn e -et evid ar rim).

Ma vefen sur ez oh gwirion,
Dah, hep distro, 've ma halon.

PIERIG

Gwasañ komzou a larin-me,
Frañsoazig, o Frañsoazig !
Gwasañ komzou a larin-me
E vo « ma dous », « ma harante' ».

*
* *

Dimezet int hag eureujet,
Frañsoazig ha Pierig
Dimezet int hag eureujet,
'Kreiz levenez hag evrusted.

'Benn eur pennadig goude-ze,
Frañsoazig, o Frañsoazig !
'Benn eur pennadig goude-ze,
Kenavo peuh ha karante' !

Ankouaet eo ar homjou flour,
Frañsoazig, o Frañsoazig !
Ankouaet eo ar homjou flour:
Ar promesaou 'zo treitour.

Taoliou, gwall-gomjou hag enkreiz,
Frañsoazig, o Frañsoazig !
Taoliou, gwall-gomjou hag enkreiz,
Setu lodenn ar plahig kêz.

Bravad eo prezeg ar baotred,
Frañsoazig, o Frañsoazig !
Bravad eo prezeg ar baotred,
Pa fell deze kaved merhed !

Mez ar re flourrañ 'n o homjou,
Frañsoazig, o Frañsoazig !
Mez ar re flourrañ 'n o homjou
A wash ar gwasañ a-wechou.

Boked a Hlanted

D'eur pastor mad.

Ma halon gand dudi a dride 'barz ma hreiz
O weled, ken dinamm, ken seder ha ken reiz
Bugaligou vihan, ken koant evel êle',
Stouet, ar wech kentañ, ouz taol zakr o Doue.

Na kaer eo o gweled, juntet o dornigou !
War o zal sklêr e sked glanded o eneou ;
Heb mar, euz an aoter, Jezuz, o gwir vignon,
En-eus pres da ziskenn 'touez lili o halon.

Eun tad hag eur vamm vad gand fiañs⁴³ virvidig
A zaoulina ivez e-kichen peb êlig ;
Neuze ar pastor mad, evuruz e ene,
A ro d'e zeñved ker ar bara a vuhe' !

Diwar he zron skeduz Rouanez an Êle'
A zell, gand madelez, ouz ar bleuniou koant-se ;
Gand eur mousc'hoarz tener, eur mousc'hoarz dudiuz,
E seblant sklêrraet he dremm drugarezuz.

- O Mari, o Mamm vad, er miz-mañ, ken dispar,
Galvet, e gwirionez, levenez an douar,
Kristenien ar bed oll a zaoulin evuruz
D'ho meuli, da houlenn ho skoazell hallouduz.

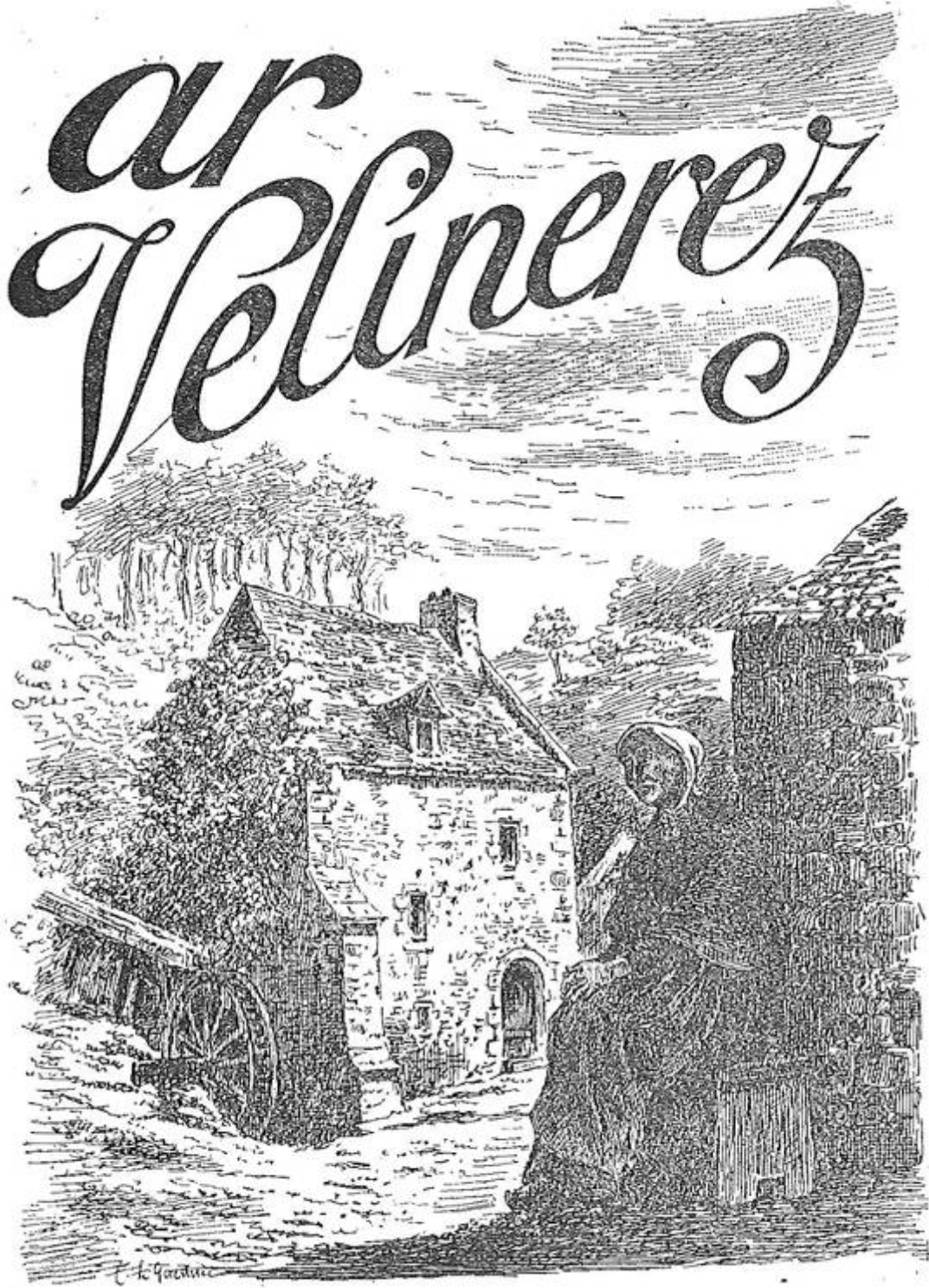
An aoteriou, ken stank, gouestlet dah, o Mari,
A holoer gand feiz a roz hag a lili,
Rag bleuniou fresk ha sklêr, gand c'hwez-vad ha glanded,
Eo an dra muiañ din da ginnig d'ho Kwerhded.

Hogen, peleh kaved bleuniou dereatoh,
Peleh kaved boked dudiuz ha glannoh
'Vid ar bleun buhezeg, 'vid an êledigou,
O-deus bet gand Jezuz c'hwez meluz an Neñvou ?

Mari, setu aze boked leun a hliz
A ro dah on farrouz, ar bloaz-mañ, 'vid ho miz ;
Plijet on degemer, grit ma karfom bepred
Pez a ra e gaerder : an douster, ar hlanted !

⁴³ fiañs : fiziañs.

Bonen, d'ar 4 a viz Mae 1911

Ar Vilinerez

Ar Velinerez

Andantino (♩=84).

Ma zud a oa mi-li-nerien, Ma zud a oa mi-li-ne-rien, En mi-lin "Gwrachig-an-draouienn" War vordig an e-ne-zen, En mi-lin "Gwrachig-an-draouienn" War vordig an dour.

Ma zud a oa milinerien
En milin Gwrahig-an-draouienn
War vordig an enezenn,
En milin Gwrahig-an-darouienn,
War vordig an dour.

'N eur vilin goz, leun a zudi,
A levenez, a goantiri.

'Dal ma tarze an heol veure,
Er vilin e teue buhe'.

He muzik flour, 'hed an devez,
A luskelle ma levenez.

Eur miliner koant, hebdale
A honezas ma harante'.

Eur meliner koant, gwir Vreizad,
Eur hristen reiz, eur poanier mad.

Ped gwech, dindan ar helvez glaz,
E vouez tener din a laras :

« Er vilin-mañ, ma dousig koant,
Ni a vevo heb nehamant ».

Hag eun devez amzer-nevez
Oe siellet on harantez.

Siwaz, ma joa, ma eürusted
A dehas prim 'vel al luhed !

Maro bugale ha pried,
Ma-unan emaon, dilezet !

Ar vilin, neiz a levenez,
'Zo repu ma zristidigez.

Degouezet eo kuz-heol ma deiziou,
Teul ' ra e zivezañ bannou.

Sioul, e hortozan ar zerr-noz,
O selaou tik-tak ma milin goz.

Ar Goz-Amzer

Ar Goz-Amzer

Andantino (quasi andante)

Mantel ar goz am-zer war ar bed a disken, Ar
c'hoad en eus gwis-ket e zil-had aour
me-len, E zil-had aour me-len.

Mantell ar goz-amzer war ar bed a ziskenn, (*diou wech*)
Ar hoad en-deus gwisket e zillad aour melen. (*diou wech*)

Ar winidell⁴⁴ digar ' zo nijet da bell-bro,
Lapoused Breiz a gan o diwezañ sonio'.

Prestig an avel-yud a deuio, gand kounnar,
Da zistag, hep truez, pep delienn diouz he barr.

Dirag ar goañv kaled, joa ar mêziou a deh,
Mez kalon ar Breizad ' zo laouen ha dineh.

Serret mad eo an est⁴⁵ ha klozet er zolier,
Bara war ar planken, kig-sall ouz an treustier.

'Glevit ket er hartri c'hoar zadeg ha soniou,
Paotred o c'hwitellad 'n eur valañ avalou,

⁴⁴ ar winidell : ar wennilienn (?)

⁴⁵ an est : an eost.

Diouvreh kreñv ha nerzuz a stard war an dorchenn,
Ar jistr en eur drouzal a ruill er varrikenn.

Na brao e vo bemnoz, 'tal an tan, klozet mad,
'N eur zebri kistin tomm, evet eur skudellad.

Pegen drant eo tremen nozvezioù hir ar goañv,
Luskellet, 'n eun ti soul, gand trouz ar harr-nezañ !

Ar vugale youstañ⁴⁶, war vord o gweleou,
Yann-grenn 'n eur hornig kloz, 'tal paotr ar marvaillou.

Skabell ar vignoned reñket er plas kentañ,
An avel o trouzal hag ar skrill o kanañ...

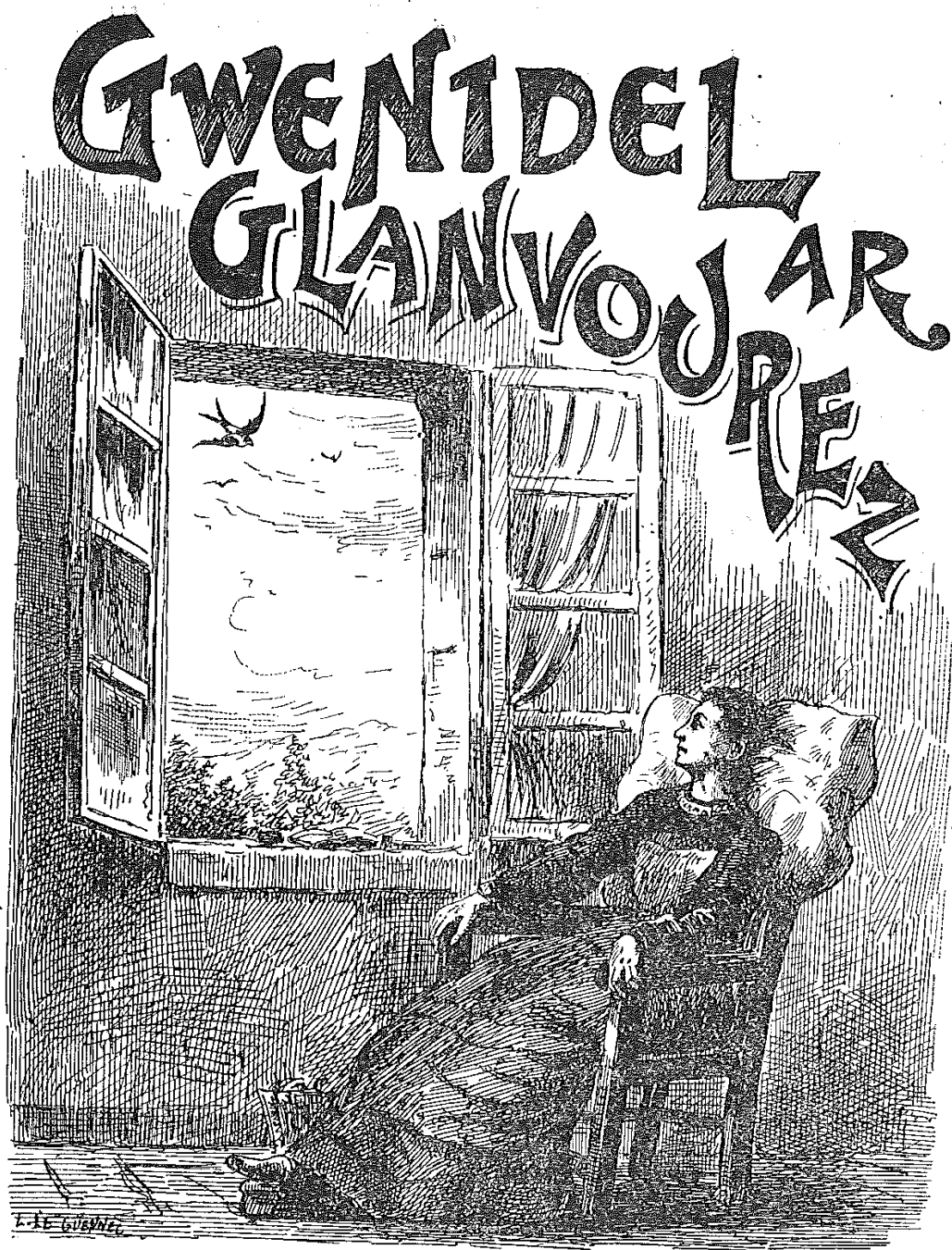
Leur an ti goloet gand plouz ar ruskennou,
Ar merhed o hourdrouz paotred ar sklabeou.

Hag ar skudellad jistr tomm, mammenn al levenez,
Oh ober, hep ehan, tro ar gompagnunez.

Setu perag e trid kalon al labourer,
Pa wel an del melen o nijal dre an êr.

Peb amzer, war ar mêz, en-eus e levenez,
En Breiz n'eus ket a leh 'vid an dristidigez.

⁴⁶ youstañ : deuz "youst", estlamadenn, pe "ar er yaouanka" (?)

Gwennidell⁴⁷ ar Glañvourez

WAR DON : *Le Biniou.*

'Tal he frenest, eur glañvourez,
Gwenn, dinerzet ha kast',
'N he foan hep frealzidigez
'Deue stank da hirvoudi ;
Eun devez a nevez-amzer,
Eun evn, eur wennidell dener,
Dindan korn he frenestig,
'Deuas d'ober he neizig.

Diskan :

Hag ar plahig, eüruz meurbed,
D'al lapousig glaz, laouen, a lare :
- Ganit e teuy din ar yhed,
Gwennidellig koant, ma harante' !

Bemdeiz, goude, gand levenez,
'Tal he frenest, ar plahig
'Deue da wel'd an evnig kêz
O sevel e neziadig;
Richan ar wennili⁴⁸ dener
Ha douster an nevez-amzer
'N he halonig a zile
Ar spi, ar joa, ar vuhe' !

Diskan :

Hag ar plahig, eüruz meurbed,
D'al lapousig glaz, laouen, a lare :
- Ganit e teuy din ar yhed,
Gwennidellig koant, ma harante' !

Bep hañv, gand ar hentañ bleuniou,
E teue al lapousig
Da zevel e evnedigou

⁴⁷ gwennidel : gwennilienn.

⁴⁸ ar wennili : ar wennilienn.

Dindan prenest ar plahig ;
Ha, pa deue an amzer gri'
D'ober dezañ kimiadi,
Nag a hlahar, a zaero'
A heuille ar henavo...

Diskan :

Ar plahig ankeniet meurbed,
D'he lapousig glaz a lare neuze :
-Kenavo... ha gand ar yehed,
Deus en-dro buan, ma harante'.

Mez, eur goañv kaled ha garo,
Ar plahig paour dinerzet,
Ouz falh didrue' an Anko'
Stourm, allaz, nan⁴⁹ hallas ket;
Ha, pa deuas ar wennidell,
An hañv goude, da Vreiz-Izel,
En-kichenn ar prenestig,
Ne gavas ken ar plahig

Diskan :

Ha 'tal ar prenest dilezet
An evnig mantret, klemmuz a gane :
- Plahig kêz, deus c'hoaz da weled
Ar wennidel goant, da garante' !

⁴⁹ nan : ne (stumm Treger).

An Eostik-Noz

War-lerh sklêrder an deiz, pa deu an noz peuhuz⁵⁰
Da ledañ war ar bed he mantell voreduz,
Pa dav pep trouz war an douar,
Mouez drant, an estik-noz, en donder ar mêziou,
El lehiou gwaskedet, e-barz an traouiennou,
A deul, en noz, he son dispar.

Kaerad eo e gleved 'kreiz ar sioulder o ren !
Gwech e seblant sevel, dous evel eur bedenn,
'Trezeg ar volz steredennet,
Gwechou-all, sklintinnoh, e tiskenn er mêziou
Douget war an êzenn ; en saonenn ha koajou
E klask an hekleo morgousket.

Gand eur muzik ken dous, Breiz-Izel luskellet
A zoñj 'n he haerderiou dispar ha ken meulet
Hag a drid laouen 'n he huñvre ;
Neuze, dre vouez dinamm ha glan an Telenner,
E kas gand doujañs vraz, etrezeg he Hrouer,
Eur bedennig a drugare'.

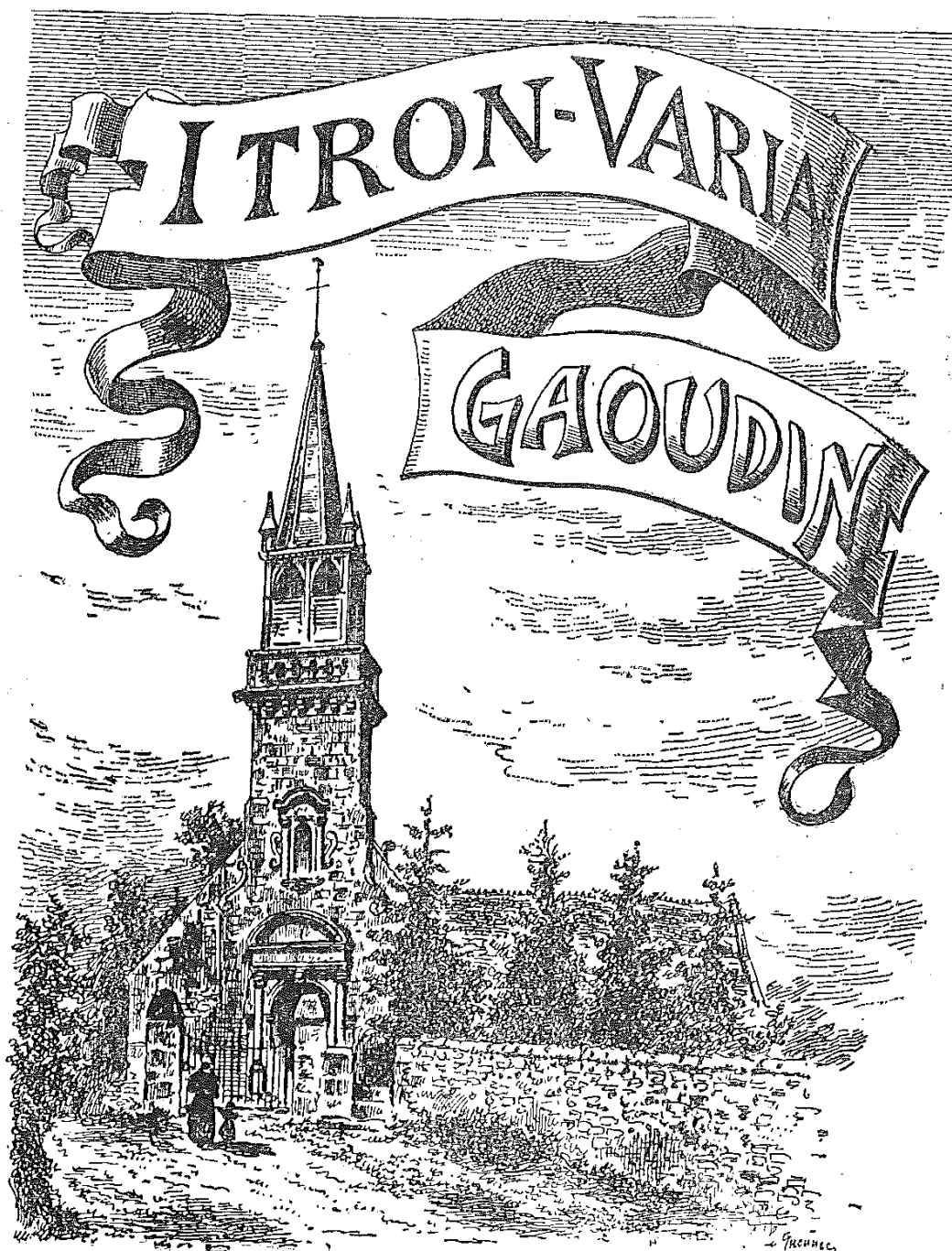
War dreujou e di plouz, beb noz, al labourer
A deu, drant, da gleved an diskan-ze ken kaer
O tregerni en e barkou
Ar vouezig dudiuz en e ene a had
An douster frealzuz, an heveleb c'hwez-vad
'Deus bet tañveet e dadou !

Hag ar barz evuruz, en noz o huñvreal,
Gand douster ar vouezig hag he han dishual,
E galon a zo gonezet !
An Awen a gerz skañv en noz sioul ha distan
Ha war e delenn aour ar barzig a vouskan,
Dindan sell al loar arhantet

Kan eta, estik-noz, kan, telenner dispar !
En koajou Breiz-Izel, pell diouz trouz ha safar,
Kan, hep paouez, da zon tener !
Evruz nep zo ganet war an douar peuhuz,
'Leh m'hall kleved beb noz da zon karantezuz,

⁵⁰ peuhuz : peohuz.

Ha ganit bevañ er sioulder !

Itron Varia Gaoudin

WAR DON : *Kantik Itron-Varia Rostren*

Diskan

Mamm vad on zadou koz, Itron-Varia Gaoudin,
Dirazoh gand fiañs om stouet d'an daoulin ;
Ni ho ped a galon, Gwerhez vadelezuz,
Da houlenn evidom gwellañ grasou Jezuz !

En kreiz parrouz Bonen, war douar Lomaria⁵¹,
War lez ar hoajou stank, en eul leh ar haerra,
E kaver eur chapel, gand on zud koz savet
D'Itron-Varia Gaoudin, o fatronez

'Vid testeni o feiz d'ar Werhez venniget,
E savjont war he zi eun tour dispar meurbed ;
Madelez on Itron, tourig koant he chapel,
A oa brudet dre-oll en on bro Breiz-Izel.

Rag a-viskoaz Mari, en chapel Lomaria,
A 'n em blijas o skuill he grasou ar gwella ;
A-dreuz an amzeriou piou a hellfe lared
Nag a dud, el leh-mañ, bet ganti frealzet !

Mar kare ar Werhez kement on zadou koz,
Ni ivez, gand fiañs, goulennom he bennoz,
Rak c'hoaz, evel gwechall, hi a gar tud Bonen,
He halon zo tener d'o hlemm, d'o galvadenn.

O chapel dudiuz, mammenn a vadelez,
E-leh ma kav an oll gwir frealzidigez !
Poan gorv ha poan galon amañ 'vez pareet,
Amañ ar peher paour a gav ar peuh kollet.

En-dro da di on Mamm, pa vem en on farkou⁵²
O labourad bemdeiz, gouestlom dei on foaniou ;
Rag gand sikour Mari, dindan he sell tener,

⁵¹ Lomaria : Lomaria a oa gwechall eun drev a barrouz Plougerneve. Distaget eobet diouti, er bloaz 1841, war-dro gand trev Bonen, d'ober eur barrouz nevez.

⁵² farkou : gwechou 'zo e ra ar hemmadur P/F goude "on", gwechou all ne ra ket.

Kroaz ar vuhez 'vez skañv, an oll boaniou dister.

Pa zon teir gwech bemdeiz he hloh, an Añjelus,
Pa darnij 'uz d'on penn he mouezig dudiuz,
Feiz kreñv en on halon, stouet oll d'an daoulin,
Saludom on Mamm vad, Itron-Varia Gaoudin.

Deiz sul braz an Dreinded, devez kaer he fardon,
Devez ma 'z eo, dreist-oll, digor dim he halon,
Dirag he aoterig goloet a vleuniou
Diredom da bedi, da ganañ kantikou.

An devez santel-ze, pa bar he skeudenn gaer
Evel eur steredenn en beg on lanneier,
Pa zav en heh enor eun tantad ar haerrañ,
Gand feiz ha gand kalon kanom an diskan-mañ :

Oll eta, en eur vouez, kanom he madelez
Ha meulom heh ano gand teneridigez ;
Pa 'z eo en on heñver bepred ken dous, ken mad,
Na baouezom noz-deiz euz⁵³ he zrugarekaad.

Itron-Varia Gaoudin, Mari, on Mamm dener,
Setu-ni dastumet amañ 'tal hoh aoter ;
Degemerit, Gwerhez, pedenn ho pugale,
Plijet trei warnom oll eur zell a drugare'.

Teurvezit, o Mamm vad, skuill ho kwellañ bennoz
War on mêziou karet, war douar on zud koz ;
Renit en pep kalon hag en pep tiegez,
Grit ma chomo 'n on zouez an urz vad, ar furnez.

En on amzer, siwaz, Satan hag e vandenn
A zo gwall-fuloret eneb ar gristenien,
Dinerz ez om meurbed, spontuz eo ar brezel,
Aon on-deus da zemplañ, Mari : skoazell ! skoazell !

Diwallit, ni ho ped, on bugale vihan,
En-kreiz ar bed fallagr, ken dinerz ha ken gwan
En plegiou ho mantell kuzit 'ne⁵⁴ noz ha de',
Ha, daoust d'ar skwerennou fall, mirit 'ne da Zoue.

⁵³ euz : gallekadur.

⁵⁴ 'ne : aneze.

Itron-Varia Gaoudin ! O Ano an dousañ
'N' on genou ken liez e-pad ar vuhez-mañ... !
Teurvezit ma vezo, gand ano kaer Jezuz,
On geriou diwezañ, O Mamm garantezuz !

Neuze, pa vo red dim kuitaad an draouienn-mañ
Grit ma teuy on horv paour amañ da ziskuizañ,
En disheol ho chapel, en bered on zud koz,
Ha dought on ene ganah d'ar Baradoz.

IPRIMATUR : Brioci, die 15 Aprilis 1910. Y.-M. LE PENNEC, Vic. gén.

Sul ar bleuniou

Ar bed en-eus taolet e vantell a gozni,
Eun oabl glaz ha lirzin a lintr 'uz d'ar mêziou,
En draouienn hag er prad, ar waz, 'n eur hiboudi,
A ruill 'touez ar bleuniou

An heol a zo savet beure mad ha seder,
An evned a richan 'uz d'ar gwennojennoù,
'N o zour dantelezet e vrall drant ar hleier,
Setu sul ar bleuniou !

Sul ar bleuniou, ger dous, ha devez ar haerrañ,
Gouel leun a goantiri gand Doue dibabet
'Vid bezañ ivez gouel ar vugale vihan,
Bleun tener a hlanded !

Ha da vouez ar hleier, euz pep park hag hent don,
Renet gand eur vamm vad, e tifluk eun êlig ;
Fichet brao ha seder, e tired d'ar pardon,
Eur bod beuz 'n e zornig

An tudou braz ivez a zeu oll gand bleunio',
En koun euz an enor rentet da Vab Doue
Gand tud Jeruzalem, bremañ daou vil vloaz 'zo,
P'Hen klaskent da roue !

Ar hleier 'zo tavet hag an dud evuruz
En o iliz vihan 'zo daoulinet gand fe' ;
Pedenn ha kan d'an Neñv a ginnig dudiuz
C'hwez meluz al lore.

Ar bleun 'zo benniget... ar prosesion zantel
A ra tro an iliz dindan 'n êzenn dener ;
Pep hini gand doujañs ha karantez a zell
Ouz e voked dister.

Hag ar “Gloria, laus” a zav drant d'an Neñvou :
Gloar, enor, meulodi ra vezo rentet dit,
“Roue a Izrael, Salver an oll boblou,
Deuet euz gouenn David “!

Evel ma tiredas gwechall eur bobl doujuz
« Da skuill, gand karantez, bleun war da wenojenn,
« Ni 'zeu da ginnig dit, en giz bleun dudiuze,
« On han hag on fedenn.

« Mez ar pezh a reent-i 'vid ar Hrist a dlee,
« Prest goude, on zalvi, on frenañ 'n eur dremen,
« Ni hen gra d'ar Zalver, Roue a drugare’ :
« Ra glevo on fedenn ! »

Goude ken kaer pedenn, tud vraz, bugaligoù,
A glev an overenn, drant 'vel sent hag êle’ ;
Piou zo kirieg d'o joa ?... 'N o halon, d'o bleunioù
E laront trugare’...

Ha goude an ofis, er gêr gand ar re goz
Gand evez braz e vez lodennet pep bodig,
Er hraou, ‘uz dor an ti, en korn ar gwele kloz
'Vez lakeet eur brankig.

Ha gand eur werennig leun a zour benniget,
'Weler goude an tad o vale e barkou ;
Gand ar bodig santel war e vadou karet
E strink gliz an Neñvou...

Pa guitaom ar bed goude ar vuhez-mañ,
Pa vo war ar vazkaon⁵⁵ on horv yen ha maro,
Strinket 'vo warnezañ ar gliz sakr diwezañ
Gand bod sul ar Bleunio’ !

⁵⁵ ar vazkaon :ar varvaskaon.

O burzud ! Ar gouel-mañ en-eus treuzet divrall,
Hep koll e goantiri, kantvejou niveruz :
On bleuniou a vir c’hwez ar bleun taolet gwechall
Dindan treid glan Jezuz !

Janed Ark

WAR DON : *Pour l'opprimeur.*

Barnet ez on, ha gand ma enebourien
Setu lakeet eun termen d'am buhe'.
Me 'ro laouen ma horv paour d'am bourevien
Ha ma ene a ouestlan da Zoue ;
Ne grenan tamm dirag kounnar ar flammou
Ha d'ar maro me 'gerz dineh meurbed,
Ral em halon me 'glev bepred ar homzou :
C'hwi hall mervel, Bro-Frañs ne varvo ket ! (*diou wech*)

'Vid ma bro ger eur garantez vraz meurbed
'Lakaas em hreiz ma halon da dridal ;
Me a fell din mervel, o Frañs venniget,
En eur lared hoh ano dishual !
Gwaskerien fall a zoñjas ho mastarañ.
Nerz d'ho tivenn Doue 'n-eus din roet.
Bremañ dineh, meulet, karet ho lezan,
Me 'hall mervel, Bro-Frañs ne varvo ket !

Da vab sant Loeiz 'm-eus rentet e gurunenn ;
Dilezet 'oa, me 'deuas d'hen sikour ;
Bremañ, siwaz, eñ am lez 'barz an anken,
Dinerz etre skilfou an enebour ;
Mez bremañ c'hoaz, evel gwechall em frajou,
Me 'glev moueziou ma zentezed karet
O lared din laouen en bolz an neñvou :
C'hwi hall mervel pan eo Frañs adsavet !

Janed Ark, bremañ euz ar joaiusted
War an douar, teurvezit rei eur zell ;
Deut da ziwall on Bro-Frañs, ho pro garet ;
Skoazell dreist-oll d'on broig Breiz-Izel !
Hirie an deiz eh int c'hoaz gwall-drubuillet ;
Klask a reer mougañ enne ar gwir fe' ;
'Vid o divenn, euz an neñvou diskennet⁵⁶,
Ma vo bepred Breiz ha Frañs da Zoue !

⁵⁶ diskennet : diskennit.

Kalon Fraillet

WAR DON : *Ar seiz skiant naturel.*

Tud yaouank a Vreiz-Izel, didostait da gleved,
Da gleved kanañ eur zon a zo nevez savet
War vuhez eur paotr yaouank ganet en Breiz-Izel,
Mantret gand keun⁵⁷ ha glahar d'eur vestrezig fidel.

'Touez ankeniou ar bed-mañ, n'eus hini ken c'hwero
Hag an disparti poaniuz krouet gand ar maro ;
Krisaad eo d'eun den yaouank gweled e garantez,
Eiz devez kent an eured, diskennet en he bez...

Koulskoude, tudou yaouank, setu ma flanedenn,
Mougañ tan ma yaouankiz gand daerou a anken ;
'Vid kaved nerz da vevañ ez eo red din soñjal
Em flijadur dremenet, em deveziou gwechall.

Evel kalz a dud yaouank, e stagis ma halon
Ouz eur vleunnig dispar, eur plahig a feson ;
Siwaz ! a-boan tañveet, ma joa a zo kollet ;
Nijet ez eo en avel ma huñvreou karet.

Kentañ e tegouezas din gweled ma ferlezenn
'Oa en pardon Hanter-est⁵⁸, 'barz ar gêr a Rostren ;
P'he gwelis ken fur, ken koant, 'barz ar prosesion,
Gand levenez 'barz ma hreiz e tridas ma halon.

Skañv evel eun durzunell, mistr evel eun heizez,
He stumm a oa deread, stumm eur wir Vreizadez ;
He zal gwenn, he sellou don, he bleo melen frizet...
Ma halonig, hep distro, dezi a oe gouestlet.

Bervi a reen gand an hast d'ober anaoudegez
Gand rouanez ma halon ha ma hentañ mestrez ;
C'hoant am-boas da rei lod dezi 'barz ma soñjezonou ;
Ha me 'vond d'he saludi, goude ar gousperou :

« Deiz mad dah, plahig yaouank, turzunell ar goantañ,
'Deus greet d'am halon tridal evid ar wech kentañ,

⁵⁷ keun : keuz.

⁵⁸ hanter-est : hanter-eost (d'ar 15 a viz eost).

Me 'garfe kaved ar joa da houzoud hoh ano,
Rag hoh eñvor 'barz ma hreiz da viken a vleunio ! »

« Respont a rin, den yaouank, evuruz ha seder,
D'ar pezh a houlit ganin 'n eur feson ken tener :
Annaig eo ma ano, eun ano anavet⁵⁹,
Larit din, m'ho ped, perag e karfehen kleved ? »

« Annaig, hen goud a rit, perag chom souezet ?
Ar gwel ahanoh hirie en-eus ma goneet ;
Annaig, en an' Doue, daoust hag en ho kalon
Nan hallfehen mired, d'ho tro, eul lehig evidon ?

« Ma halon-me, den yaouank, a zo frank he goulou ;
Den ebed, beteg bremañ, 'n-eus skoet ma zellou ;
Abaoe pell 'zo, koulskoude, e klaskan an doare
Da gaved eur mignon sur ha din a garante' . »

« Annaig, on halonou 'zo greet 'vid 'n em gompren ;
Me ivez ho klask pell 'zo, evel eur berlezenn,
Rag furnez ha karantez, kalon leal ha frank,
A zo hirie gwall-dano e-touez an dud yaouank. »

Ar homzou-ze, mignon ker, 'zo poelluz ha gwirion,
A levez, a zudi e kargont ma halon ;
Kenavo ar blijadur d'ho kweled hebdale,
Da bardon ar Rozera, 'barz en Plougerneve' ! »

Me a distroas d'ar gêr, seder hag evuruz,
Da gontañ ma joaiusted d'am zud karantezuz ;
Oll asamblez, a-galon, e houljom gand Doue
Degas eur rozenn ken kaer d'am liorz hebdale.

Touez eñvoriou an dousañ, huñvreou alaouret,
E hortozen an amzer ma tleen he gweled ;
Skañv e kaven al labour, dudiuz ar vuhez,
Beuzet bemdez ha bemnoz 'n eur mor a garantez.

Degouezet eo, evelkent, an devez benniget,
Degouezet eo an termen ganin ken gortozet ;
'Trezeg bourk Plougerneve', 'dreuz ar brugou melen,
Me a gerze, an deiz-se, gand eur spered laouen.

Feal d'ar ger roet din, ma mestrezig karet
A oa deut ivez d'ar gouel, evel m'he-doa laret ;
Bale 'rejom asamblez, beteg fin ar pardon ;

⁵⁹ anavet : anavezet.

Eno eh anavis reiz teñsoriou he halon.

Stardañ a ree mui-ouzh-mui chadenn on harantez ;
Toui 'rejom 'n em gared beteg fin on buhez ;
Ma vije kontant he zud, prestig an dimezi ;
Mond a ris d'he has d'ar gêr 'vid kleved o ali.

Pep tra a gerze dispar, hervez on mennoziou,
Bleun a ziwane dre-oll war on gwennojiennou ;
He herent a asantas da hoant on harante',
O weled n'hallem bevañ an eil heb egile.

Digoumoul on halonou, evel on harante'
Setu greet an dimezi pempzeg devez goude ;
An oll a gemere lod en on evurusted,
Ni a hortoze gand pres siell aour an eured.

Siwaz, plijadur ar bed 'zo fiñvuz ha marvel,
Ha Doue a roas din, prest goude, ar gentel ;
Rag 'benn eun toullad deiziou, e teuas din kelo';
Oa ma mestrez 'n he gwele, skoet 'vid ar maro.

Neventi griz ha digar, o spontusad kelo' !
Ma Doue, perag eta, perag n'on ket maro ?
Ma halon daou-hanteret, gouliet ma ene,
Eh is kerkent d'he gweled, 'vid goud ar wirione'.

Allaz ! n'eo ket eun huñvre, mez gwirionez poaniuz ;
Ma mestrez 'zo dirazon en eun doare mantruz,
Eur gwall gleñved, en tri deiz, en-eus he diskaret,
'Vel eur vleuennig tener gand ar reo dizehet.

Hijet gand an esperañs, ar boan hag an anken,
E-pad tri deiz ha teir noz e chomis 'n he hichenn,
Siwaz, netra ne harzas labour kriz ar maro
'Oam ket choazet gand Doue 'vid bezañ priejo'.

War askell yen an Ankou ma dous a zo tehet,
Chomet ez on ma-unan, gand eur galon fraillet,
Ma mouez skuiz a rank tevel, mouget gand ma daerou.
Doue, grit ma 'z in prim d'he gweled d'an neñvou !

Ar re dilezet⁶⁰

Ar hloh, 'uz d'ar barrouz, truezuz a ziston ;
Goude gouel braz ar zent, setu gouel an anaon ;
Evel-se, er bed-mañ, an oll draou a dremen ;
Goude al levenez, ar boan hag an anken.
An hañv, gand e vuhez, an-eus roet e leh
D'ar goz-amzer peuhuz ha d'he dremm⁶¹ leun a neh ;
An heol, en oablou griz, ne ro mui d'an douar
'Med eur sklêrder doanig hag eun dommder klouar ;
'Vel evnigou tizet, an deliou aour melen
A gouez war ar yeot seh gand eun huanadenn.
Ar wazig a hirvoud d'he riblou marellet,
Skrill al lanneg a dav er brugou dislivet ;
Ha lapoused ar hoad, 'n eur bakañ o zelenn,
En em guz, strafuillet, er hleuziadou raden.
Mez, en deiz-mañ dreist-oll, pa respont d'ar hlaz-noz,
Hekleo ar hoajou braz, ar zaonenn hag ar roz,
Eun hurusadenn⁶² yen, a deu euz ar vered,
'Vel eun êzenn a gañv a dremen war ar bed.
Sioulder vraz ar mêziou a zeblant pounnerroh,
Ha pep tra a gemer eun dremm ankeniusoh.
Dirag eur skwer ken kaer, daoust ha ni, kristenien,
A vefe on-unan o tiskouel on yenienn ?
Daoust ha ne glevom ket er hlaz ha 'n e glemmou
An anaon kêz o skei war dor on halonou ?
O ! gwechall, en on Breiz, bro ar giziou santel,
Eur hiz kaer a rene el loch hag er hastell :
An doriou digor frank, pep taol goarniset mad,
Ar re-varo henoze a deue a-vagad
Da zebri, da ziskuiz, d'azezañ huñvreüz
En ti o doa gwechall bevet ken evuruz.
O Breiz, ma bro garet, daoust hag avel ar fall
'Uz d'ho penn kantvloazieg, pa dremen 'n eur yudal,
A vije kreñv a-walh d'ober dah dilezel
Giziu ken enoruz, eñvoriou ken santel?
Nann ! Breiz, mar oa gwechall bro garet an anaon,
Deze c'hoaz, en on touez, eo digor pep kalon,
Ha pa ziskenn an noz he mantell voreduz,
Pa hirvoud an avel eun diskan glaharuz,

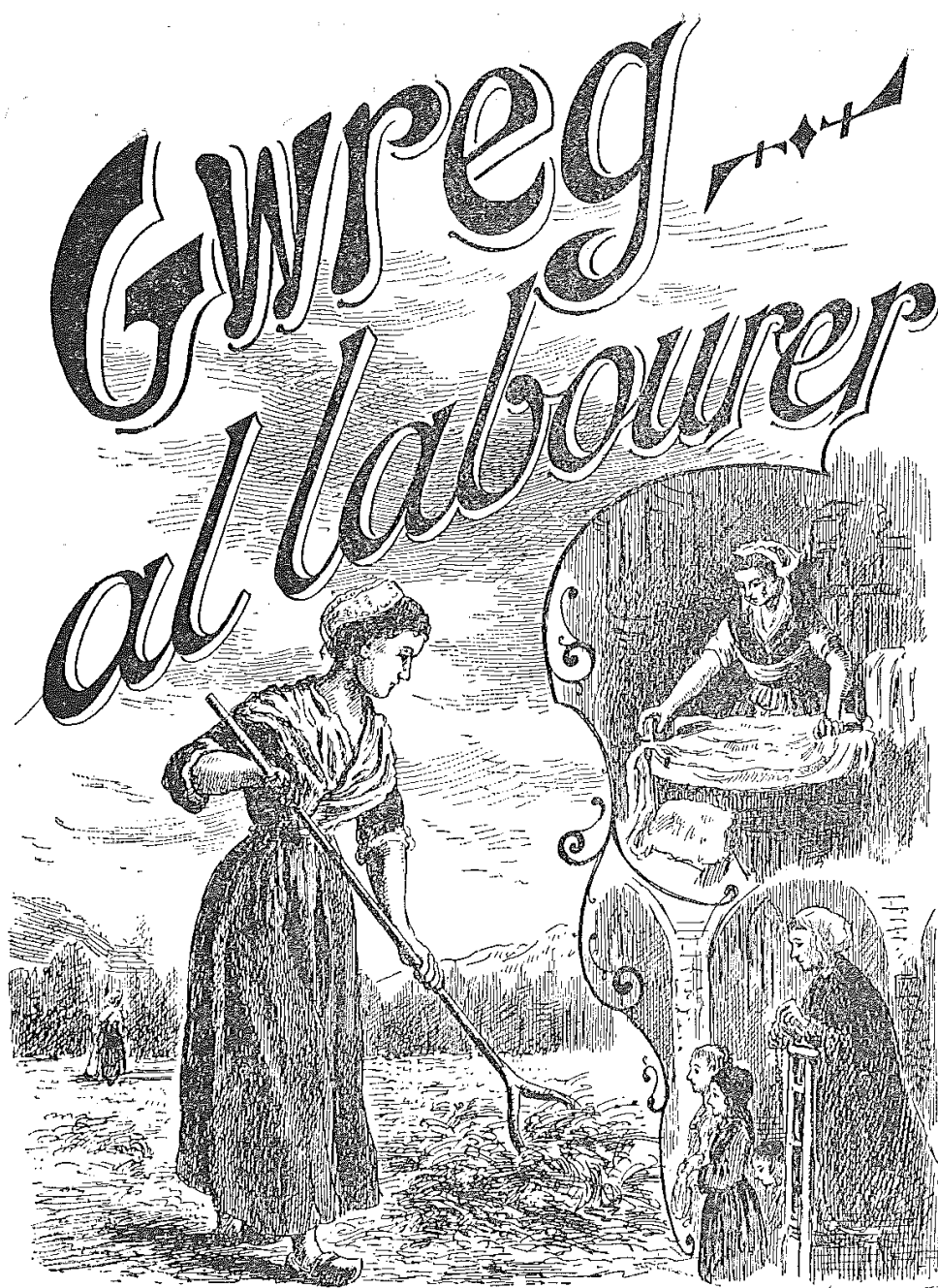
⁶⁰ Ar re dilezet : gwechou 'zo e ra ar hemmadur D/Z, gwechou 'zo ne ra ket, evel e Bro-Dreger.

⁶¹ d'he dremm : gwregel eo "amzer" evid Filomena Kadored.

⁶² hurusadenn : ?

Dre an heñchou don, don, karget a eneou,
 Breiziz evel gwechall a deu d'an ilizou.
 Bale a reont oll, dilavar ha didrouz,
 Dre an traouiennou gouez hag ar menezioù rouz ;
 Gand beh e eñvorioù pep hini 'zo sammet.
 Ar beo hag ar maro a zeblant unanet...
 Setu-int er vered e ti an anaon paour,
 Ar vered, on ti-ni, daoust d'al lorh ha d'an aour.
 Eno, en o hichenn, 'benn warhoaz marteze,
 Dindan on beh douar, ni vo kousket ivez...
 O ! pegen kreñv ar vouez a zav euz ar beziou !
 Renket aze en peuh, en disheol ar hroazioù
 Mouezioù ar Garantez, ar Glahar, an Eñvor
 Deut war askell ar boan, euz foñs ar purgator,
 N'o-deus 'med eun hirvoud : « Breudeur, truez ouzom !
 Hirie, da vihannañ, eur bedenn evidom,
 En koun ar garantez on-deus bet evidoh.
 Ha pa vim evuruz, ni a zoñjo ennoh. »
 Ar galv-se dreist-natir a strink en peb ene,
 War ar sklas e chom c'hoaz, eun elvenn a drue'
 Ha tra ma taol al loar, dreist d'ar houmoul louedet,
 Sklêrder melkoniuz he bannou drouglivet,
 Pa dizolo a-dreuz brankou an ivin glaz
 Amañ eur mên pounner harpet ouz troad eur groaz,
 Aze eur bez bleuniet ha bordet a drêz gwenn,
 Pelloh, war douar fresk, perlez eur gurunenn,
 Tad, mamm, pried, bugel, breur ha c'hoar ha mignon,
 A ziskarg en daerou beh pounner e galon,
 Ha pedennou tener, ezañs a garante',
 Gand c'hwez vad ar bleunioù a bign beteg Doue...
 O ! taolenn war an dro frealzuz ha kaled
 A ra vad d'ar galon, daoust ma samm ar spered ;
 An anaon hag an dud, euz an daou du d'ar be',
 Unanet 'vel gwechall ha startoh marteze !
 Mez, savit, kristenien, hag evid eur pennad,
 Da zelled en-dro dah, sehet ho taoulagad.
 Amañ, 'kichenn ar bez sammet a vokedou,
 Du-ze, tost d'ar helh koad leun a gurunennou,
 'Tal ar marbr-se a zoug gand lizerennou aour
 Ano eur pinvidig, kousket er haerrañ laour,
 Sellit ar beziou-ze ha na dougont henoaz,
 Nemed spern an dilez ha drez hir an ankoaz.
 Beziou... nann, 'med kentoh eur vontennig douar.
 Houmañ, pilet gand troad eun tremener digar,
 Hounnez kollet er yeot, hag ar re marteze

N'o-deus ket gwelet c'hoaz den stouet warneze ;
Rag aze zo o hun breudeur kêz da Lazar,
Ankouezet adarre pa oant war an douar ;
Ne oa ket kalz a dud en o douaramant
Ha na deuas d'o hlask na kroaz aour nag arhant ;
Biskoaz n'eus bet skuillet a zaerou war o be',
'Med gand an ivin glaz, da vintiniou miz mae...
Hag hirie, deiz o gouel, n'eus ket bet eur hristen
O tegas beteg de eur bod nag eur vleuenn.
Mez on mamm an Iliz, seul-vui trugarezuz
Ma 'z eo he bugale poaniet ha gwall-eüruz,
Heh-unan, an deiz-mañ, a bed evid digoll
An eneoù paour-ze dilezet gand an oll ;
He mouez eo a glevom o tamant 'barz an tour.
'Vid ar re-ze dreist-oll e houl ganim sikour :
« Ma bugale, soñjit er paour-kêz reuzeudig,
Roit dezañ ivez glizenn eur bedennig. »
Mignoned an anaon, O ! Bretoned kristen,
D'ar berejou fenoù diredit a-vandenn,
Goude bezañ pedet war beziou ar gerent
Hag ar vignoned vad on-deus karet kement,
Stouom eur pennadig, 'barz ar yeot dizehet,
Larom eur bedennig 'vid "Ar re zilezet" !

Gwreg al Labourer

War-dro gand he fried, adal ma strink an deiz,
Gwreg al labourer-douar a zo savet bemdeiz.
War he daoulin, gand feiz, e lavar he fedenn,
'Vid goul' digand Doue, tad al labourerien,
An nerz hag ar yehed 'deus ezomm 'vid poaniañ
E-pad an devez-se da zervij anezañ ;
Hag e houl' a galon e wellañ bennoziou !
War pried, bugale, war loened ha madou.
Neuze, evuruz braz, dineh ha kaloneg,
E krog, en eur vouskan, 'n he labour pemdezieg ;
Tra ma vez he fried, er-mêz en e barko',
Dindan heol tomm pe gliz, pleget war an ero,
Hi a chom 'barz ar gêr, en sioulder he zi.
En keit-ze, a gredit, didalvez, dizoursi ?
O nann, pell ahane ! Nag a labour ha poan
He-deveus o reñkañ, oh urziañ heb ehan,
Oh aozañ boued d'ar re 'zo du-ze o poaniañ,
Hag o-deus gwall ezomm, evid 'n em gennerzañ,
Euz eur vagadurez yahuz ha kaloneg,
A zegaso deze an nerz o-deus kollet.
Amañ eun taol-lagad, aze eur gourhemenn !
Dre-oll eo red dezi ha gweled ha kelenn.
Hag en diwez an deiz, degouet⁶³ koulz ar repoz,
P'emañ an oll didrouz, kousket 'n o gwele-kloz,
Ar plah kêz a zo c'hoaz war vale heh-unan,
O stampad, o wriad, 'tal an oaled ledan.
Ne zoñj ket en he foan ; 'n he hreiz 'zo levenez,
Rag urz ha karantez a ren en tiegez ;
Hag o soñjal en se, e vouskan evuruz
Eur werzennig tener pe eur zon dudiuz ;
Euz skroll ar fornigell ar vouezig deread,
Mesket gand heh hini, luskell hun an tiad !

.....

Mez an noz war ar bed a zo pell 'zo kouezet ;
Daoust d'an oll labour eo red mond da gousked :
War he daoulin neuze, gand anaoudegez vad,
E lavar trugarez d'he Roue ha d'he Zad ;
'N he devez, ar bedenn 'zo bet er penn kentañ,
Ha dre ar bedenn c'hoaz eh achu anezañ.

⁶³ degouet : degouezet.

Pa gemero he horv eun diskuiz gounezet,
 Pep sort soñjezonou 'zammo c'hoaz he spered,
 Huñvreou a zudi a rey dei levenez ;
 Mez liez 'do ivez huñvreou a enkrez ;
 Rag gouvezoud a ra, mar he-deus bugale,
 'Vo red dei, evite, rentañ kont da Zoue ;
 Ha, war o gwenojenn, hi a welo stignet
 Peziou fall ha hudur, gwall-skweriou milliget.
 Eur beh pounner neuze a zammo heh ene :
 « Doue ! Gwerhez Vari, o diwallit noz-de' !
 An dra-mañ, an dra-hont a deuy c'hoaz d'he neha⁶⁴ :
 An eost n'eo ket bet puill, ar goañv hir a dosta ;
 Mez en kreiz he glahar, koulz ha 'n he levenez,
 Bepred, ha dreist pep tra, e vezo kristenez.
 Pa vo skañv ar vuhez: « Doue ra vo meulet !
 Pa vo pounner ar groaz : « Ra vo meulet bepred ! »
 « Ma Doue, emezi, O ! me hen goar ervad,
 Pez a zegasit din 'zo 'vid ma brasañ mad.
 Ra vezo gand an oll enoret hoh Ano,
 Ha karet da viken, en pep leh, en pep bro ! »

Evel-se, digabestr, en sioulder he mêziou,
 Hep bezañ anveet⁶⁵ trubuil fall ar hêriou
 E tremen he buhez. Pa deuy dezi ar maro,
 Evitañ da dostaad, tamm ebed ne greno :
 Rag goude bezañ bet kement, 'pad he buhe',
 Labouret ha poaniet, pedet noz ha beure,
 E vezo digollet ; en heh eur diwezañ,
 Doue a frealzo krizder he zremenvan.
 Pa laro kenavo he yeuzou⁶⁶ morlivet,
 'Vo gwelet war he dremm liou an evurusted ;
 Pa fraillo kalonou he zud gand an enkrez,
 Heh ene a nijo d'an Neñv, d'al levenez.
 Eno, 'n eur mor a hloar, 'touez ar Zent, an Êle',
 E vezo didrubuill 'hed an eternite !!

⁶⁴ Neha : ano-verb e -a e leh añ, evid ar rim.

⁶⁵ anveet : anavezet.

⁶⁶ yeuzou : gweuziou.

Ar gwir blah yaouank

Ar plah yaouank divlamm a zo 'vel eur rozenn
Hag a daol en-dro dezi, dous evel eur hlizenn,
C'hwez tener ar glanded ; dre-oll, dre ma tremen,
Euz he buhez dinamm hi a lez eur skeudenn.

O ya, eur plah yaouank, p'he-deus poell ha furnez.
Netra war an douar 'n-eus he zalvoudegez !
Skañv, laouen ha dineh, he mousc'hoarz dudiuz
A had, en pep kalon, douster, spi frealzuz.

Bezañ 'h eo 'barz eun ti eun êl a garantez;
En he daoulagad don, melezour heh ene,
E lenner peuh, fiañs ha lealded wirion.

Daoust na vo ket memez kaer-dispar he gened,
Enni e strink ken reiz buhez, nerz ha yehed !
Ar gwel anei hepken 'lak dudi er galon.

Baeenn an estik

Baeen an Estig

Allegretto

Jo - big, ar me-vel bras, Ma - ri - an,
ar va - tez, O servij a vis - koaz, Er memez
ti - e - gez, Di - ge - di lan - li - re, Er me - mez
ti - e - gez, Di - ge - di lan - la.

Jobig, ar mevel braz,
Marian, ar vatez, (*diou wech*)
O servij a-viskoaz, dig ge di la li re di
Er memez tiegez, dig ge di lan la.

O vêsa o deñved
Er roz hag en draouienn
O-devoa prometet
'N em gared da viken.

Lakeet 'doa an termen,
D'unani o deizioù ;
Deut e oa eur froudenn,
D'aveli o fennou ;

Kuitaad o Breiz-Izel
'Leh ma vevent ken drant,
Ha mond d'ar broiou pell
Da rozellad arhant.

War e vreh eur falhig,
An noz kentan a vae
Trezeg "koad an estik",
Jobig a valee.

Trezeg "koal an estik",
Da glask eur wezenenn bae,
Da ginnig d'e zousig
'Vel merk a garantez.

Kreiz ar hoad e kavas
Eur bodig ar bravañ,
Kuzet 'n e zeliou glaz,
Eun estik o kanañ.

- « Lapousig evuruz,
Paouez gand da richan,
Da wezenn dudiuz
A fell da Varian.

« Saeiennou⁶⁷ marellet
' E pign ouz he branko
Biskoaz ne oe gwelet
Seurt baeenn⁶⁸ en on bro,

« Saeiennou marellet
' E-pign ouz he branko',
Biskoaz ne oe gwelet
Seurt baeenn en on bro. »

Hag hep soñjal ouspenn,

⁶⁷ saeiennou : ? Marteze « seizennou » ?

⁶⁸ baeenn : ?

Job a sko war ar barr,
Pa glev a-uz d'e benn
Hirvoudou a hlahar.

Klemmou an estik-noz,
O ouelañ d'ar brankig
'Leh ma teue bemnoz,
Da ganañ e zonig.

Dizeblant ha digar,
Jobig a sko bepred,
An estik war ar barr
A glemm ha ne deh ket.

D'ar beure, Mariannig
A zav prim ha laouen
« Daoust hag-eñ 'n-eus Jobig
Ankouezet ma baeenn ?

« En he brankou uhel
Petra a gavin-me ?
Eur mouchouer godell
Pe eur bizou nevez ? »

Ha buan ar plahig,
An nor a zigoras
O burzud ! he bodig
'Zo kaerroh 'vid biskoaz.

Saeiennou o lufrañ
'Touez an deliou nevez,
Bleunienn a nevez-hañv,
Bleunienn a garantez.

Ha dindan an deliou,
'Vel peget ouz ar barr,
Telenner an noziou
Maro gand ar glahar.

Dirag al lapousig,
Maro dre garante',
Marian ha Jobig

A zoñj en dorn Doue.

« An eostik 'zo maro
Kent 'vid kuitaad e vrank.
Na guitait ket ar vro
Ho magas en-yaouank.

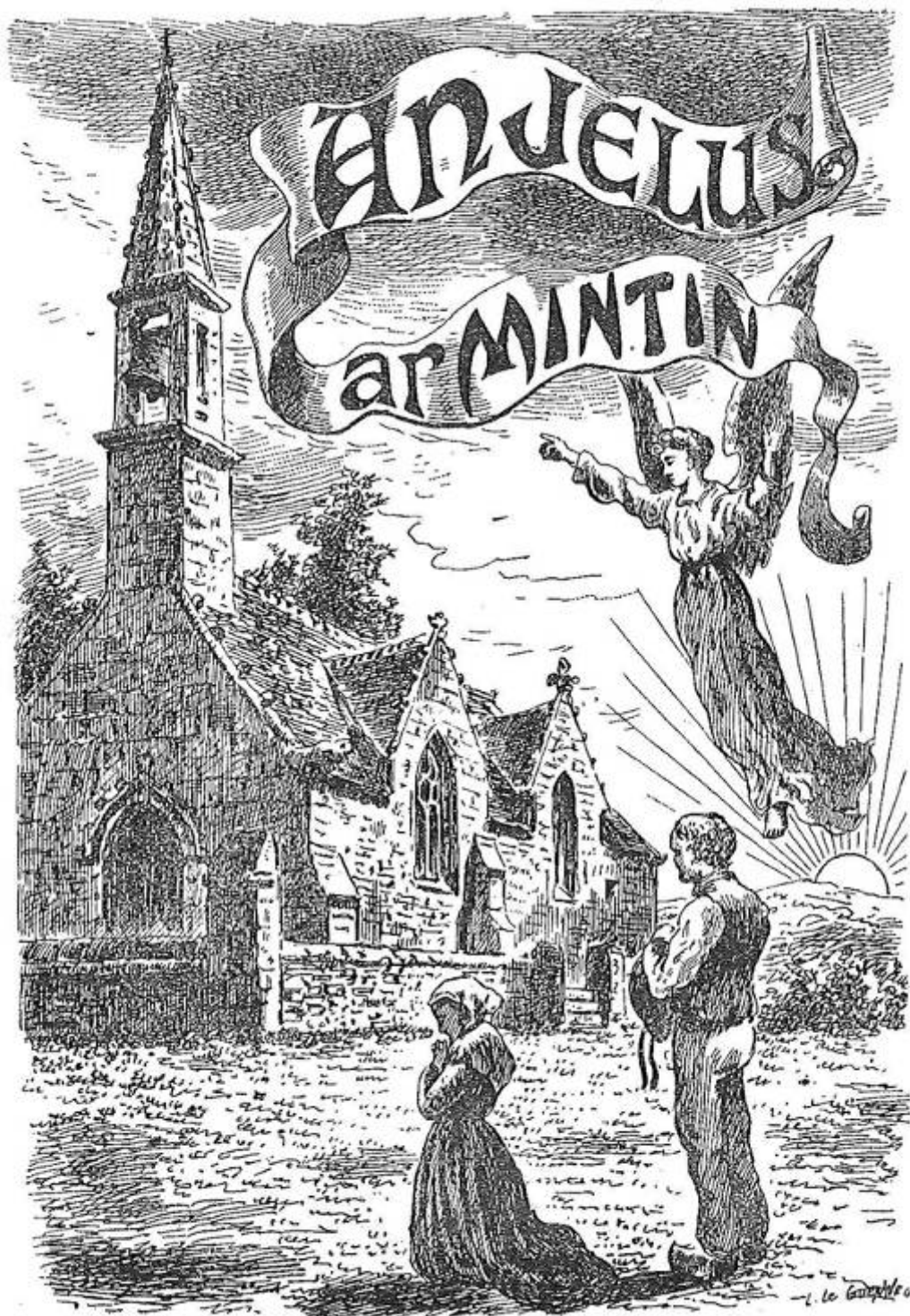
*

* *

Jobig ar mevel braz,
Marian ar vatez,
'Zo bremañ laouen-braz
E penn eun tiegez.

Hag evel o zud koz,
E-touez ar hoajou bae⁶⁹,
En bro an estik-noz
E tremen o buhe'.

⁶⁹ bae : ?

Anjelus ar Mintin

Du-ze, 'barz an dremmwel, en eun oabl entanet,
'N eur mor a sklêrijenn, an heol a zo savet
E vannou kaer a zav ar vantell a gañvou
Chomet, war-lerh an noz, da wiskañ ar mêziou,
Ha dirag e sklêrder, e dan hag e vuhez,
Ar bed hanter-varo a advev a-nevez.
Ar yeotennig tener, dour en he daoulagad,
A zav seder he fenn d'he bannou tomm ha mad ;
Ar rozenn a zigor, a zispak he deliou,
O rei he c'hwez meluz d'êzenn flour ar mêziou ;
Al lapousig bihan a hij e ziouskell,
Hag a deul, gand kalon, e gentañ rimadell ;
Ar gwenan aketuz a darnij skañv, laouen,
O klask o magadur, a vleuenn da vleuenn
Souden e sav en êr eur vouez dous ha sklintin :
Ar hloh a vrall seder Anjelus ar mintin ;
E vouez o tarnijal, ken drant ha ken flourig,
A zihun ar bugel kousket 'n e gavellig.
Ha 'vel ma teu an heol, dre e dan hag e sked,
Da zihuni pep tra, da rei buhez d'ar bed,
Evel-se, mouez ar hloh o son an teir Ave,
E ti al labourer a zegas ar vuhe'...
Ar vamm, goude bezañ laret war he daoulin,
En enor da Vari, anjelus ar mintin,
Eur mousc'hoarz war he dremm 'dosta ouz ar havell,
En hini bremañ e richan he bugel.
O pegen dudiuz da weled, 'n e neizig,
An êl-ze ken dinamm, ken gwerh e galonig !...
E dal gwenn 'vel lili, a vleo aour kurunet,
E vuzellou tener o c'hoarzin d'an Êled,
E zaoulagad digor, o kanañ 'n e yezig
Ar rimadell dousañ, ar gaerrañ pedennig...
O weled anezañ, ken kaer, ken dudiuz,
Kalonig ar vamm gêz 'n he hreiz a drid eüruz :
Ha gand eur garantez virvidig ha tener,
Tre he diouvreh gand joa, e stard heh êlig ker.
Neuze e tesk dezañ, gand soursi ha preder,
Juntañ gand devosion e zornigou tener ;
Lared hag adlared 'ra dezañ, gand dudi
An anoiou santel a Jezuz, a Vari ;
Hag o sevel d'an Neñv he sell an tenerrañ,
En hini e verv ar fiziañs ar vrasañ :

-« Mamm Doue, emezi, Gwerhez hlan ha dinamm,
 « Teurvezit, me ho ped, selaou pedenn eur vamm !...
 « Deoh hirie, o Mari, e ouestlan ma bugel ;
 Bezit da virviken e zouten, e skoazell !
 Evel ma tiwalleh ho mabig ker, gwechall.
 Deut, 'n e vugaleaj, ouz pep droug d'hen diwall !
 « E-pad e yaouankiz, renet gand madelez
 « E gammejou distur, dre hent ar gwir frurnez :
 « En eur ger, grit ma vo, 'pad e oll vuhegez,
 « Gwir servijer ho mab, hag hoh hini, Gwerhez. »
 Hag ar vamm a zeh prim an diou dakennig dour
 A ruill, dous ha sioulig, war he diouchod ken flour,
 Evuruz da vezañ he hrouadur gouestlet
 D'an hini a anver Rouanez an Éled !...
 Evid eur vamm gristen, o kaerad Anjelus
 Hag a blij kalz, heb mar, da galon Mamm Jezuz !
 Ha penaoz e hallfe Mamm an oll Gristenien
 Dilezel hag ankouad ken birvidig pedenn ?
 N'hall ket chom hep diwall an êlig-se ken glan
 Kinniget dezi bemdeiz gand ar zalud dousañ.
 Hag he breh hallouduz ha leun a drugarez
 Hen skoazello bepred en risklou ar vuhez.
 Euz lein ar Baradoz, hep skuizañ, warnezañ
 E skuillo, noz ha deiz, he bennoziou kreñvañ,
 Da hortoz hen dougen ganti d'he bro eüruz,
 Da ganañ, 'touez ar Zent, an Ave beurbaduz.

D' ALHWEDER PARK AR MESTR

Diskan :

Alhweder koant, evnig tener,
Tarnij dre-oll ha kan seder ;
Skuilh e pep leh, gand madelez,
Komz Doue, peuh ha levenez !

War-dro gand an nevez-amzer
Ha bleun kentañ ar prajeier,
Eul lapousig, eun alhweder,
A gan e Breiz soniou tener.

A-uz da barrouz Pont-Melve,
E kan dreist-oll gand karante',
O vond d'an Neñv gand ar bedenn
Pe gand ar mennad o tiskenn.

En pep kalon, 'n pep tiegez,
E strink dihued ha levenez,
Rag e brezoneg, on yez kaer,
E kan stank-stank an alhweder.

Bep sun, beteg ma zraouiennig,
E tiskenn hekleo e vouezig ;
Gounezet gantañ ma ene
Evuruz e lar trugare' ;

A lavar trugarez wirion
D'ar rener mad, den a galon,
A stign telenn an alhweder,

He stumm kenkoulz 'n e labour kaer.

Neuze e soñjan gand dudi :
Arabad c'hoaz fallgaloni !
Keid m'he-do ebestel ken reiz,
Ar fall ne gludo en on Breiz.

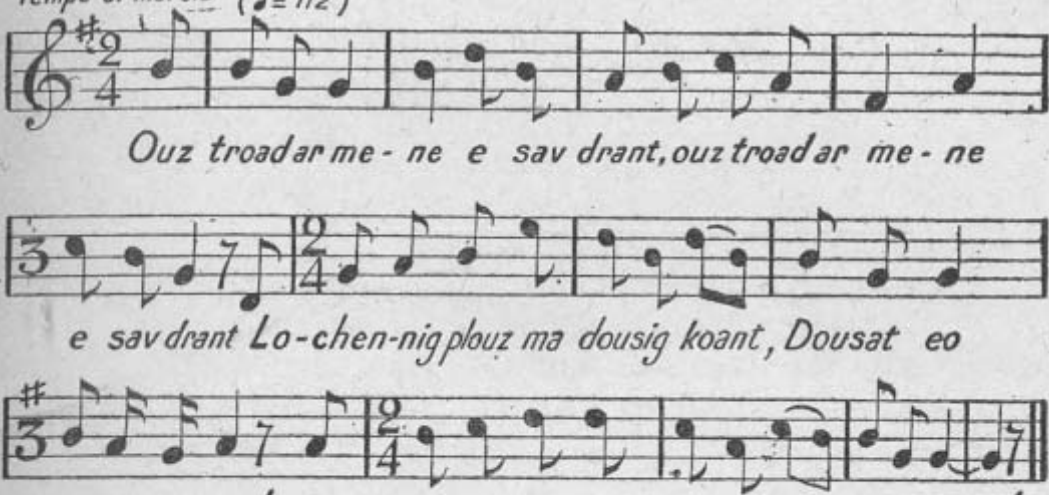
Pa glask kement a fall-skridou
Breina spered ha kalonou,
Frealzuz eo gweled sevel
Dre-oll kelaouennou santel.

Deze oll mil bennoz Doue
Hag, en ano Breiz, trugare' !
Ra vevfont pell 'kreiz an enor,
Da deul frouez santel en Arvor !

Mêsaerez ar Menez

Mesaerez ar Mene

Tempo di marcia (♩ = 112)

Ouz troad ar me - ne e sav drant, ouz troad ar me - ne

e sav drant Lo - chen-nig plouz ma dousig koant, Dousat eo

ar ga - ran - te ! Da veu - li he du - di bem - de, Kanomp ge !

Ouz troad ar menez, e sav drant (*diou wech*)
Lochenig plouz ma dousig koant.

Diskan :

Dousad eo ar garantez !
Da veuli he dudi bemdez,
Kanomp ge !

'N eul lehig koant, flour ha didrouz,
Leh ma kan noz-deiz al lapous,

Bemdez, war ar roz alaouret,
Eh a da vêsa he deñved.

El lanneg-se, eñvor 'n dousañ !
E welis anezi da gentañ.

Eun heol hañv a bare skeduz,
Me a vatee huñvreüz,

Pa glevis eur vouezig laouen,
O tiston seder en draounienn.

Mouez sklinton eur vesaerezig
Ken tener evel he sonig ;

Hag er roz, 'tuez ar bleun melen,
'Welis o lintrañ he hoof gwenn.

« O plahig, kanit c'hoaz, m'ho ped ;
Ho tiskan a zo kaer-meurbed ;

Ho son tener hag ho mouezig
A ra tridal ma halonig ! »

O ruziañ, ar vesaerezig
A blegas he sellou doanig.

He dremm 'oa dous, he bleo melen
A hlaouiere war he zal gwenn.

'N on hichenn eun evn a gane,
Ha dre e zon e lavare :

Me ivez, gantañ gounezet,
A laras d'ar plahig karet :

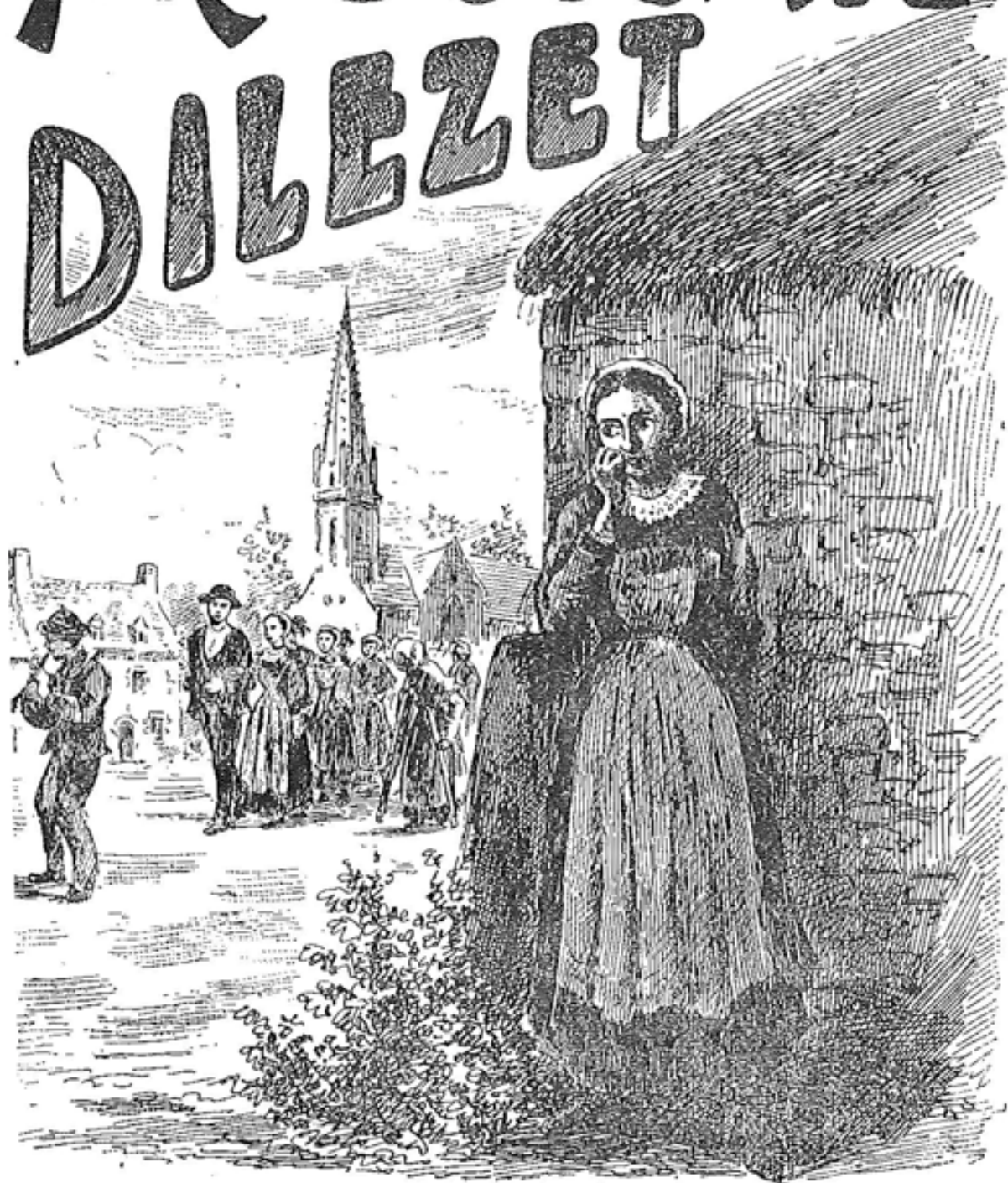
Kompren a reas ahanon
Bremañ, kevred, 'kan on halon :

Nag e vem disterig ha paour,
Evurusted zo gwell 'vid aour !

'N on zi bihan, 'skeud ar mene',
Ni vevo drant gand gras Doue.

Ni vevo seder, da hortoz
Mond da ganañ d'ar Baradoz.

AR GOULMIG DILEZET

Ar Goulmig dilezet

Ar Goulmig dilezet

M.M. J=100

En oabl glas an heol a lintre, la la! En

oabl glas an heol a lin - tre, En oabl glas an heol

a lin - tre, En tour ar c'hleier a ga - ne.

En oabl glaz an heol a lintre, lala, (*teir gwech*)
En tour ar hleier a gane,

A gane, gand al lapoused,
Eun devez a evurusted ;

Eured diou galonig tener,
Diou rozenn a nevez-amzer ;

Diou rozennig karget a hliz,
E-kreiz kened o yaouankiz.

Ha koz ha yaouank a gane
Dudi ar priejou neve'.

Eur plahig naonteg vloaz hepken
A huanade gand anken ;

Dirag ken dous evurusted,
He beh a oa pounner meurbed.

Hag e soñje 'n he deiziou kaer
Karget a huñvreou tener...

An den-ze nevez-eureujet
Ganti pell 'zo a oa karet.

Dezi eñ a ouestlas ivez
Hep distro, kalon ha buhez.

Digoumoul e oa o deiziou
Ha dibreder o halonou.

Siwaz, joa ar bed 'zo heñvel
Ouz eur vogedenn en avel.

Ar boan a drubuillas timad
An diou galon drant eur pennad.

Eur gwall-deodad, 'vel eur hleze,
A drohas liamm o harante'.

Digar, an estik a dehas :
Kalon ar goulmig a fraillas.

An estik ne zistroas ket
Eun durzunell en-doa kavet.

Eun durzunell 'touez ar brankou
Skoulmet e oa o halonou.

Hag ar plahig a hirvoude,
Hag he daerou, stank, a ruille.

« Buhez hlaharuz ha c'hwero,
Dousad e kavfen ar maro !....

Klemmou ar goulmig hlaharet
Gand Doue a oe selaouet.

Eur miz goude, ar hloh klemmuz
En tour a zone truezuz

Kañvou eur vleuennig yaouank,
'Raog ar houlz, sehet war he brank,

Maro gand neh ha gand glahar,
Koulmig dilezet gand he far !

C'hwez vad ar Rozenn

C'houez vad ar Rozen

Andantino

Eun e - zen - nig a nevez am-zer A ga - ne dispar en de-
liou, Eun heol drant a ginni-ge seder mousc'hoarz e diwean ban-
nou. Pegen dous e-touez ar bleuniou, El liorz-man leun a gaer-
der, Leun a gaer-der, Dont da chilaou sioulder ar maeziou, A gomz
d'ar ga-lon ken te-ner, Dont da chilaou sioulder ar maeziou, A gomz
d'ar ga-lon ken te-ner.

E

un êzennig a nevez-amzer
A gane dispar en deliou,
Eun heol drant a ginnige seder
Mousc'hoarz e diwezañ bannou ;
Pegen dous e-touez ar bleuniou,
El liorz-mañ leun a gaerder - leun a gaerder
Dond da zelaou sioulder ar mêziou (*diou wech*)

A gomz d'ar galon ken tener.

Peuh ar zerr-noz, e leh levenez
A lede war ma huñvreou
Eur vorennig a dristidigez,
'Vel koumoulenn skañv an oablou ;
Ma zell a bare, ankeniet,
War eur rozenn liou dispar - O liou dispar !
He deliou flour hanter-bulluhet (*diou wech*)
A goueze poaniuz d'an douar.

He c'hwez dinerz, 'vel klemm eur hlañvour
A gane sioulig d'am ene,
Eur hlemmigan dous, truezuz ha flour
Luskellerez a garante'
« O bugel, selaou ma homziou
Ma mouez skuiz a houl tevel - a houl tevel
Hogen, c'hoant am-eus, daoust d'am foaniou (*diou wech*)
Rei dit eun ali kent mervel.

« Eveldout, e tougis eur pennad
Kened dispar ar yaouankiz ;
Kinnig a reen puill d'an daoulagad
Kaerder, koantiri ha drantiz ;
Mez ma dudiusañ kened,
Ma enor da virviken - da virviken,
Eo ma c'hwez pur evel ar glanded, (*diou wech*)
Ha tener evel eur hlizenn.

Ar gened-se a strirk ken skeduz
Euz nevez-amzer da vuhez,
D'ar beure ken beo ha ken lintruz,
'Benn serr-noz 'vo goeñvet ivez ;
'Vid kaved ar gened wirion,
A bado keit ha Doue - keit ha Doue,
Gres⁷⁰ ma teulo rozenn da galon (*diou wech*)
C'hwez ar furnez, ar garante'.

⁷⁰ Gres : gra.

An diou vignonez

*Da Varianig An Du, Bonen.
WAR DON : Kaourantinig.*

Kevanuz⁷¹ eo gweled ane⁷²,
Yaouank, seder, leun a vuhe',
O ren dre-oll o harante'.

Evel diou hoar en em garont ;
N'eus forz peleh e valeont,
Gand levenez en em heuillont.

War o zoñjou, deut memez re,
War o halon, war o buhe',
'Mañ siell aour ar garante' !

Abredig o-deus 'n em choazet,
Ha da viken o-deus touet
'Vijent, a galon, unanet.

Ken stard eo al liamm etreze
M'o-deus roet an eil d'egile⁷³
Eun dra bennag euz o ene :

'N em garoud en peuh ha distur,
Ren o yaouankiz reiz ha fur,
Setu 'vite ar blijadur.

Gwelet 'vent⁷⁴ stank, sul ha goueliou,
Dibreder, a-dreuz ar mêziou,
O vond, kevred, d'ar pardonioù.

Pe c'hoaz o tizrei o-unan,
Dre an heñchou don, 'n eur vouskan,
Pa guz an heol e vannou tan.

War riblou dispar eur wazig,
E leh ma voud an êzennig,
'Leh ma richan al lapousig.

⁷¹ kevanuz : kevannezuz.

⁷² ane : aneze.

⁷³ an eil d'egile : d'eben (diou blah).

⁷⁴ 'vent : vezont.

An diou vignonezig, laouen,
'Touez liez a vousec'hoar zadenn,
'N em blij o tibun o hudenn.

Eno, nag a bennad dudi,
Kaozeadenn ha neventi,
Trohet gand c'hoarz ha kaniri.

« Deh me 'm-oa bet eul lizerig,
Leun euz karantez ma Ferig,
'Teus ket bet kelou a Yannig ? »

« Pegen dudiuz eo bevañ !
Pegen dispar eo al lec'h-mañ !
Annaig, c'hoant 'm-eus da ganañ ! »

Ha ma vo unan trubuillet,
En kalon an all dizammet,
Heh anken a vo distanet.

Kreñvad eo an unvaniez,
Dousad an deneridigez,
A unan diou wir vignonez !

Ya, tener eo ar ger “mignon”
D'un mad⁷⁵ 'n em room a galon,
Rag distank eo ar re wirion !

⁷⁵ d'un mad : ?

Êzenn an noz

Êzennig flour, êzenn dispar,
Buhez an noziou sioul ha peuhuz,
Te 'had ar spi war an douar
Gand eur pok dous ha karantezuz.

Ar hlizenn a diskenn ganit
E kalon ar bleuniou mousc'hoarzuz,
Hag int, 'n eur stoui, a ro dit,
Evel trugarez, o hwez meluz.

Er brouskoajou sioul ha didrouz,
Da alan a zihun an deliou,
O luskellad 'n o neizig dous
Da vignoned, an evnedigou.

An estik-noz, er hoad uhel,
A ginnig dit e zon arhantet ;
Ha te laouen, a-denn-askell,
He doug d'an oabl glaz steredennet.

E siminal al lochennig
Te 'gan bemnoz joa an tiegez,
Hag e bleo aour ar bugelig
Da ene a drid gand levenez.

D'an dud yaouank o huñvreal
E vouskanez son ar garantez,
War an dremmou trist ha teñval
E skañvaez koumoul ar vuhez.

Kannerezed, lutuned noz,
Ganit, pell 'zo, a zo anavet.
Ped gwech, er zaonenn hag er roz,
War da askell o-deus diskuizet !

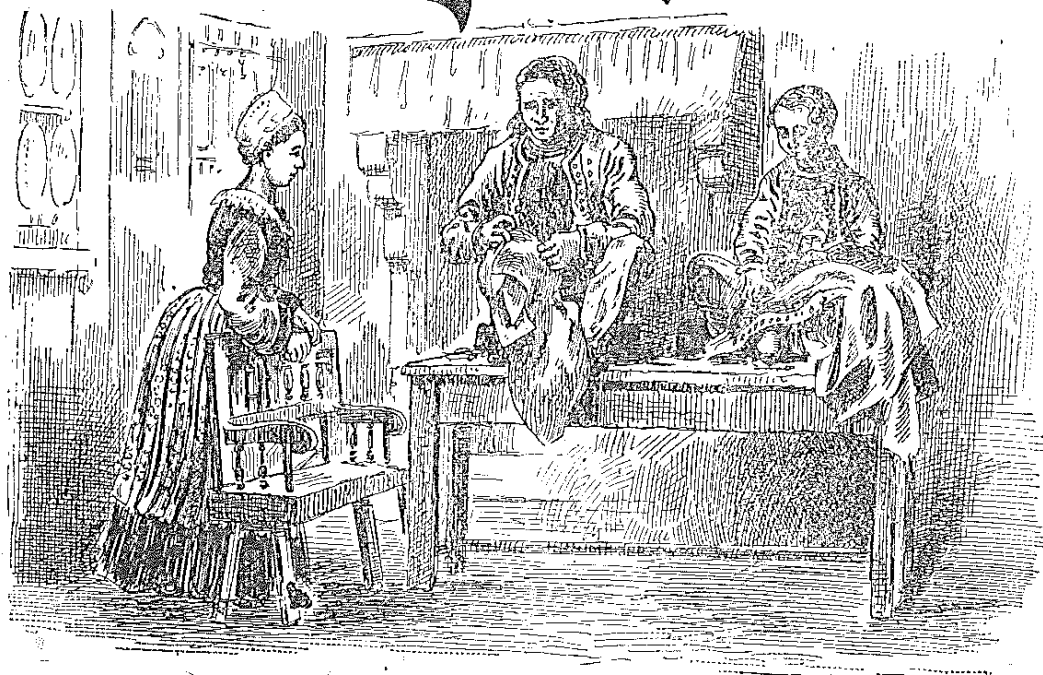
Êzennig skañv, mouez ar sioulder
Pa valeez traouienn ha mene',
Da Vreiz-Izel, on bro dener,
Lavar karantez he bugale.

Pa dremenez 'uz d'ar mor braz,
D'ar merdead komz euz e vroig
Kas dezañ c'hwez ar balan glaz,

Ha gand douter luskell e vagig.

Ha d'eneou ar Vreiziz koz,
A ouel ennout stad o Bro garet
Evidom oll 'lavar bemnoz :
« Kouskit en peuh, Breiz ne varvo ket ! »

Son of GEMENERIEN

Son ar Gemenerien

War don : Deit⁷⁶ potred, deit merhed

Abaoe pell amzer e soñjen :
Pegoulz e hallin-me
Kreski, dre eur zonig ouspenn,
Kanaouennou Kerne,
Evid galloud, hervez ma hoant,
Meuli a vouez uhel
Ar gemenerien, paotred drant,
Enor on Breiz-Izel :
Rag nan eus⁷⁷, en nep leh,
Tud ken sart ha ken dineh :

Diskan :

Deut oll eta, diredit, Bretoned,
D'o hanañ en eur vouez,
D'o meuli hep paouez
A !
Deut eta, diredit, Bretoned,
Da ganañ gand enor
Kemenerien Arvor !

Ar vicherourien en on Bro
'Zo hirie niveruz;
An oll a veul, gand o ano,
O labour talvouduz ;
Brudet-braz eo ar boutaouer,
Kalvez, milinerien
Mez ar maout 'zo d'ar hemener
Ken drant war e dorchenn.
'Vid gwir, bravad micher
Eo hini ar hemener !

Ar hemener, paotrig laouen,
'Zo brudet mad dre-oll ;
Bepred seder, mistr ha kempenn,
Karet eo gand an oll ;
Gand e deod distagellet mad,
E dezennou fentuz,

⁷⁶ deit : deuit.

⁷⁷ nan eus : n'ez eus.

Pep hini, gounezet da vad,
A lavar evuruz
Ya, en gwir, m'hen lavar,
Ma hemener 'zo dispar !

Paotrig yaouank, ar hemener
A blij d'an oll verhed ;
Gand eur zell euz e lagad sklêr
E trid kalon Janed ;
Ar paotrig-se a zo ken koant,
E gomz ken dudiuz !
- Gand hennez, heb mar, eme Fant,
Me 'vefe evuruz !
Rag dineh ha seder
E vev gwreg eur hemener

Ar Vreiziz koz a lavare :
-Paour-kêz kemenerien ! -
Ne oa ket gouest nao aneze
Da dalvezoud eun den.
Ar vrud fall-ze, gand an amzer,
'Zo tehet euz Bro-Vreiz ;
Bremañ enor ar hemener
A zo dillah⁷⁸ 'n on hreiz
Ha n'eus ket eur Breton
Muioh têt⁷⁹ ha dispouron.

Bremañ, piou a hall lared c'hoaz
Ar vad a ra d'an oll ?
Ar zervilj a rent 'zo ken braz
N'hallom ket hen digoll ;
Oll on-deus ezomm aneza'
Yaouank, koulz evel koz ;
Paour ha pinvidig, hetom eta,
Gand ar gwellañ bennoz,
Buhez hir ha seder,
Yehed da bep kemener !

Tud kaloneg a Vreiz-Izel,
A boagn bemdez, bemnoz,
Da rei 'n on zouez eur reñk uhel
D'ar gwiskamañchou koz ;

⁷⁸ dillah : ? (dilorh ?)

⁷⁹ muioh têt : taerroh.

Barzed Arvor, klaskit an tu
Euz ar veskennerien⁸⁰,
En o hreiz e verv c'hoaz gwall dru'
O diagentourien ;
Ya, en dud-se ken reiz
Emañ stard karantez Vreiz!

Oll, war ar bed trubuilluz-mañ,
On-deus enebourien ;
An teod fall ne espern netra
Na kemener, zoken ;
Kalz a lavar int goaperien,
Farsourien disprizuz ;
Bezom bepred prest d'o divenn
Ouz gevier ken spontuz :
En peb leh, da viken,
Bebet ar gemenerien !

⁸⁰ ar veskennerien : ar re a ree gand beskennou.

Minorez Penn-ar-Roz

Minorez Penn-ar-Roz

Andantino

Fur- chet am eus pe- var gan- ton, Furchet am
eus pevar gan- ton, O klaskeur plac'hig a fe- son.
Youp, youp la ri don don la ran tra la li- re
Youp youp la ri don don la ran tra la li- re

Furchet am-eus pevar ganton, (*diou wech*)
O klask eur plahig a-feson.

Youp, youp la ri don don,
La ram tra la li re,
Youp, youp la ri don don,
La ram tra la li re.

Eur plahig fur ha didamall,
Eur plah yaouank a hiz gwechall.

E Penn-ar-Roz, war a glevan,
Emañ an hini a glaskan.

Nag e kollfen amzer ha poan,
Fenoz d'he gweled mond a ran.

- Eurvad ha joa 'barz an ti-mañ,
Debret eo koan, war a welan. -

- Ya, ma den mad, debret eo koan,
Tostait, mar plij, da dal an tan ;

- Savit war greh 'ta, den yaouank,
Azezit aze war ar bank. -

- Trugarez dah, ma moereb vad ;
Deut, ma yontr, lakit eur horniad. -

Hag ar paotr koz da gaozeal ;
Me 'zelaoue en eur luchal

Ouz ar plah yaouank 'zo aze,
He hegell lin ouz he hoste'.

N'am-oa ket he gwelet biskoaz
En dañsou nag er foariou braz.

He bleo ne oant ket bletonnet⁸¹,
Brao war he zal e oant rannet.

Gwech ha gwech all, ha d'ar houlz vad,
Eur gomz a boell ha plaset mad.

O ! mar 'mije kredet goulenn
Ober ganti eur gontadenn⁸² !

Mez penaoz kuitaad ar paotr koz
Pa ne oa fin ebed d'e gaoz ?

Ha setu sonet unneg eur,
Gwall boent eo distrei d'ar Gêrveur.

- Nozvez evuruz... Kenavo !
Hebdale, me a retorno.

Ya, retorn a rin aliez ;

⁸¹ bletonnet : ? plezennet.

⁸² eur gontadenn : komz ganti (sur a-walh).

Kavet am-eus ma gwir vestrez.

Ha ma vez heuliet ma mennoz,
Prestig 'vo dañs e Penn-ar-Roz !
Youp, youp....

An evurusted

An Evurusted

Allegretto.

Ma nerz ha ma am-zer en a-ner'meus kollet, Ma
 nerz ha ma am-zer en a-ner'meus kol-let,
 'Klask ti-zout eun tenzor ha n'em eus ket ka-vet, o!
 'Klask ti-zout eun tenzor ha n'em eus ket ka-vet.

Ma nerz ha ma amzer en aner 'm eus kollet, (*diou wech*)

'Klask tizoud eun teñzor ha n'am-eus ket kavet, O ! (*diou wech*)

An teñzor-ze hep priz, anvet evurusted,
 A lak hirnez ha spi en pevar horn ar bed, O !

D'hen klask am-eus furchet en kêr ha war ar mêz ;
 Dre-oll am eus kavet hirvoudou hag enkrez, O !

Da zastum madou braz e poagnis da gentañ,
 Dastum a ris gante an trubuillou gwasañ, O !

Gand ar plijaduriou am-eus hen goulennet :
 C'hwerventez ha daerou ganin o-deus lezet, O !

Troet am-eus ma zell war-zu an enoriou,

Mez o doster lorhuz a wask ar halonou, O !

Furchet am-eus ivez kalon meur a vignon,
Biskoaz n'am-eus kavet eur garantez wirion, O !

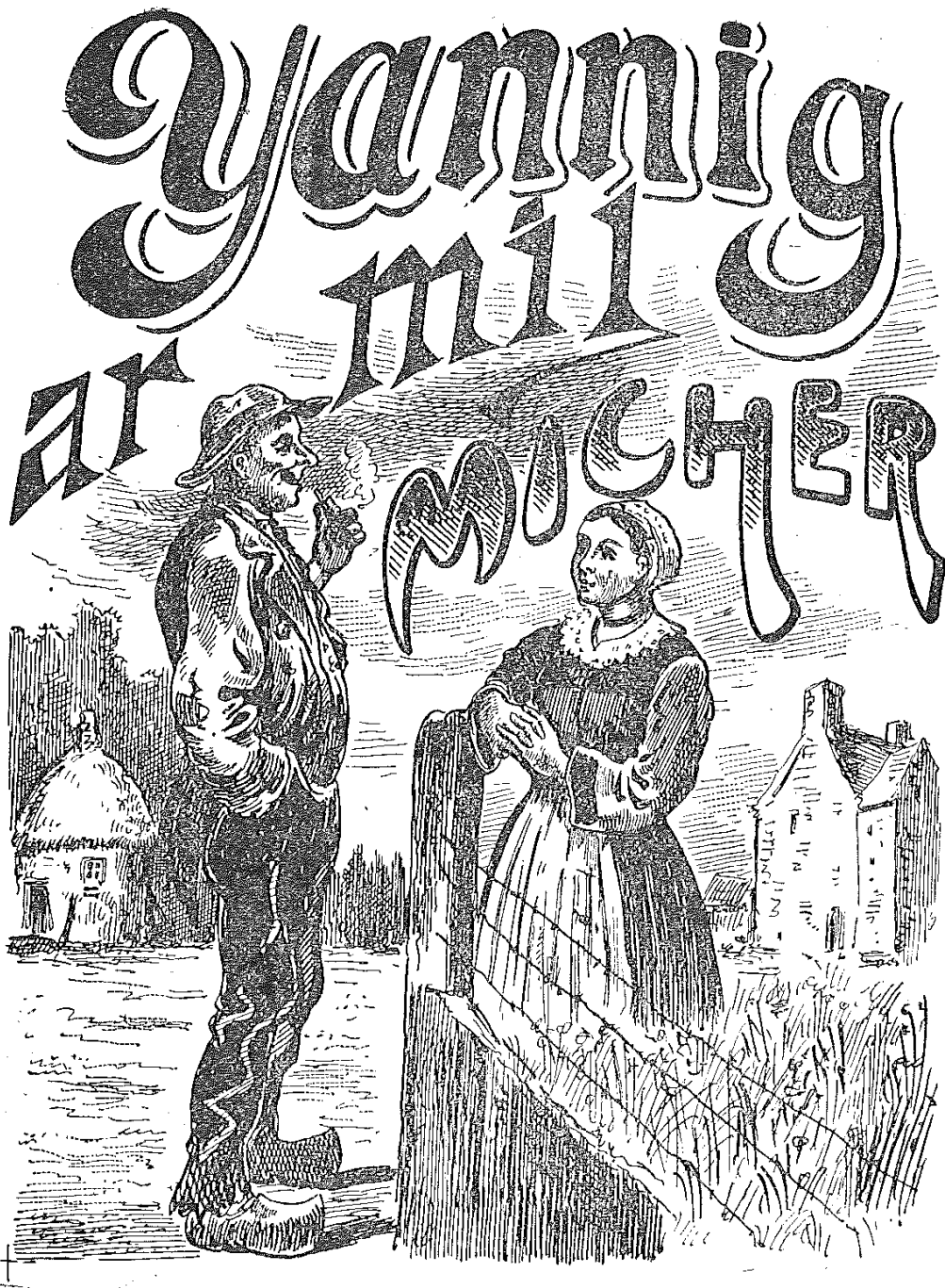
Danvez, plijaduriou, enor, falz-karantez,
Ho levenez walhuz 'deus treñket ma buhez, O !

Madou ha joa ar bed, 'vel beziou ar vered,
Dindan bleuniou a guz breinadur ha preñved, O !

Levenez an douar, ken skeduz en dremmwel,
Pa dostaer dezi, a deuz dirak ho sell, O !

Ar gwir evurusted n'eo ket euz ar bed-mañ ;
Poaniom dond d'an Neñvou 'vid kaved anezañ⁸³ ! O !

⁸³ anezañ : anezi. Gwregel eo “evusrusted” ha gourel “evuruster”.

YANNIG AR MIL MICHER

Eur garrigell hag eur hoz karr ;

Eur skabell-goad, eur bank-tosell,
'N eul lochig tro, prest da gouezel ;

Eur hi, eur haz hag eur havrig
Gwell-chañs ne gavi ket, plahig !

Setu aze roll ma madou,
Klevit bremañ ma micheriu.

Me a zo kloher ha sakrist,
Butuner mad ha lonker jist' ;

Kemenerig, kaozeer flour,
Ha miliner, laer 'vel an dour ;

Boutaouer koad ha kereer,
Dibuner neud ha pillauer ;

Marhadour moh, marhadour saout ;
Da laerez kezeg 'h on eur maout !

Barner hag archer 'ven⁸⁴ ive',
Pa ne haloupan a-raoke.

Pa fell d'in bevañ euz ma rent,
Me 'glask ma boued e tro an hent.

Euz a beleh 'ta, Marivon,
Ho-po gwell fortun evidon ?

⁸⁴ 'ven : 'vezan

Troiou Janedig koant ha Mari lip-chopin

Arsa 'ta, mignoned vad, 'gav ket dah e ve poent,
P'eo bet brevet ar baotred ha dikriet kement,
Lezel ane', eur pennad, en peuh da ziskuizañ,
Ha war ar merhed, d'o zro, skei eun tammig bremañ ?
Evidon-me, mar gallfen, me a labourfe drant
Da beñseliad a-zoare korvenn Janned ha Fant,
Da zispak dirag an oll, frêz ha sklêr, an daolenn
Euz an troiou a zoñj de' n'int anveet gand den,
Da harz oute da vezañ re lorhuz ha re gri'
Ha da beillad, hep paouez, ha Jakez ha Pipi.

War don : "Matilin an Dall"

Deut eta, merhedigo',
Da zelaou ho toare ;
Amañ, dicheg, c'hwi 'glevo
Souden ar wirione' :
Kalz, moarvad, a feuko
Hag a rey din gwall-zello' ;
Mez an oll, a dra zur,
'Devo ket displijadur !

Skoom kentañ, mar karit, war ar merhed faro
A 'n em blij kalz o redeg ebatou ha foario'.
Moarvad, 'veldon, aliez, a galon 'peus c'hoarzet
O weled 'ne', a-vandenn, gand an hent o voned ;
Ar big, krog du 'n o skouarn, a stard, a stard bepred ;
Ober 'ra deze nijal kentoh evid kerzed.
'Vel traou hanter-bennfollet e treuzont lann ha roz :
« Marteze, abaoe pell 'zo, 'mañ du-ze o hortoz ! »
Hag en eur fichañ bepred ha koef ha tavañjer,
Gand aon na vefe netra da zisplij da Fañch Kouër,
Janed a digouez erfin en tachenn an ebat.
'Vid bezañ gwelet gwelloc'h, e sav war veg he zroad :
Kleved a ran ar zoner, krog e ver da zañsal...
Laret am-oa dah, Mari, 'oam war-lerh ar re-all !
Deus amañ 'ta, deus buan, amañ 'vem⁸⁵ uhelloc'h,
Amañ e vefom gwelet hag e welfom gwelloc'h !
Ha pep-hini, evel-se, a glask al leh gwellañ
Ma kouezo sellou Yannig warnezi da gentañ...

⁸⁵ 'vem : vefom ; vezim.

A ya ! ma mignoned ker, na kaerad taol-lagad,
 Gweled ar merhed reñket o klask gwerz er marhad !
 Yen ha kri eo an amzer, trohañ 'ra an avel ;
 N'eus forz, gwelloh eo deze mervel evid tehel
 Gand hast ha gand levenez, o halon a drida
 Pa grog an "acoordéon" da hoari ar "polka",
 Ha pa deu eur hoz treuheg, gand eun tog war e benn,
 Da glask unan er blokad evid hijal he c'houenn.
 Nag a zell poaniet a bar war ar paour-kêzig den,
 Hag enne oll e hall lenn an heveleb pedenn :
 « Daoust ha me eo a choazo ?... Me 'gred e teu amañ !
 Peuh ! Hounnez a vez bepred dibabet da gentañ !
 An dra-ze, moarvad, a boagn da hounid aneze,
 Rag petra eh eo hounnez gwelloh evidon-me ? »
 Mez souden unan a wel he hini o tremen
 Ne bad mui ar plahig kêz : « Mari, deus da bourmen ! »
 En pep leh war e zeulioù, en pep leh war e hent,
 An dro-mañ, mar n'eo dall-pik, e welo evelkent.
 Siwaz, gwasad poan-galon ! Ya, Fañch a wel sklêr mad,
 Mez faeuz ha didruez e tro e zaoulagad...
 Hag evel-se, aliez, eh achu an devez,
 Heb na gav Janed, eur wech, gwerz d'he marhadourez.
 Neuze, avad, ne hoarz mui, en eur distrei d'ar gêr,
 Ne ra nemed kurunal war ar paour-kêz Fañch Kouër.
 Eur zahig a vez lakaet evitañ a-goste' ;
 Mez, pa deu, eur c'hoarz tener eo a gav adarre !

Me ho ped, merhed yaouank,
 Sentit ouz ma ali,
 Roit hent ledan ha frank
 Da Fañch ha da Bipi !

D'ho tro, bezit faeuz,
 Dizoursi ha disprizuz,
 Ha m'hen tou, c'hwi 'welo
 Ar baotred o chañch ardo' !

*

* *

Mad ! Mez petra lavarit ? Me gred eo poent tevel
 Ha rei peuh d'ar merhed kêz a goef Santez Katell.
 Skoom bremañ war ar re o-deus bet an eurvad
 Da zimezi d'eur Yannig ha da ren eun tiad.
 Mar 'deus ar merhed yaouank siou koant-koant-meurbed
 Ar gwragez o-deus ivez troiou kamm ha kuzet.

Gwasañ si 'deus ar gwragez, gwasañ 'devo biken,
 Eo eur garantez re vraz 'vid an "hini melen".
 N'eo bet degouezet dah biskoaz gweled pemp, c'hweh ane',
 'N eun ostaliri didrouz, 'n enr gambrig a-goste'.
 Dastumet en-dro d'eun daol goloet a wer leun,
 Mez nann, kredit ahanon, gand dour euz ma feunteun !
 Eur yehed eo o hleved o tibun o hudenn ;
 Eno, avad, ma zud kêz, e kerz Mari latenn !
 Nag a gelou estonuz, nag a neventi gaer
 A oar Janed lip-chopin ha Mariana gomer !
 - 'Peus ket klevet an dra-ze ? ?... Eo, me oar ze pell 'zo !
 D'ho yehed, komer Janed ! Amann 'peus hag uo'⁸⁶ ?,
 « A ! n'int ket re greñv bremañ ; mez Yann 'zo diwezad ;
 Gwech hag amzer e hallan flemmañ eun tamm sahad !
 Med echuom ar re-mañ ! Mik⁸⁷ avelet 'zo fall...
 Pouah ! n'on ket 'vid andur !... Ostizez eun dro all ! »
 Hag evel-se, hep paouez, an eil war-lerh eben,
 Ar gwerennadou dour kreñv en o goug⁸⁸ a dremen
 Tremenn 'reont ken liez ma weler Janedig
 Heb dale o luskellad penn-boemet gand ar mik...
 Marian ne vranskell ket hag hi evet ouspenn :
 « - Red eo lared, ma homer, hoh-eus muioh a benn ! »
 « - Merhed kêz, eme eun all, Doue ! me 'zo deut gwan
 Ne ran nemed penn-mezvi... en peb leh em-eus poan !
 N'eus ket ezomm da gad⁸⁹ aon e vin-me lonkerez ;
 Ne houlan seurt ebed nemed dour sklêr ha lêz ! »
 Hag ar staoterez daonet a lar ar homziou-mañ,
 Tra ma lip piz, 'n he gwerenn, al lommig diwezañ
 « - O ! gwin-ardant milliget, poezon fall ha direiz,
 O ! staoterezed divez, c'hwi eo dizenor Breiz !... »

Gwragez kêz, lakit evez,
 Dre forz c'hoari troiou
 Rust ha garo, eun devez,
 Yannig a zihuno.
 Neuze 'vad, - poent e vo ! -
 Kenavo, mik ha loko !
 Trouz el loch, beh ha chao,
 Fest ar vaz ha jabadao !

*

⁸⁶ uo' : viou.

⁸⁷ mik : lambig.

⁸⁸ goug : gouzoug.

⁸⁹ da gad : da gavoud

* *

Galloud 'rafen mond hirroh, mez a-walh eo bremañ ;
Tennit, me ho ped, merhed, ho mad a gement-mañ.
Ho pedi a rin ivez, ho pedi a galon,
Na vefet ket re feuket, re gounnaret ouzon ;
Ma homzou, mar dint garo, n'o-deus nemeur a bouez,
Evuruz braz e vefen, mar dougfent eun tamm frouez ;
Laret int dre garantez, ha nann dre zroug ouzoh ;
Bremañ, mar n'oh ket kontant, gwaz a ze evidoh !...

Fañch an ardou

Fañch an Ardou

WAR DON : *Klik, klak, ma botou koat.*

Tempo di marcia

Deut holl, m'hoped, da gle-vet eur zon ne-ve, Eur

zo-nig a zo sa-vet en bro Ker-ne, Sa-vet

d'eur po-trik lor'hus, eur potr a c'hiz ne-ve, Gand e

ar-dou mo-ge-dus en em ba-kas eun de.

Deut oll, m'ho ped, da gleved
Eur zon nevez,
Eur zonig a zo zavet
En bro Gerne ;
Savet d'eur paotrig lorhuz,
Eur paotr a hiz neve',
Gand e ardou mokeduz
A 'n em bakas eun de'.

Fentuz 've gweled Fañchig
En goueliou Breiz,
Gand e livitenn lost-pik,
Faoutet er hreiz ;
Eun tok ribot gwintet sonn
War e benn a boñsin ;

D'an dud fur, gwalh o halon,
E ro leh da hoarzin.

E vleao a ve klaouieret
Gand louzou c'hwez ;
E varo a ve gwiet
Gand peb evez ;
Maneget e grabanou,
Eur walenn war e viz,
Eur "cigare" en e henou,
Evel eur gwir vourhiz.

N'eus ket ezomm da zoñjal
'H eo gwir gristen ;
Ne houl ket, an ebeul fall,
Mestr na lezenn ;
Yez e dud, ar brezoneg,
'Ra ruañ an aotro' ;
Distagañ 'ra ar galleg,
'Vel eur piler pato.

Eun devez dreist d'ar re-all :
« Sell », 'me Fañchig,
« Marteze 'h eo poent soñjal
Klask eur wregig ! »
War eur plah pinvidig-braz,
Eur plah fur ha kristen,
Ar paotr a deulas e choaz,
'Vid kerkent he goulenn.

Eun noz eta, fichetoh
Eged biskoaz,
An azen kêz leun a lorch
A gemeras
Eur wenodenn 'dreuz parkou,
'Vid mond, gand tan ha c'hwez,
'N eur frizañ e voustachou,
Da houlenn e vestrez.

'Hed an hent, Fañch a zoñjas
En e gomzou,
Ha kerkent ma tigouezas
War an treuzou :
- « Bonsoir, Monsieur, Madame,
Soyez très enchantés,

Moi, Fañchig, je réclame
Vot' fille à marier... »

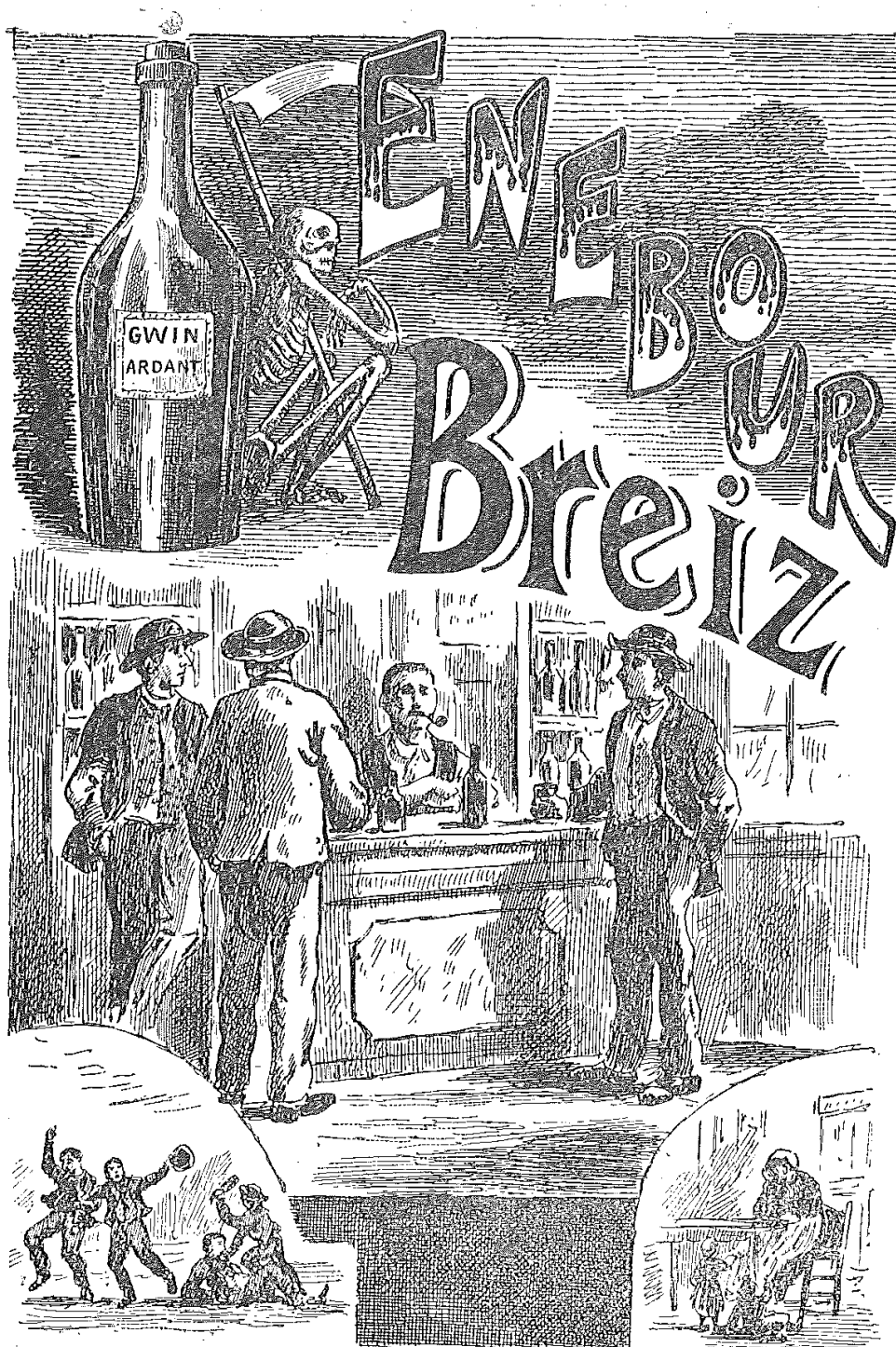
An oll a hoarz o kleved
Eur seurt komzou ;
Tog izel ha korv pleget,
Fañch an ardou
A ziskouez chadenn e vont'
Ha lunedou e fri ;
'Kreiz an ti, 'hortoz respont,
Kerent e zous Mari...

Houmañ, 'benn eur pennadig,
A lavaras:
- « N'oh ket grêt, paour-kêz Fañchig,
'Vid boud ma gwaz ;
Ma yez eo ar brezoneg,
'Blij ket din hoh hini,
Birviken pabor galleg
Ne reno 'barz ma zi !

'Raog soñjal kad ahanon,
'Raog ma goulenn,
Krennit eun tamm, ma mignon,
Ho livitenn ;
C'hwezit, m'ho ped, nebeutoh,
Ha bet⁹⁰ muioh a fe' ;
Ouspenn ma vefet furroc'h,
Êsoh 'vo deoh ive'.

War gement-se, trugare',
Ha kenavo...
Chañs vad da gad hepdale
Eur wreg faro ;
Ganin hoh-eus gonezet,
Rag, mar n'ho-po eur plah,
Evid serri ho maged,
Ho-po bremañ eur zah. »

⁹⁰ bet : bezet !

Enebour Breiz

Enebour Breiz

WAR DON : *Sonnen er chistr néué.*

Andantino

Ma zelen peur-vu-ian ken drant ma trid gant an du-di,

Ma trid gant an du-di, A gan hi-rie gant nec'hamant

eur zon a vel-ko-ni, A gan hi-rie gant nec'hamant

eur zon a vel-ko-ni.

Ma zelenn, peurvuiañ ken drant,
Ma trid gand an dudi,
A gan hirie, gand nehamant,
Eur zon a velkoni.

'Eneb ar vezventi direiz,
Ar si-ze ken mezuz,
A gresk bemdez en on bro Breiz,
'Vel eur hleñved speguz.

Kregi a ra er yaouankiz,
Zoken er vugale ;
Dindannañ gouenn goz ar Vreiziz
A blado hebdale.

Poaniuz eo gweled tud yaouank,
Gloar ha buhez eur vro,

O teul en evaj, 'vel er fank,
Brud vad, feiz o zado'.

Mar deo truezuz buhegez
Eur paotr yaouank mezhvier,
Mantruz eo buhez an tiegez
Renet gand eul lonker.

Pried garo, tad didruez,
Na gar 'med gwin-ardant ;
Dezañ, hep keuz, e werz bemdez
Ene, nerz ha skiant.

Koll a ra peb urz, pep kredenn,
Ankouaz hent an iliz ;
Bep sul e kev an oferenn
Ouz taoliou an ostiz.

E wreg kêz hag e vugale
O-deus evid lodenn
Dienez, kleñved, paourante'
Ha daerou a anken.

War-zao eta, gwir Vretoned,
War zao, en an' Doue !
Ouz ar vezventi villiget,
Stourmom en pep doare !

Brezel d'ar gwin-ardant mezuz,
Enebour an Arvor,
Ma vo on galloud peurbaduz
Ha diflach on enor !

Disput etre ar Cwenedour hag ar Hernevad

War eun ton anavezet.

AR HERNEVAD

Arsa, mignon Gwenedour, me 'glask, abaoe pell 'zo,
An tu da gaved disput gand eun den euz ho pro ;
Eun disput plên ha joaiuz, hep taoliou na kounnar,
War on giziou pemdezieg, on zud hag on douar.

AR GWENEDOUR

Hardih braz hou kavan-me, Kernevad, me mignon,
O klah tabut doh un den, hep anaù anehoñ !
Neoah, eid hou kontantein, me disputou genoh ;
Biskoah e-rôg Kernevad 'n-eus kilet me zud koh.

AR HERNEVAD

Ma zud koz, koulz hag ho re, a oa tud galloudeg,
Kerne 'deus bet a-viskoaz bugale kaloneg !
War digare' int lorhuz ha taer 'vel an avel,
Ar Wenedourien a gred 'int mestr e Breiz-Izel.

AR GWENEDOUR

Pe grogent en ou fenbah, de "drouhein arnehe",
Hou tud koh evel kiher 'rôg me re e skarhe ;
Me zud koh ou-des perped dihuennet ou inour ;
On gwed e red hoah hiniù e-kreiz er Gwenedour.

AR HERNEVAD

Ho tud koz, war o meno, 'oa oll evel priñsed ;
Me 'm-eus klevet koulskoude 'oant paour evel rahed !
O bugale, daoust d'o lorh, a vir c'hoaz an ano :
Dre oll int anavet 'vel debrerien pato.

AR GWENEDOUR

Mallahti, Kernevad bihan, hou teod 'zo forh abil ;
Merhad ged hou tamm youd-kerh c'hwi 'zo rah tuchentil ;
Neoah, tra ma lonket-c'hwi deur sklêr evel pesked,
Ged chistr mad, nerhuz ha hwek, ni a dorr on sehed.

AR HERNEVAD

N'em-eus ket poan o kredi ez eo red deoh eved
Evid dsikenn ho yod hag ho krampouez louedet ;

Eur Gwenedour, 'm-eus klevet, heb netra a iskiz,
A hall debri en eur pred eun dorz vara gwiniz !

AR GWENEDOUR

Hou komzeu, me feur-kêh den, 'zo truheg ha dibenn ;
Ne ve' ket ataù deg lur en torzeu bara chuen,
Ha neuze, mar debram kalz, ni 'zo lan on dillad
E chubehe⁹¹, hep huizien⁹², torchenn ur Hernevad !

AR HERNEVAD

Na feukit ket, ma mignon, ha na vit ket re rok,
Rag mar deoh hir ho "saro" ha voulouzet ho tok,
Ni, gand on brageier, on chupennou danve'
'Zo tud faro ha diskuiz ha dilui da vale.

AR GWENEDOUR

N'em-boe ket choñjet alkent 'pehe kredet pompal
Ged hou kuiskamant disneun 'tal on dillad bragal,
Rag ni 'zo brudet guerso, rah pôtrede ha merhed,
Ged on dilladeu voulouz, lufrant hag argandet.

AR HERNEVAD

Daoust hag-eñ e tikrifeh stumm ar Gernevadez ?
Ken seder gand he hoof gwenn, he holier dantelez.
Koulz er gêr 'vel er pardon, deread ha kempenn,
N'he-deus ket a "gapot du" da holo he hrotenn.

AR GWENEDOUR

Gweled a ran, Kernevad, eh oh kriù d'hou lezenn,
Deit enta ur weh bennag d'er pardon de Geluen;
Inou e chomheh bamet, digor forn hou keneu,
Inou e weleheh reih, n'oh 'meid peurigelleu.

AR HERNEVAD

Mallahtoupen, Gwenedour, evidon-me bepred,
Biken loustenn euz ho pro n'am-bo evid pried !
N'o-deus na tres, na feson, rouz kaled o fennou,
Suillet gand ar wall-amzer, maget 'touez ar brugou.

⁹¹ chubein : skuba

⁹² huizien : c'hweza.

AR GWENEDOUR

Men Doue, na peh un ostiz, nag ur pichon a zen,
Rag bete kalon on bro fôt dehoñ on dispenn ;
Meid alkent dohpen eid brug e saù en on doareu ;
Er lanneier ne vout ket gwe' pir hag avaleu.

AR HERNEVAD

Birviken n'am-bo fiziañs en ho touar meinel,
Keit ha ma vo ho loened ken fall ha treueg !
C'hoarzin a ran p'ho kwelan o kas plouz d'ar marhad,
Daou gole stag ouz ho karr evel daou benn-dañvad.

AR GWENEDOUR

E Kerne, àr hou kleved, n'eus 'meid pinvidigezh,
Loñed mad, tud a-feson, argant, plijadureh ;
Hi huitaad a ret neoah, rag ar Gerneviz
Guerso 've cherret an nor àr "usineu Pariz".

AR HERNEVAD

Biskaoz kemend-all avad ! Sed amañ eur gwidal !
'N em zoñjit mad, ma faotr paour, 'raog debri ar re all.
Anavet oh reiz ivez gand "pato ar Jersey",
D'o bro e tehit bep ploaz da fritañ paourante'.

AR GWENEDOUR

Boaret⁹³ on, a-benn ar fin, gand kôz ar beurante !
Laret 'vehe 'koueh an eur⁹⁴ 'vek grizill e Kerne ;
Neoah er bernieu montad harpet doh hou locheu
Diskoue'ant ket e rudell an oll àr ar madeu.

AR HERNEVAD

Red eo lared, Gwenedour, oh bremañ o farsal,
Rag ho siou hoh-unan a daolet d'ar re all ;
Hag ouspenn c'hwi 'oar ervad penaoz, e Bro-Gerne,
'Leh ma oa lochou gwechall 'zo kastellou hirie.

AR GWENEDOUR

Diwallet da voud hañval deoh rann al litorienn,
A greuas e klah huihein kement hag en ejen,
Rag me 'gred 'peus beh er-walh klah danve' da bompad
Ged ur vro ken difeson ha lan a vodeu fall.

⁹³ boaret : bouzaret.

⁹⁴ an eur : an aour.

AR HERNEVAD

Feiz d'am douar, ma zud vad, sed amañ eur maoutig !
Eñ, moarvad, eo an ejen, me ar paour-kêz ranig ;
C'hwezañ 'rin c'hoaz kouslkoude gand giziou ma horniad,
Ha c'hwi, ar "paun direret"⁹⁵, c'hwi ranko izellaad.

AR GWENEDOUR

Santez Anna benniget, na gohad⁹⁶ ur begeg !
Hou plas c'hwi, 'leh ar person, 'zo er gador brezeg :
Meid lakeit, pa garhet, hou kizieu 'tal on re,
Hag ar Vreihiz d'o barnein ha da choech etrede.

AR HERNEVAD

An dibab a zo greet kaer e pevar horn ar vro ;
Goueliou ar Gernevaded 'zo brudet a-bell 'zo,
Brudet eo on eureudou ken drant ha deread,
Gand o giziou dudiuz, o doare ken breizad.

AR GWENEDOUR

A-houde guerso eùe, rah e oar ar Vreihiz
Ne spir ket hou pardoneu da re ar Wenediz ;
Hag on euredeu, men den, o-deus ur liù breihieg,
Merhad dre ma tregernant ged sonenneu galleg !

AR HERNEVAD

Gwenedour, kement ha c'hwi, ni 'gan e brezoneg
Hag on dañs 'tal hoh hini a zo fur ha poelleg !
Ar Wenedourien amiod, war digarez koroll,
A draill, a lamm hag a zaill evel tud hanter-foll.

AR GWENEDOUR

Na hoapet ket, ma mignon, korolleu on tud koh ;
Hag amañ hoah 'm-eus an tu da bakein ahanoh,
Rag e Kerne, 'm-eus klevet, 'glasker ken 'meid un dra,
Kaved dilladeu mod kêr ha dañsein ar "polka"

AR HERNEVAD

Klevet 'm-eus abaoe pell 'zo e oah tud a dabut,

⁹⁵ direret : direoret (?)

⁹⁶ na gohad : na gouezad (?)

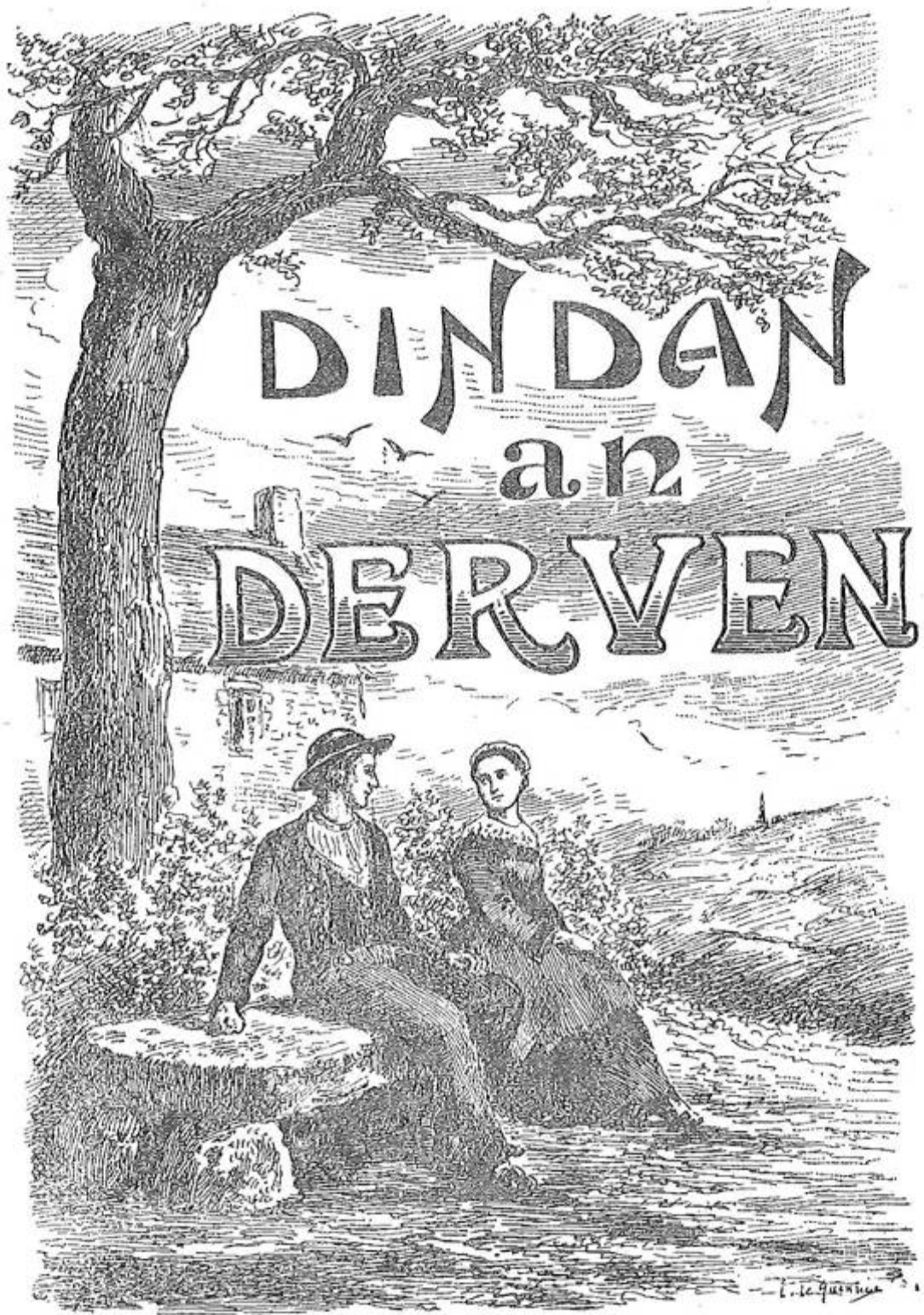
Bremañ, eo red din kredi p'ho klevan o tisput.
Ar gizioù fall marteze e Kerne a greska,
Mez daoust hag e Bro-Wened nan eo ket memez tra ?

AR GWENEDOUR

Pa laret ar uirioné, me asanto genoh ;
Ya, amañ, evel 'n hou pro, e koueh ar modeu koh ;
Kement-se a zo spontuz, meid red e' lared
Ardeù fall ar hêrieu braz a dall ar Vretoned.

AR HERNEVAD

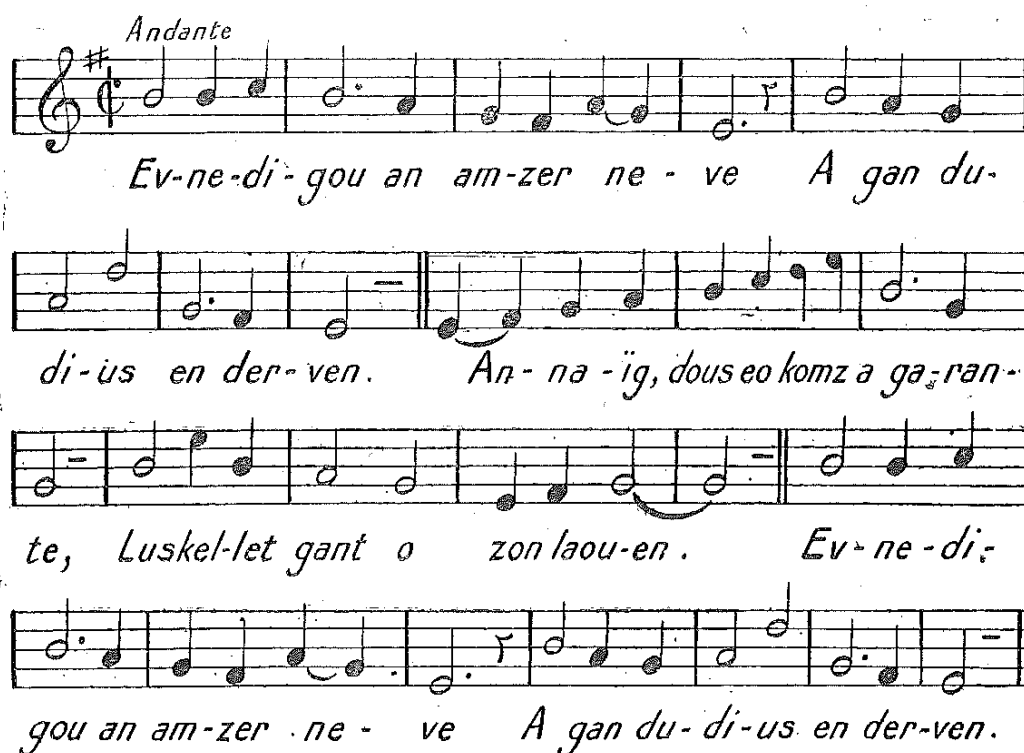
Pa 'n em glevom, mar keret, klozom an abadenn,
'N em guitaom mignoned pan om amezeien,
Karom Kerne ha Gwened, diou vro goant on havell,
Ha labourom a-gevred da zevel Breiz-Izel !

Dindan an Dervenn

Dindan an Derven

Andante

Ev-ne-di-gou an am-zer ne - ve A gan du-
di-us en der-ven. An-na -ig, dous eo komz a ga-ran-
te, Luskel-let gant o zon laou-en. Ev-ne-di-
gou an am-zer ne - ve A gan du-di-us en der-ven.

Yannig

Evnedigou an amzer-nevez
A gan dudiuz en dervenn ;
Annaig, dous eo komz a garantez,
Luskellet gand o zon laouen
Evnedigou an amzer-nevez
A gan dudiuz en dervenn.

Anna

Me gar 'veldout, e-touez ar bleuniou,
Kaozeal dindan an dervenn,
Rag eun êl gwenn, êlig an eñvoriou,
Amañ ouzim a drid laouen.
Me gar 'veldout, e-touez ar bleuniou,

Kaozeal dindan an dervenn.

Yannig

Al leh-mañ, mignonez Annaig,
A vir bleuniou roz on deiziou,
Hadet ganim en c'hoarziou birvidig,
Gwechall, pa oam bugaligou
Al leh-mañ, mignonez Annaig,
A vir bleuniou roz on deiziou.

Anna

Dre ma kreskem, ped gwech, dibreder,
'N he skeud ez om deut, evuruz ;
Ar vuhez dim a vousec'hoarze tener
A-dreuz he deliou dudiuz.
Dre ma kreskem, ped gwech, dibreder,
'N he skeud ez om deut, evuruz.

Yannig

Tra ma richane an durzunell,
War ar brankou, gand he mignon,
Soñjou tener ha mennoziou heñvel
A vleunie dous en on halon.
Tra ma richane an durzunell,
War ar brankou, gand he mignon.

Anna

C'hwez vad ar bleun, son an êzennig,
'Vel eur muzik a garante',
A zeblante lared dim goustadig :
« Greet oh an eil 'vid egile ».
C'hwez vad ar bleun, son an êzennig,
'Vel eur muzik a garante'.

Yannig

Amañ on-deus touet 'vid biken
Fealded an eil d'egile ;
Gwriziennet don, don evel an dervenn,
Nerzuz e vo on harante'
Amañ on-deus touet 'vid biken
Fealded an eil d'egile.

Anna

Pa vefom koz, gwan ha daoubleget,

Pa grenfom dindan ar blaiou⁹⁷,
Dorn ouz dorn, dindan on dervenn garet,
Yannig, ni deuy c'hoaz a-wechou.
Pa vefom koz, gwan ha daoubleget,
Pa grenfom dindan ar blaiou.

Yannig

Mar deu ar maro kriz ha kaled
Da derri skoulm on halonou,
Al lehig-mañ a rey d'an dilezet⁹⁸
Frealz an dousañ eñvoriou,
Mar deu ar maro kriz ha kaled
Da derri skoulm on halonou.

Anna

An hini tehet, en dervennig,
A deuy noz-ha-deiz da hortoz
Ma vezo dichadenn e vignonig
'Vid mond kevred d'ar Baradoz.
An hini tehet, en dervennig,
A deuy noz-ha-deiz da hortoz.

⁹⁷ ar blaiou : ar bloaveziou.

⁹⁸ d'an dilezet : d'an hini dilezet.

SON

KINNIGET D'AN AOTROU VALLEE

'Vid Gouel e Gador

Ar 7 a Viz C'hwevrer 1912

Pa n'hallan a vouez uhel,
Lavared dah hirie,
En ano on Breiz-Izel,
Bennoz ha trugare',

Eun dudi eo evidon,
Gand skoazell ma zelenn,
Kinnig dah, a-greiz-kalon,
Ma gwellañ gourhemenn.

Siwaz ! gwan eo ma mouezig,
Dister eo ma homzou,
Gand telenn voug ar goulmig
Ne drid ket ar c'hoadou.

Plijed rey de', koulskoude,
Eun degemer gwirion ;
Karget int a drugare'
Ha deut euz ar galon.

Mez komzou, en gwirione',
Petra int nemed roz,
C'hwez vad gante d'ar beure
Ha goeñvet 'raog an noz ?

Ar veuleudi, ar homzou,
'Vel avel a dremen,
N'eus nemed an oberou
Hag a chom da viken.

War ho skwer ken kaloneg,
Labourad evid Breiz,
Derhel stard d'on brezoneg,
D'on gizioù fur ha reiz,

Chom din beteg ar maro

Euz gouenn gaer ar Gelted
Ken kanet en ho kwerzio',
'N ho skridou ken meulet ;

Setu aze, a gredan,
Eur gador deread
Da ginnig c'hoaz, en deiz-mañ,
D'ho karantez vreizad.

N'eo ket red din komz ive'
Euz "Kroaz ar Vretoned",
'N on bro perlezenn a fe',
Dervenn zonn ha kaled.

He frouez breizeg ha kristen,
'Zo, heb mar, d'he hrouer,
Kalonekañ gourhemenn
'Vid eun ober ken kaer.

Ha tra 'vo koun en on bro
Euz ar "Groazig" karet,
Gand karante', e ano
'Vo enni "kadoret" !

Da Liz ar Beleg

Da Liz ar Bellek

The image shows a musical score for the song 'Da Liz ar Bellek'. It is written in 6/8 time and marked 'Andantino'. The melody is written on a single staff with a treble clef. The lyrics are in Breton and are written below the staff. The score consists of three lines of music. The first line starts with a treble clef and a 6/8 time signature. The second line continues the melody. The third line starts with a 9/8 time signature, then changes to 6/8, and ends with a 7/8 time signature. The lyrics are: 'Stouet di-rag ar be, 'lec'h ma kousk Li-za-ig, Eur vouez a la-var d'in: kemer da de-len-nig, Eur vouez a lavar d'in: ke-mer da de-len-nig.'

Andantino

Stouet di-rag ar be, 'lec'h ma kousk Li-za-ig, Eur vouez a la-var d'in: kemer da de-len-nig, Eur vouez a lavar d'in: ke-mer da de-len-nig.

Stouet dirag ar bez 'leh ma kousk Lizaig,
Eur vouez a lavar din : « Kemer da delennig ».

Da ganañ en enor d'ar baourez kaloneg
Eur zon a drugarez, eur zonig vrezoneg.

He memor a oa leun euz ar marvailloù koz,
A gontar c'hoaz en Breiz 'tal an oaled bemnoz.

Taoliou kriz an Ankou hag e falh treitourez,
A oa anavet oll gant Liz, ar gonterez.

Mez eun devez, siwaz, Lizaig koz, d'he zro,
A nijas evid mad da vro he marvaillo'.

Amañ, mar kousk he horv war lez ar mor divent,
Heh ene 'zo, heb mar, dihun e bro ar zent.

Gand Marharid Fulup, 'tal Sent koz an Arvor,
Doue da Liz Beleg 'n-oa miret eur gador.

Ha, pa davo telenn Marheit, ar ganerez,
'Vo goulet eur marvaill gand Liz, ar gonterez.

- « Barzez ar marvaillou, o Lizaig karet,
Dirag ho pezh hirie Breiz-Izel zo stouet. »

Trugarez d'ar Breizad, ar barz a galon aour
E-neus miret eñvor ar gonterez paour !⁹⁹

War e her, Barzed Breiz a zo deut niveruz
Da zeg war ho pezh bleuniou karantezuz.

Bleuniou fresk ha dispar, bleuniou karget a hliz,
Diwanet evidoh e kalon ar Vreiziz.

Da greski ar boked, degemerit ive'
Eur bodig brug melen a veneziou Kerne.

Ma bleuennig diste eo bleuenn an Arvor,
Bleuenn ar garantez ha bleuenn an eñvor.

He hutillet am-eus war gerden ma zelenn
He hinnig a ran dah war askell eur bedenn.

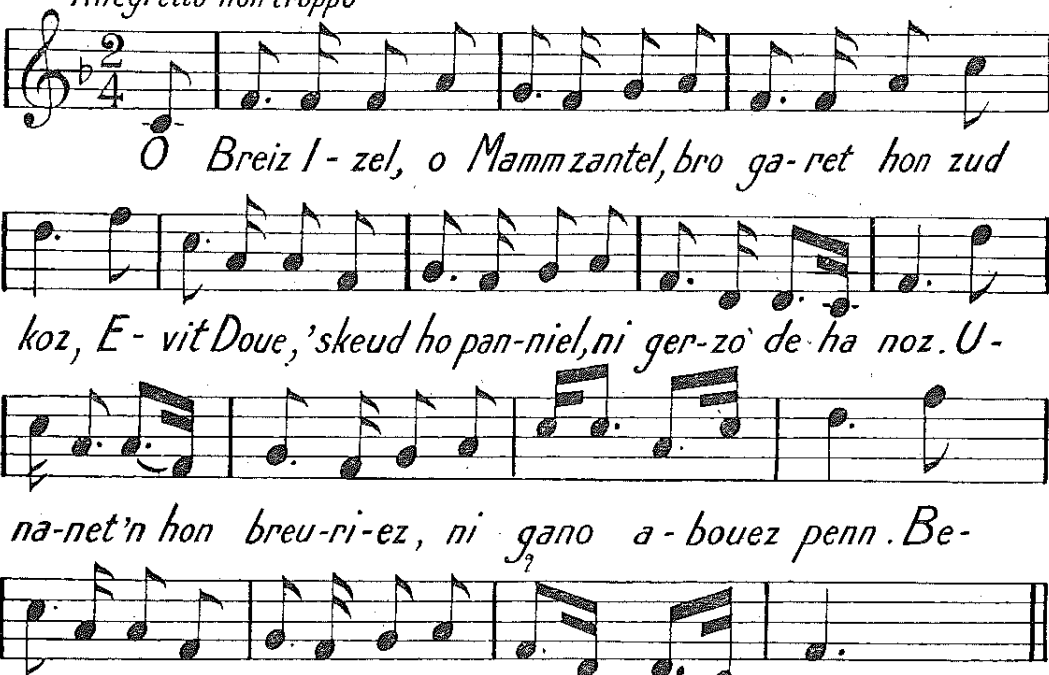
⁹⁹ an Aotrou Anatol Ar Braz (notenn el leor orin)

Kristen ha Breizad

Kristen ha Breizad

Kinniget da Vugale « Breuriez ar Brezoneg »

Allegretto non troppo

O Breiz I - zel, o Mamm zantel, bro ga-ret hon zud
koz, E- vit Doue, 'skeud ho pan-niel, ni ger-zo' de-ha noz. U-
na-net'n hon breu-ri-ez, ni gano a-bouez penn. Be-
vet argwir un-va-ni-ez ha Breiz da vir-vi-ken!

Diskan

O Breiz-Izel, o Mamm zantel,
Bro garet on zud koz,
Evid Doue, 'skeud ho panniel,
Ni 'gerzo deiz ha noz ;
Unanet 'n on Breuriez,
Ni 'gano a-bouez-penn :
Bebet ar gwir unvaniez,
Ha Breiz da virviken !

On diouvreh a zo c'hoaz dinerz :
Da stourm evid on Breiz ;
Mez he harantez a zo serz
Ha birvidig 'n on hreiz ;
Hag eun deiz, mibien dister
Breuriez ar Brezoneg
A rey d'Arvor soudarded taer
Ha Barzed kaloneg.

Spered Bro-Hall, he gwall-skweriou,
'Vel eur barr-avel foll,
A drubuill peuh on halonou,
A glask on has da goll ;
Daoust d'an avel ha d'ar bed,
Ni 'gerzo 'vid ar Gwir,
War on diskoaz pennou kaled,
'N on hreiz kalonou dir.

On galvedigez 'zo uhel,
Dispar eo on mennoz :
Mired gwerh an herez santel
A hadas on zent koz ;
On youl a vo didrehuz,
Ha taer mouez on zelenn :
Erminig Breiz ha kroaz Jezuz
On reno da viken !

Doue ra viro Breiz !

TAOLENN

Degemer mad
Kenskrid
Kaerder - Breiz-Izel
Huñvre dispar
En koadou Breiz
Kenteliou ar Grouadelez
Pa deuy an Hañv
Ma Zi Bihan
Son Eured evid ar Plah Enor
Ma hoefig gwenn
Itron Varia ar Porzou
Ma Farrouz
O pa oan Plah Yaouank !
Deus en-dro, Nevez-Hañv
Fransoazig ha Pierig
Boked a hlanded
Ar Velinerez
Ar Goz-Amzer
Gwennidell ar Glañvourez
An Estik-Noz
Itron Varia Gaoudin
Sul ar Bleuniou
Janned Ark
Kalon Fraillet
Ar re dilezet
Gwreg al Labourer
Ar gwir Blah~Yaouank
Baeen an Estik
Anjelus ar Mintin
D'Alhweder park ar Mestr
Mesaerez ar Menez
Ar Goulmig dilezet
C'hwez vad ar Rozenn
An diou Vignonez
Êzenn an Noz
Son ar Gemenerien
Minorez Penn-ar-Roz
An Evurusted
Yannig ar mil micher
Troioù Janedig koant ha Mari lip - chopin
Fañch an Ardou
Enebour Breiz

Dispul etre ar Gwenedour hag ar Hernevad
Dindan an Dervenn
Son kinniget d'an aotrou Vallée
Da Liz ar Beleg
Kristen ha Breizad